భా మి నీ వి లా స ము

జ గ న్నా థ పం డి త రా య లు

means to do it and though he has a good and unusually sound grounding in Sanskrit and scholarship in Telugu. He is tolerably well in Hindi and Urudu and is good enough at English.

He lisped in numbers while quite young. His writings include Bali Bandhanam, Vaisalini, Vishadaduryodhana, Gathasaptasati, Premanjali, Sevanjali, a Miscellaney of occasional writings and some translations from Hindi and Urudu. He edited a literary monthly magazine in Telugu, "Mahati" round about 1938-39 with distinction.

Apart from his literary career, he has his political incursions, has been a President of the Panchayat of Vadlamudi - his native village in Tenali Taluk - since 1932, quite a long and commendable period in local administration. He was also associated electively with the Provincial Congress Committee for a while.

Brought up in an atmosphere of traditionalism and claiming descent from the family of the famous Vasireddi kings of Amaravati, our poet is, peculiarly enough, both a traditionalist and an unorthodox, conservative interpreter of the contemporary life. Classical in intent and romantic in purpose, Vasireddi Venkata Subbaiah is eminently fit for the task he has taken upon himself - a task temperamentally suited for him.

Looking closer into the lives of both these poets and their achievements, one would not miss and on the contrary, would be struck by the glaring similarities - temperamental, institutional and poetical. Both are subtle, scholastic and romantic; both have a balancing sense of the classical and the romantic. And as such both must be having almost an intuitive affinity and colour-combination and that affinity would most probably explain 'the why' of the translation of this work of Jagannatha

by Vasireddi. There is, in short, a spiritual kinship between the two – who beat their poetic wings effectually, not in the void, but in the midst of all.

These poetic twins, as it were, have made, and are capable of making a mark, wherever they are put, when once they have so marked themselves out in poesy – an art of measurable difficulty.

iv

Poetry, as has been defined by the Westerners, is a writing that which is simple, sensuous and passionate and the product is a life – blood of a master-spirit. While it was so for Milton, a Shakespeare would have seen a world in poesy and presented a panorama of unfathomable depths and bewildering heights of human nature. It might have been considered a thing of beauty, in beauty bound as the beautiful, a symbol of the morally good, as best words placed in the best order, as a medium working out a return to nature, as that which mirrors life, as a criticism of life, as seeing and portraying life as in itself it really is, as an effort that gives a colour, a local habitation and a name to airy nothing, as that which is mathematically and dynamically sublime, as a catalytic agent which causes or hastens a change, but does not undergo any change by itself and in itself, as a symbol of imagery, as a didactic piece or as an imagist or surrealistic excursion into a world of fancy or imagination of an elevating excitement.

Poetry, to the Easterners, however, is an aspect of word-melody, phrase-cadence, picture-painting, sound-symphony, a moral dissertation, a religious rhapsody, sublimating into the Divine.

Kalidasa, the Poetic doyen of the Orient, both by precept and example, emphasised on a blending of the classical and the romantic, with a bias towards the colourisation of word-melody. A Bhavabhuti would ask, both in intent and purpose, for a classicism, pure and simple, while an Anandavardhan would define poetic purpose as:

శబ్దార్థ శాసనజ్ఞాన మాత్రేణైవ న వేద్యతే
వేద్యతే సహి కావ్యార్థ తత్త్వజ్ఞై రేవ కేవలమ్.

and a Kshemendra would consider of poets and poesy thus :

ఛాయోపజీవీ పదకోపజీవి పాదోపజీవి సకలోపజీవి
భవే దథ ప్రాప్త కవిత్వజీవి స్వోన్మేషతో వా భువనోపజీవి.

While the orientals of the orient said it that way, the real bards of Telugu poetry would make us consider, like Nannaya, on the sublimity of style and the method of progression in narration. A Tikkana might insist on word-cadence, picture-painting, character-picturing and a dramatisation of the hnman mind. Potana could think of a celestial singing in pulsating rhapsodies, while the Prabandha poets would like to have a romantic touch in the theme and a classical handling of the language. The later periods linotype the one or the other, yet without a fixed form, a method, a sensitive mooring.

V

That being the scope and those being the poetic worlds, we will need to understand the types, currents and cross-currents at play in the poetic arena so that we will be able to fix up a place to our artistic piece and then begin to mark out its excellences.

The origins of all languages, except in early skirmishes, started in versification, in long poems, epics or otherwise. We boast of our epics and so do the westerners of their own – perhaps in all countries.

In English literature, a transition from the old English to the Middle English saw the emergence of a National poet in Chaucer; and his parallel to us may probably be Nannechodadeva. There, after Chaucer, grew the giant of English literature–Shakespeare–the man who mirrored a whole universe in his letters, only comparble to our Tikkana and perhaps more. The successor of Shakespeare was great Milton and the predecessor of Tikkana was Nannaya–both of the sublime school of poetry.

We had a Potana and a Srinatha, while they had a Dryden, a Pope, a Jhonson and a Goldsmith–definite variants though. Our Puranic period parallels their Elizebethan age. Our age of Potana was their age of Dryden. To them came then a Romantic age and to us, the bounteous age of the Prabandhas. Both have Parallels to draw and personalities to portray. Then they had the age of Dickens and Thakeray and we our age of Kandukuri, Panuganti, Gidugu and Tripuraneni. They followed it up by the age of Tennyson and we could not do that as an on to it, though later came our age of Romanticism–ours and theirs being no parallels, either in temper, reach or melody.

That brings us to our own Telugu bard Vasireddi and we go back to Jagannatha.

vi

Jagannatha, a contemporary of Shah Jahan is a mixed prodigy and a comparable genius with Kalidasa. A great scholar and a vivid and

perspicuous stylist, had wonderfully succeeded in combining the 'rasa' and the 'alankara' in a balancing equipoise – merging the classical in the Romantic, and blending them both into a poetic-poise.

The present compilation is an admixture of different polarizations and therefore it behoves us to search for the essentials of all movements, to be able to see the commingling of these currents and the proportions into which such blending has effectively contributed to a successful culmination of various poetic trends and scholastic features.

Bhaminivilasa of Jagannatha is a successor piece to his Piyushalahari, Sudhalahari, Amrita-lahari, Karunalahari, Aswadhati, Lakshmilahari, Yamunavarnanam, Asafvilasa, Pranabharana, Jagada-bharana and others. After Bhaminivilasa, Rasa-gangadhara seems to have come off as his theory of rhetoric, the theory of his poetry and art.

But in the case of Vasireddi, Bhaminivilasa is succeeded by Gathasaptasati, not a theory of rhetoric, but a touchstone thereto.

Gathasaptasati is an epic of romance and a poem of love, beautifying the real and realising the beautiful. It is said with pride that the *Prakrita* of Gathasaptasati has easily established the music, the melody and its mellifluous diction as against Sanskrit, thus obtaining to Prakrita, a preferential claim over Sanskrit. Eminent savants like Rudratudu Mummatudu, Vakbhatudu, Viswanathudu have always placed reliance on it. Poets like Amarukudu Govardhanacharya and others have imitated the pattern of Gathasaptasati. Our Poet has already finished its translation, and we await its arrival into our literature of Poetry.

And Bhaminivilasa is a kavya in four chapters. Prastavikavilasa, Sringaravilasa, Karunavilasa and

Santavilasa. The peculier feature of this work is, it has unity and it has no unity – a magnified diversity in unity, and a simplified unity in diversity. That makes the piece unique.

That being so, Bhaminivilasa has attracted a number of competitors in rendering the original into Telugu, and some really competent hands were at work. Vaddadi Subbaraya – a savant of Telugu literature published Bhaminivilasa as early as 1902, in the days of our poet's birth. Dantu Subbavadhani's rendering came about the year 1933 and that of Kakaraparti Krishna Sastri in 1939. Vedam Venkata Krishna Sarma published his in 1950. Though the earliest are those of Akundi Vyasamoorty Sastri and Mandapaka Kamakavi, they are least known and are almost obsolete. And there are several others too.

A reference to 'Amudritagrantha Chintamani' of the year 1896 shows that Mandapaka Kamaya Kavi and Odayaru Veeranagaya Kavi also have rendered parts of Bhaminivilasa. Vasireddi began the bulk, well neigh a decade ago and in the style of Gray, kept it off, touched and re-touched several times meanwhile, and ultimately lost the finished manuscript and lost it in full. Then came a period of rebuilding and re-rendering and ultimately we have it before us in this form.

It will be quite in keeping with things to consider the method of our poet in his rendering. Vasireddi has a faculty for brevity, precision and exactitude; and he verily introduced all these into the instant piece. He has got an ear for the musical in poetry, and has put it down as such, thus making of the finished product, a work of art, as one which looks as much an original as a translation. Except at a dozen places, we do not feel the irksomeness of a translator, which made the diction involved and a little laboured. The

rest of it, if we do not acknowledge, can very well pass off for an original work.

vii

Vasireddi's translation, in comparison with those above mentioned, and others stands independently and is by far superior to all, except that of Vaddadi Subbaraya – the only one that needs to be compared. Vaddadi and Vasireddi sound similar, though they are dissimilar as much. That speaks as such in both the renderings. Vaddadi is more scholarly and Vasireddi is more poetical and fascile. The effort of the one looks a translation, all and in all, and the labours of the other seem to make the rendering spontaneous and look like an original. And in the matter of bringing the sense-cadence, each run parallel and it is, at many places, difficult to choose, though in some our poet is easily marked out by his felicity. The main endeavour of our poet is to render the original as much in itself into Telugu as it is in Sanskrit, and the time spent on the effort and the care bestowed thereon mark out the work of Vasireddi by its excellences, which are in essence poetic and linguistic. To illustrate, Jagannatha describes a situation thus:

మూలం స్థూల మతీవ బన్ధనదృఢం శాఖాః శతం మాంసలా
వాసో దుర్గమహీధరే తరుపతే కుత్రాస్తి భీతిస్తవ
ఏకః కింతు మనా గయం జనయతి స్వాన్తే మమాధిజ్వరం
జ్వాలాలీవలయీభవ న్నకరుణో దావానలో ఘస్మరః.

And Vaddadi did it this way:

వలము మొదల్కఁ డుం; దిటము పాఁతుం, పటిష్ఠములెల్ల కొమ్మలున్
నెల వొకు లెక్కఁ రాని నులు; నీకిఁక నేబెగ డ్రోనగాధిపా!
పెలుకుఱఁ బుట్టువైన వెఱవేఁకి యొకం డెదనెంచ; నిర్ఘృణుం
డొలసెడు భగ్గుకీలల మహోగ్ర దవానల ఘస్మరుం డహో.

Look how Vasireddi rendered:

మొదలా స్థూలము పాదుగట్టెడి దృఢవ్యాథంబు శాఖాళి నీ
సదనం బేరికిఁ జేరరాని గిరి యేజంకుండఁ గా నీ యొకం
డెద నాధిజ్వర మేర్చు నిర్ఘృణశిఖా నృత్తప్రతాపుండు నిన్
దుదముట్టించు దవాగ్నిఘస్మరుఁ డటంచున్ భూరుహోత్తంసమా

I will illustrate further. To Jagannatha's skip :

గర్జిత మాకర్ణ్య మనా
గఙ్కే మాతు ర్నిశార్ధజాతోపి
హరిశిశు రుత్పతితుం ద్రా
గఙ్గా న్యాకుఞ్చ్య లీయతే నిభృతమ్.

Vaddadi put in as:

నడికిరేయి పుట్టినదియయ్యు సింగంపుఁ
గొదమ యాలకించి కొంచె మురుము
తల్లియంకమున మెదలకుండ నొడలెల్లఁ
గుంచి యుట్టె యుఱుకఁ బొంచియుండు.

Vasireddi says :

నడికినిశఁ బుట్టియును జెవి
దడవు నెదో గర్జ వినుచుఁ దల్లియొడి నొడల్
ముడఁచుకొని సింహశిశు వె
ప్పు డెప్పుడని పొంచియుండెఁ బోయి పయిఁబడన్.

And another piece of Jagannatha :

ఆపద్గతః ఖలు మహాశయచక్రవర్తీ
విస్తారయ త్యకృత పూర్వ ముదారభావమ్
కాలాగరు ర్దహనమధ్యగతోపి శశ్వ
ల్లోకోత్తరం పరిమలం ప్రకటీకరోతి.

Which has been translated by Vaddadi as

ఆపదల కగ్గమగుచు మహానుభావుఁ
డకృతపూర్వము నౌదార్య మగపఱిచెడు
నగ్గినడుమను బడియె నల్లగలు మిగుల
బుగులుకొలిపెడుఁ గడల నబ్బురపు వలపు.

And Vasireddi caught the soul as:

ఎన్నడుఁనులేని యౌదార్య మిడుములందె
సంతరించు మహాశయచక్రవర్తి
తాను సాంతము జిచ్చులోఁ దగులవడుచు
నబ్బురపుఁ దావు లొసఁగదే యగరువత్తి.

Yet another of Jagannatha is:

స్వస్వవ్యాపృతమగ్నమానసతయా మత్తో నివృత్తే జనే
చఞ్చూకోటివిపాటితాయసపుటో యాస్యామ్యహం పఞ్జరా
దేవం కీరవరే మనోరథమయం పీయూషమాస్వాదయ
త్యన్తః సంప్రవివేశ వారణకరాకారః ఫణిగ్రామణీః.

Vaddadi translated as:

తనతన వ్యాపృతిం జనము దారిన నాకడనుండి చంచు కో
టిని బగిలించి తల్పునుఁ బ్రడీన మొనర్చెద గూఁటినుండి నే
నని శుకపోత మిట్టులు మనోమృత పానము సేయుచుండ, లో
నను గరితుండ సన్నిభ ఫణాధర ముద్ధతి దూఱె దారుసన్.

And Vasireddi's rendering is:

తమ కార్యావృతిఁ దాము నాఁకం జనముల్ దవ్వైనయట్టై గత
భ్రమ నాసాగ్రవిభిన్నపంజరముఖద్వారంబునై పోదు న
శ్రమ నంచున్ శుక మొండు కోర్కెమధువాస్వాదించుచున్నంతఁ జే
రె మహాహీంద్ర మొకండు దిక్కరికరప్రీణాకరాకారమై.

Another of Panditaraya:

కిం తేన మేరుగిరిణా రజతాద్రిణా వా
యా వాశ్రితా హి తరవ స్తరవ స్త ఏవ
మన్యామహే మలయ మేవ నగాధిరాజం
శాకోటనిమ్బకుటజా అపి చన్దనన్తి.

Vaddadi has not renderd the same and Dantu Subbavadhani has done this way:

వెండికొండట బంగారుకొండయంట
నచటవృక్షంబు లెయ్యవి యవిగనుండు
మలలఱేఁడగుఁ దలపంగ మలయ మచట
ముసిడి వేపయుఁ జందనంబులగుఁజువ్వె!

Vedam Venkata Krishna Sarma has put it thus:

పయిఁడికొండైన వెండికొండయిననేమి?
భూరుహము లట సామాన్యభూరుహములె
మలయమే మలలఱేఁడని మాతలఁపు
ముష్టి, వేపయునటఁ గందపుం గుజములె.

And our poet has to say:

వెండిబంగారు కొండల యండ నెన్ని
తరము లున్నను నచ్చటి తరులు తరులె
మలయము గిరీంద్ర మండుఁ దగఁగొలుచు కుటజ
నింబకంకాలములఁ జందనించుచుండు.

Mandapaka Kamayakavi has translated one bit as :

“తులలేని తాపకషణా
దులచేఁ బలుమాఱుఁబడిన దుఃఖముకన్నన్
దలితంబుఁగ గుంజలతోఁ
దులఁదూఁగుటఁ బసిడి కధిక దుఃఖం బెపుడున్.

While Odayaru Veeranagayakavi orientates:

కరగిన నఱికిన నొరసినఁ
బొరయదు దుఃఖంబు మేలిపుత్తడి నన్నుక్
వరిగింజకు గురిగింజకు
సరిగా తులఁ బూన్తురను విషాదము దక్కన్.

And Jagannatha's original reads :

హేమ్నః ఖేదో న దాహేన
భేదేన కషణేన వా
తదేవ తు మహాద్దుఃఖమ్
య ద్గుఞ్జాసమతోలనమ్

Our poet has finished the same this way:

కాచినఁ గోసిన జాతన్
రాచినఁ జింతిలదు కాంచనము తన్నుఁ దులన్
వైచుచు గురిగింజలతోఁ
దూఁచుట గనిమాత్ర మాత్మ దుఃఖించుఁ గడున్.

Vaddadi in Prastavika has poineered a piece:

వానకారును గొన్నాళ్ళలోనె పోవుఁ
జెల్లు పొల్లగు నీ నీటి వెల్లువలును
గూలమున నున్న ఫలతరుల్ గూలఁద్రోయు
నీ యఘుంబే ధుని! చిరస్థాయిగాని.

And Jagannatha's original is to this effect:

యాస్యతి జలధర సమయ
స్త వాప్సమృద్ధి ర్లఘీయసీ భవితా
తటిని! తటద్రుమపాతన
పాతక మేకం చిరస్థాయి.

Vasireddi places it nicely into:

జలదబులేం వరుగు నీ తి
ప్పలు గనుపడ నీదు పొంగు పదలఁ గలయు నీ
కెలన మను తరులఁ గూల్చిన
కలుష మొకఁడు నిల్చెఁ దటిని! కలకాలమ్మున్.

Kakaraparti has translated a piece to cover:

వలలిర్వంకలఁ జావ మెక్కిడి పురోభాగమ్మునన్ వ్యాధుఁడే
నిలిచెన్ వెన్కఁ దహించుచున్నది వనిన్ దీవ్రానలం బెల్లెడన్
బలిసెం గుక్కలు కాళ్ళ కడ్డునకుఁ గూనల్ గర్భసంధారణా
చలయై యేణి యికేమి సేతునని శపుంగోరె లక్ష్మీపతిన్.

Vasireddi's mastering diction brings out:

ఇరుగడ నుచ్చులుగ్రధను వెక్కిడి ముందఱ బోయ వెన్కఁ జి
చ్చెర గొను కాననమ్ము నెటు లేఁగినఁ బైఁ బడు జాగిలమ్ము లొ
ప్పరుసునఁ గాళ్ళుచుట్టుకొని పాముని బిడ్డలు నిండు గర్భవుం
బరువున నేమి నేర్తునని ప్రస్తుతి సేసెఁ గురంగి శ్రీహరిన్.

Jagannatha's beauty :

అగ్రే వ్యాధః కరధృతధనుః పార్శ్వయో ర్జాలమాలా
పృష్ఠే వహ్ని ర్దహతి విపినం ప్రేరితా స్సారమేయాః
ఏణీ గర్భా దలసగమనా డింభకై ర్లగ్నపాదా
లక్ష్మీనాథ! త్వమసి శరణం కిం కరోమి? క్వయామి?

There is yet another writer who strayed into a rendering of Bhaminivilasa round about 1949 and who to this day has been in the lime – light as a poet in a reflected glory. This is how Pingali Lakshmikantam has done :

మధుర పల్లవ పుష్పసంభరిత చూత
పోతమును నుజ్జగించి యో ముగ్ధపికమ
చేదువిండిన యీ వేఁపచెట్టు మీఁదఁ
గాకులను గూడియుంటకు కతము చెప్మ ?

For Jagannatha's:

సంత్యజ్య కోకిలశిశో మధురప్రవాళం
మాకందబృంద మళిపోత మిళత్ప్రసూనం
నింబే తు తిక్తహృదయే బలిభుక్కులాఢ్యే
మానేఽవతిష్ఠసి యదీహ వ దాశు కార్యమ్.

And our poet has beautified this way:

అళికులబాలలోలకుసుమాంచితమై మధురప్రవాళమై
పొలుచు రసాలసాల మటు పోవిడి తిక్తరసప్రపూర్ణ హృ
న్నిలయముఁ గాకభోజ్యమగు నింబవనీరుహమెక్కి యుస్ఢయో
పలుకవు మానమూని పికబాలక యిందుఁ బనేమి చెప్పుమా.

Yet another piece of the same writer Pingali to indicate how a 'Muktaka' Poetic form is rendered into a drawn out lugubrium as :-

పరిచిరి కాలపాశములవంటి యురుల్ మరి పల్వలంబులన్
గరళము గల్పి దారుల మొగంబుల గోతులు ద్రవ్వి యగ్గి గొ
ల్పిరి యిరుప్రక్కలన్ సెలగు విండ్లను దాలిచి నిల్చి రెట్టులున్
సురుగగ లేక యా హరిణసుందరి బోయని నిట్లు వేడెడిన్.

and our poet as usual did it as:

కలయ జలంబులన్ విసము గల్పియు గోఁతులు ద్రవ్వి యెల్లెడన్
వలలిడి యేమిసెప్ప నలువంక వనమ్మునఁ జిచ్చువెట్టి యే
నెలవునఁ జాపహస్తులయి నిల్చిరి చెంచులు నంద చేర బి
డ్డలు తను వెంబడింప నకటా ! దరిలేని కురంగి దుర్విధిఁ.

Jagannatha's original runs thus:

రజ్జ్వా దిశః పరివృతా స్సలిలం విషాక్తమ్
ఖాతా మహీ హుత భుజా జ్వలితం వనాన్తమ్
వ్యాధాః పథా న్యనుసరంతి గృహీతచాపా
స్తం దేశ మాశ్రయతి డింభవతీ కురంగీ.

All these illustrations are from Prastavikavilasa and now let us see from Sringaravilasa:

నీవీం నియమ్య శిథిలా ముషసి ప్రకాశే
మాలోక్య వారిజదృశః శయనం జిహాసోః
నైవావరోహతి కదాపిచ మానసా న్మే
నాభేః ప్రభా సరసిజోదరసోదరాయాః.

In this, Vaddadi has to say:

ఉదయపువెల్గు దోఁపఁగనె యొయ్యనమేల్కని, సెజ్జవీడుచుఁ
బ్రిదిలిననీవి చక్క సవరించు మహోత్పలపత్రనేత్ర సొం
పొదవెడు నాభిశోభ, జలజోదరసోదరమైన దార నా
హృదయములోననుండి యొనరింపదుసుమ్మవరోహమెన్నఁడున్

Vasireddi has revised:

వేకువవెల్గుగాంచి కనువిచ్చుచు నూడిన నీవిబంధమున్
రైక ముడిన్ బిగించుచుఁ జరాలునఁ బాన్పు డిగ్గ నెంచు నా
లీకవిశాలలోచన జలేజమృదూదరసోదరప్రభా
శ్రీకము నాభిశిల్ప మెదఁజేరి డిగం జన దెన్నఁడేనియున్

In Santavilasa, Jagannatha's mobility works out:

విశాలవలయాటవీవలయలగ్న దావానల
ప్రసృత్వరశిఖావలీవికలితం మదీయం మనః
అమన్దమిళదిన్దిరే నిఖిలమాధురీమన్దిరే
ముకున్దముఖచన్ద్రే చిర మిదం చకోరాయితమ్

Vaddadi worked it up into:

గురువిషయాటవీ వలయఘోరవిలగ్నదవానలప్రసృ
త్వరబహుళార్చులన్ వికలభావము నొందిన నామనంబు స
త్వరము చకోరచుట్టు లగుతన్ మిళదిందిరమాధురీధురం
ధరక మలామనోహరకనన్ముఖచంద్రికమండలంబునన్.

Vasireddi musicalised the same:

తతవిషయాటవీవలయతాండవలగ్నదవానలార్చులన్
హాతమయినట్టి నాహృదయమాతఁ జకోరపుటుల్ మిళద్రమా
హితమయి సర్వమాధురల కిల్లగు ప్రేతల మేలువాని సు
స్మితముఖచంద్రబింబమునఁ జిక్కని వెన్నెల లానుఁ గావుతన్.

In Karunavilasa, Jagannatha springs out:

చిన్తా శశాము సకలాపి సరోరుహాణా
మిన్దోశ్చ బిమ్బ మసమాం సుషమామ యాసీత్
అభ్యుద్గతః కలకలః కిల కోకిలానామ్
ప్రాణప్రియే య దవధి త్వ మితో గతాసి!

And Vasireddi put up:

కమలములకున్న దిగులెల్ల సమసిపోయెఁ
జంద్రబింబము కాంతి మిన్నందిపోయె
కలకలలు రేఁగెఁ గోకిలగళములందుఁ
ప్రేయసీ నీవు నను వీడి పోయినపుడె

Vaddadi has manipulated thus :

జలరుహ సంచయంబునకు స్వాంతమునంగల చింతయంతయుఁ గ్
బొలిసెను, జంద్రమండలముఁ బొందెను నిస్తులభూరిశోభ, బ
ల్కలకల మెచ్చెఁ గోకిలకులంబుల కక్కట! యెప్పుడీ విటం
దలఁగి దివంబు చేరితివి, నాఁటనుగోలెను ప్రాణవల్లభా!

The last chapter in Bhaminivilasa is Santavilasa and Jagannatha has risen to an impssionate height and sings as if about himself:

గిరాం దేవీ వీణాగుణరణనహీనాదరకరా
యదీయానాం వాచా మమృతమయ మాచామతి రసమ్
వచస్తస్యాకర్ణ్య శ్రవణసుభగం పణ్డితపతే
రధున్వ న్మూర్ధానం నృపశు రథ వాయం పశుపతిః.

Vaddadi has rendered this personalised piece thus:

వీనులఁ దా సుధామయము వేని వచోరస మాని వాణి, చేఁ
బూనిన వీణెతంతుచయముం బలికింపఁ దలంప మానుఁ ద
ద్ధ్యానుత పండితేశు శ్రుతిభూషణభాషణ మాలకింప నె
వ్వాని శిరంబు కంపిలదు, వాఁడు ద్విపాత్పశు వెద్దుముద్దగున్.

and our poet has realed it off as follows:—

తన వీణాగుణనిక్వణధ్వని యెడం దాత్పర్యముల్ జేయు కె
వ్వని వాక్యామృతవాహినీరసము నాస్వాదించు వాగ్దేవి త
త్ఫణితుల్ పండితరాజకర్ణసుభగస్వాదిష్ఠముల్ వించు నే
జనుఁడూ పండు శిరమ్ము వాఁడు పశువో సాక్షాత్పశుస్వామియో

I will no longer cumber the reader with any more comparisons, as the same have covered all the cantoes of Bhaminivilasa. Suffice it to show a few more stanzas to indicate how in a free, flowing, mellifluous manner our poet has brought down Panditaraya into his nativity. Here are three stanzas :

వైదుష్యమ్ము త్యజించి ఱేనికడఁ గైవారమ్ము గావించి నాఁ
డీ దుష్టాత్ముని కిమ్మహోపదవి నూహింపంగ రానట్టి దే
నే దిక్కై పడరానిపాట్లువడి యట్లిప్పించితిన్ నేఁడు నే
చేఁదైపోయితి పాముచిక్కి యెదు రేచెన్ వేనితోఁ జెప్పుదున్.

అలవోకన్ నిజబాలకేళితతి ము న్నాషాఢ కాదంబినీ
జలధారాపరిధౌతధాతుగిరులన్ సాఁగించె లీలాయితం
బలపంచాస్యము నేఁడు శైలశిఖరవ్యాపాతభగ్నాంఘ్రియై
యలుకన్ బాణిగ్రసించు మాటికి శివాహుంయుప్రరావంబులన్.

స్థలదురుషుర్మ్మ వారికణికాగణశాలికపోలపాళి నూ
మెలవలెఁ గర్ణకుండలము లిట్టటు నూఁగఁగ వందనీయమౌ
యులయికఁ దూఁలునాఁటి మదిరాక్షి యొకానొక రమ్యరేఖ లోఁ
దలఁచిన నెందు లేని ప్రమదం బొకఁ డీరికలెత్తు నిప్పుడున్.

There are innumerable such which show that the translator makes his translation appear spontaneous and as a finished product of meditation in tranquillity. Vasireddi has a gifted diction, a mellowing of Telugu and Sanskrit idiom in equal proportions. Whatever his bias may be for the Romantic in content, his finished sentiment is full of classicism, and some day we should see him working out in a sublime theme in keeping with his real and inner poetical self.

I would only cull out two stanzas from his earlier writings to show his tastes and approach about poetic standards:

మొకమనుచు వృకమనుచుఁ జే
లికయని గబ్బిలము గొంగళీ పురుగనుచున్
బకమనుచు వ్రాయు వెన్నుఁడు
సుకవీ ! యాదర్శధర్మసూక్తులె తక్కన్.

వెనుకటి సత్కవీంద్రులు కవిత్వము దివ్యముగా రచింపఁ జే
ర్గని రఘునాథనుల్ కవులు కమ్మని కైత రచించుటెట్టు లు
న్నను నిజకావ్య నామకరణంబు లొనర్పఁగఁ గ్రొత్తరీతి ము
ద్రిణ మొనరింపఁగా బిరుదుఁ దాలిచినారలు చంద్రశేఖరా.

The poet has a high opinion of himself. At the end of each one of the four sections of the book, he has expressed about himself. See what he has to say at the end of the first canto:

ఇది వాసిరెడ్డిపయసా
ముదన్వదుదయేందుచేత నున్నతకవితా
పదవీమతిచే నన్యా
పదేశ మాంధ్రీకృతంబు ప్రాస్తావికనా.

Similar are the references at the others' ends. But such expressions about oneself are conventional in Telugu literature, and a critic would note them to assess the poet if he measured himself up to such attributives.

Vasireddi has to pull himself up, so that he runs into more abiding works of art, good as his present endeavours seem. A poet's capacity to manipulate a plot with a narrative alone would mark of him for a classical writer; and one would wish to see our bard in such fields and pastures. They are many and it is easy to tread a conventional path; they are few only that break new ground and lay new avenues. In artistic realms it is much more difficult; and when a poet succeeds in such difficult regions, only can he claim for immortality, because a poet never could die.

One should aim high, and in our poet we are just finding one who is beginning to aim high. Though contemporary literature is rich enough, qualitatively, it has yet to grow, yet to strike a form, reach out to a sensibility, and rise up to heights of real literature. In that purposeful endeavour, let our poet have his due.

It is reminiscencing to see the poet sing in Prastavikavilasa.

అఖిల విషయమ్ములను లోలుఁడయ్యు వీడఁ
డాత్మబోధామృతము రుచు లాత్మవిదుఁడు
వాద్యలయతాళసంగీతవశ్యుఁడయ్యు
మాళితటఘటరతు యేమరునె నటుఁడు ?

Before I close, I would say a little more. What I have exampled above is on the basis of the touch-stone method of Mathew Arnold, a method of verification of literary beauties and excellences.

I have avoided drawing conclusions, deliberately leaving to the reader to surmise. I would just conclude by bringing to the reader's mind what Arnold said of Goethe "physician of the iron-age, who with his hand on the pulse of civilisation is able to say – those ailest here and here;" and we need such literary physicians to cure and exalt us.

Tenali,
15-8-1957

A. Gopala Krishna Murthy,
M. A., LL. B.,

ప్రస్తావనము

ఒక గ్రంథమును గురించి ప్రస్తావించుటకు ముందుగ దద్గ్రంథకర్త జీవితమునుగూర్చియుఁ దద్గ్రంథ రచనాకారణమును గూర్చియుఁ దెలిసికొనవలెనను ఉత్కంఠ సహజముగఁ గలుగును. రాజతరంగిణీహర్షచరితాది కతిపయ గ్రంథములుదప్ప నితిహాసగ్రంథములు మనకు లేవు. ఇతిహాస రచనాసంప్రదాయముచే మన భారతదేశమున లేదన్నను దోషముకాదేమో! కవికులగురువు కాళిదాసుని జీవిత చరిత్రయే మనకు లేదు. ఇది దుర దృష్టము. 'రాజతరంగిణి' యందు,

కోఽన్యః కాల మతిక్రాంతం
నేతుం ప్రత్యక్షతాం క్షమః
కవి ప్రజాపతీం స్త్యక్త్వా
రమ్యనిర్మాణశాలినః.

(రమ్యార్థ నిర్మాణశాలులు కవిప్రజాపతులు దప్ప గతించిన కాలమును మన కనులయెదుట వెలయింపఁగల సమర్థుఁడెవఁడు?)

అని ఇతిహాస ప్రశంస కలదు. భామినీవిలాసకర్త జగన్నాథుని జీవితవిశేషములను దెలుపు ఇతిహాసగ్రంథములు మనకు లేవు. కాని యతఁడు సూత్రప్రాయముగఁ దన గ్రంథములయందుఁ దెలియఁజేసిన యంశములను బట్టియు, దేశమున బహుళప్రచారముగల కొన్ని పుక్కిటి పురాణములను బట్టియు దిఙ్మాత్రముగ పాఠకులకుఁ దెలుపుట మా కర్తవ్యముగదా!

జగన్నాథుఁడు తెలుఁగుబిడ్డ. తెలుఁగు వెలుఁగుల సర్వస్వమైన గుంటూరు మండల మీతని జన్మభూమి. తండ్రి పేరుభట్టు. తల్లి లక్ష్మి. తన తండ్రి యొక్క పాండిత్యప్రభావములనుగూర్చి జగన్నాథుఁ డిట్లు వర్ణించెను.

పాషాణా దపి పీయూషం
స్యందతే యస్య లీలయా
తం వందే పేరుభట్టాఖ్యం
లక్ష్మీకాంతం మహాగురుం.

(లీలామాత్రముననే పాషాణమునుండి అమృతమును జిందింపఁ జేయువాఁడును, లక్ష్మియను స్త్రీకి వల్లభుండైనను, మహాగురువును నగు పేరుభట్టును గూర్చి నమస్కరించెదను.)

శ్రీమద్ జ్ఞానేంద్రభిక్షో రధిగతసకలబ్రహ్మవిద్యాప్రపంచః
కాణాదీ రాక్షపాదీరపి గహనగిరో యో మహేంద్రా దవేదీత్
దేవా దేవాధ్యగీష్ట స్మరహరనగరే శాసనం జైమినీయం
శేషాంకప్రాప్త శేషామలభణితి రభూ త్సర్వవిద్యాధరో యః.

(శ్రీమంతుండగు జ్ఞానేంద్ర భిక్షువు నుండి అధిగతబ్రహ్మవిద్యుఁడును, కణాదగౌతముల గహనవాణీవిలాసములకు లాస్యాంగణభూము లగు న్యాయవైశేషికములను మహేంద్ర గురువు నొద్ద నధ్యయనము చేసినట్టియు, వారాణసీ పట్టణమున జైమినీయమగు పూర్వమీమాంసను గ్రహించినట్టియు, శేషవీరేశ్వరునొద్దఁ బాణినీయ మధీతి యొనర్చిన సర్వవిద్యాధరుఁడును)

జగన్నాథుఁ డనూచానమగు విద్వత్కుటుంబములోని వాఁడు. తండ్రి యొద్దనే చదివి సకలశాస్త్రనిష్ణాతుఁడాయెను. చదువు ముగిసిన వెంటనే జీవికార్థము దక్షిణాపథమందలి తంజపురాస్థానమునఁ బ్రవేశించెను. కాని అచ్చటి సత్కారము లతనికినచ్చక వెంటనే తంజపురాస్థానమును విడిచిపెట్టిన ట్లాతని 'అశ్వధాటీ' కావ్యములోని ఈక్రింది శ్లోకము వలనఁ దెలియుచున్నది.

ఖంజాయితోధిమతి గంజాపరోపి బత సంజాయ తేత్ర ధనపః
సంజాఘటీతి గుణపుంజాయితస్య నతు గుంజామితంచ కనకం
కింజాగ్రతీ జయసి కిం జానతీ స్వపిషి శింజానసూపురపదే
తేజోపురేశి! నవకంజాక్షి! సాధు! తదిదం జాతు! వాకినము! శివే!

(ఇచ్చటి ధనవంతుఁడు గర్వాంధుఁడు. మధుపాయి. ఇందుఁగల గుణవంతునికి గురిగింజంత యెత్తు సరిగల బంగారముగూడ లేదు. మొరయుచున్న అందెలచే నంకితమగు చరణములుగల తల్లీ! కమలదళ విశాలాక్షీ! నీవు మేల్కొని యున్నావా! నిద్రించుచున్నావా ? కామేశ్వరీ! మేలు! మేలు ! ఇదె నాయంతిమనమస్కారము ! స్వీకరింపుము! పయనమున కనుమతింపుము!)

అనంతరము జగన్నాథుఁ డుత్తరభారతమున కరిగెను. జయపురాస్థానమునఁ బ్రవేశించెను. అచ్చటఁ బ్రచారమందున్న పారసీభాషా ప్రభావమును గ్రహించెను. వెంటనే పర్షియనుభాష చదివి మంచిపాండిత్య మార్జించెను. ఒకభాషలో సాహితీనిష్ణుఁడగు ప్రతిభాశాలి కన్యభాషా సాహిత్య సంపాదనమన్నఁ దృణకణప్రాయముగదా!

ఈ తరుణమం దొక మహమ్మదీయ మతాచార్యుఁడు తన పాండిత్య ప్రభావముచే నెదిరివాదము లెల్ల నపాస్తమొనర్చి తన మతప్రచారము తీవ్రముగ సాఁగించుచుండెను. మన జగన్నాథుఁ డీమతాచార్యునితో వాదము చేసి ఆత్మవిద్యా ప్రాగల్భ్యమున వాని నోడించెను. గుణరసికుండగు మహమ్మదీయ మతాచార్యుఁడు పరాజయము స్వీకరించెను. దీనితో జగన్నాథుని పేరు ప్రతిష్ఠలు దేశమందెల్లెడ వ్యాపించెను. ఈ వార్త ఢిల్లీశ్వరుని చెవి సోకినది. వెంటనే జగన్నాథుని నిజాస్థానానికి రప్పించుకొనెను. ఒక యున్నతపదవి ప్రసాదించెను. అప్పటినుండి జగన్నాథుఁడా యాస్థానమం దసమాన ప్రతిష్ఠాగౌరవము లందుచుండెను. దీనికి నాఁటి ఢిల్లీశ్వరుఁడగు షాజహానుని కవితా రసజ్ఞతయే కారణము. సకలజగన్మండలీ మండనాయమానమగు తాజమహాలు భవన నిర్మాణ మీ పాదుషా యొక్క శిల్పకళాలాలసత కొక విజయధ్వజము వలె నేఁటికిని ప్రకాశించుచున్నదిగదా! అతని పెద్దకుమారుఁడు దారాషికోహ్ సహృదయుఁడు. హిందూమహమ్మదీయ మతసామరస్యము కొఱకు 'సముద్రసంగమ'మను నొక కావ్యమును సంస్కృతములో రచించిన సుకవీంద్రుఁడు. కవితారాజ్యము ముందు ధరణీరాజ్య మేపాటి దను నంత సుకవితారసలంపటుఁడు. కవితాసరస్వతీభద్రపీఠమగు నాఁటి ఢిల్లీ యాస్థానము సమస్తశాస్త్రనదీష్ణుఁడగు జగన్నాథుని పాండిత్యమున కొక నికషోపలమాయెను. పర్షియను కవితాసరస్వతి కీయాస్థాని క్రీడాభూమి. హిందీ కవిత కేకాంతమందిరము. ఉరుదుకవితారాసిక్యమునకు సర్వస్వము. సకలకళాధిదేవతకుఁ బరమార్థము. ఈ సంస్థానమందే జగన్నాథుని యౌవనమంతయుఁ గడచెను. కనుకనే,

ఢిల్లీవల్లభపాణిపల్లవతలే నీతం నవీనం వయః

అని తన భామినీవిలాసములో జగన్నాథుఁడు సగర్వముగఁ జెప్పికొనెను. ఢిల్లీశ్వర దత్తమగు పండితరాజ బిరుదము వహించి ఆస్థాన పండితులం దగ్రగణ్యుఁడయ్యెను.

సు క వి తా య ద్య స్తి రా జ్యే న కి మ్

అను సుభాషితము సార్థకముగా సుకవిరాజన్యులు రాజమాన్య రాజపూజితులైన కాలమది. ఈ కాలమన్ననో అట్టిది కాదు. అందులకు కేవలము విపరీతము. ప్రచారమునే కాని పాండిత్యమును గుర్తింపలేని దుష్కాలమిది. ఇందాశ్చర్య మేమియు లేదు. స్వభావ వైషమ్యాలు పీఠాధిపతులైనప్పుడు కలుగునది విపరీతభావనయే కదా!

ఢిల్లీకి వచ్చునప్పటికి జగన్నాథుఁ డవివాహితుఁ డనియుఁ బిదప లవంగి యను నొక మహమ్మదీయకన్యను వివాహము మాడెననియు నీ క్రింది శ్లోకము లాధారముగఁ గొన్ని కథానికలు ప్రచారమునఁ గలవు. జగన్నాథుఁ డొక చలినాఁటి సమయమున ఢిల్లీశ్వరునితో భాషించుచుండ నేదో ప్రసంగ వశమున నీ క్రింది శ్లోకముఁ బఠించెనని కొందఱు చెప్పుదురు.

శీతార్తా ఇవ సంకుచంతి దివసా నైవాంబరం శర్వరీ
శీఘ్రం ముంచతి కించ సోపి హుతభుక్కోణం గతో భాస్కరః
త్వం చానంగహుతాశభాజి హృదయే సీమన్తినీనాం గతో
నాస్మాకం వసనో న వా యువతయః క్వ వ్రజామో వయం.

(చలికి బాధపడుచున్నవో యనఁ బగళ్లు ముడుచుకొని పోవుచున్నవి. విభావరి పట్టుమని అంబరమును విడిచి పెట్టుటే లేదు. ఖరకరుఁడుఁగూడ నగ్నికిక్కునకుఁ బోయెను. నీ వన్ననో అగ్నిగుండముం బోని పీనస్తనుల హృదయ మాశ్రయించితివి. ఇఁక మా కింత వస్త్రము లేదు. తారుణ్యవతులును లేరు. ఎందుఁ జొత్తుము!)

ఢిల్లీశ్వరునికడ జగన్నాథుఁ డింతచనవు సంపాదించెనన్న షాజహా నెంత స్నిగ్ధుఁడో రసజ్ఞు లూహింతురుగాక! పులకండము లూరించు పక్షియను రసభావములచే నార్ద్రమై యొక క్రొత్త జీవకళ సంపాదించుకొన్న ఉరుదు భాషాకవిత్వమున కెల్లరు సమ్మోహితులై అహో భాగ్యమని యానందించు నాఁటికాలమున గీర్వాణకవితాసరస్వతి నారాధ్య దేవతగా నొక మహమ్మదీయచక్రవర్తి యాస్థానమున నెలకొల్పిన ధీమంతుడు మన జగన్నాథుఁడు. సమపక్షపాతియయి సకలభాషాకవితల కాశ్రయమిడి పోషించిన షాజహానుని బాహుచ్ఛాయ నందఁగాఁగొని మన జగన్నాథుఁడు పోయిన పోక లాశ్చర్యములు. హృదయంగమములు.

ఇట్లుండ వేఱొక రాజన్యుఁడు నిజాస్థానపండితుఁడుగా నుండవలసినదని కోరుచు జగన్నాథుని కొకవార్త పంపెననియు, దానికిఁ బ్రత్యుత్తరముగా నతఁ డీ క్రింది శ్లోకము రచించి పంపెననియుఁ జెప్పుదురు.

ఢిల్లీశ్వరోవా జగదీశ్వరోవా
మనోరథాన్ పూరయితుం సమర్థః
అన్యై ర్నృపాలైః పరిదీయమానం
శాకాయవా స్యా ల్లవణాయ వా స్యాత్.

(నా కోరిక లీడేర్చుటకు ఢిల్లీశ్వరుఁడో లేక పరమేశ్వరుఁడో కావల యును. ఇతరరాజు లిచ్చునది కూరాకుకో ఉప్పుగల్లుకో సరిపోవును. ఇట్టి ఉదాత్తాశయములతో నున్న జగన్నాథుని వివాహాదులను గూర్చి కొన్ని కథ లీక్రిందివిధముగఁ బ్రచారమునఁ గలవు.

ఒకనాఁడు పాదుషా జగన్నాథుని తోడఁ జదరంగ మాడు చుండెను. ద్రాక్షాసవపానఘూర్ణితాంతఃకరణుఁడగు పాదుషా దాహోప శాంతికై పానీయముఁ దెమ్మని అంతిపురి కన్యను లవంగి యను దాని నాదేశించెను. లవంగియు జలపూర్ణమగు బంగారుకలశము శిరమున ధరించి చతురాభిరామచరణవిన్యాసములతో నపాంగరోచు లాస్థాన మలంక రింప వచ్చుచుండెను. ఈ దృశ్య మవలోకించు పాదుషా యిప్పటి "లవంగి" ని వర్ణింపుమని మదిరాపరవశపేశలంబులగు వ్యగ్రోక్తులతో జగన్నాథునిఁ గోరెను. లవంగీదర్శనజనితసంతోషతరంగితాంతఃకరణుఁ డగు నాతఁ డాశువుగా నీ క్రింది శ్లోకముఁ బఠించెనని చెప్పుదురు.

ఇయం సుస్తనీ మస్తకన్యస్త కుంభా
కుసుంభారుణం చారు చేలం వసానా
సమస్తస్య లోకస్య చేతః ప్రవృత్తిం
గృహీత్వా ఘటే న్యస్య యాతీవ భాతి.

(కుసుమ కెంజాయ వలిపెము ధరించి మౌళిపైఁ దాల్చిన బంగారు కల శము తోడి యీ కుదురు గుబ్బల లవంగి సమస్తలోకము యొక్క చిత్తప్రవృత్తిని సంగ్రహించి నిజమౌళికలశమందు నిక్షేపించుకొని పోవు దాని వలెఁ బ్రకాశించుచున్నది.)
ఈ శ్లోకార్థము విని పాదుషా పరవశుఁడాయెను. ఇచ్చవచ్చిన వరము కోరుకొమ్మని జగన్నాథున కనుమతి యొసంగెను. జగన్నాథుఁ డావర మిట్లు కోరెనని చెప్పుదురు.

నయాచే గజాళిం నవా వాజిరాజిం
న విత్తేచ చిత్తం మదీయం కదాచిత్
ఇయం సుస్తనీ మస్తకన్యస్తకుంభా
లవంగీ కురంగీదృగంగీకరోతు.

(పట్టపేనుఁగుల నర్థింపను. జవనాశ్వములను గోరను. మనసులో ధనవాంఛ యేమియు లేదు. మౌళిసంఘటితజలభర కలశయగు నీ వలుద గుబ్బల కురంగాక్షిని 'లవంగి' నిఁ గోరుచున్నాను.

ఈ వాక్యమును విన్నంతనే పాదుషా ఆశ్చర్యచకితుఁడాయెను. వర్ణాంతర జాత్యంతర వివాహ దీక్షా దీక్షితులుగదా మహమ్మదీయ చక్రవర్తులు. అందును షాజహాను గుణలుబ్ధుఁడు. కావుననే లవంగిని వెంటనే జగన్నాథుని కైవసము చేసెను. జగన్నాథుఁడు లవంగిని వివాహమాడెను. ఇట్లే పలువురు పలువిధములఁ జెప్పుదురు.

ఈ లవంగి ఒక రసపుత్రభార్యయందుఁ బాదుషాకు జన్మించిన కన్యయని కొందరు చెప్పుదురు. అంతిపురిలోని యొక పరిచారిక కొమార్తె యని కొందఱందురు. పాదుషా సంబంధులలోని యొక మహమ్మదీయుని తనూజయని మఱికొందఱు కథింతురు. లవంగి జగన్నాథుని యుంపుడుకత్తెయని వేఱొక కొందఱుపన్యసింతురు. ఇందలి సత్యాసత్యము లెట్లున్నను లవంగీసంగతి కొఱకై జగన్నాథుఁడు పడ్డ ఆవేదనలు, తహతహలును ఈ క్రింది శ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నవి.

యవనీ నవనీతకోమలాంగీ
శయనీయే యది లభ్యతే కదాచిత్
అవనీతల మేవ సాధు మన్యే
న వనీ మాఘవనీ విలాస హేతుః.

(నవనీత కోమలాంగి, యవనసుందరి యెప్పుడైన నా శయ్యాతల మింత కైసేయు నేని మహేంద్రుని నందనోద్యానము విలాస హేతువని తలంపను. అవనీతలవాసమే మేలని తలంతును.) ఈ వివాహమున కాధారముగా నీ క్రింది శ్లోకముఁగూడఁ గొందఱు పఠింతురు.

యవనీరమణీ విపదశ్శమనీ
నవనీతసమా కమనీయతమా
ఉహి ఊహి వచోమృత పూర్ణముఖీ
సముఖీ జగతీహ యదంకగతా.

ఇట్లే పలువురు పలుకథలు చెప్పుచుందురు. ఇట్టి చిత్తప్రవృత్తిగల జగన్నాథుఁడు లవంగిని వివాహమాడి యుండునని లోకమందొక వదంతి కలదు. యౌవనమంతయు నీవిధముగ రాజోచితములగు భోగవిలాసము లతోఁ గడపిన జగన్నాథుఁడు తనవార్ధకమందు దారాషికోహి మరణానంతరము ఢిల్లీవీడి కాశీపట్టణమునకేగెను. నచట జగన్నాథునికి మొదటి నుండియుఁ బ్రతిపక్షియై యున్న అప్పయ దీక్షితుఁడను నొక ద్రవిడ పండి

తుఁడిదే సమయమని లవంగి వివాహ మొక సాకుగాఁగొని దుష్ప్రచారము చేయుచు నైహికానంద వంచితులై జీవనవిలాసవైహాసికులగు కొందఱు మూఢాచారుల నొక ప్రోవుగాఁ జేర్చి జగన్నాథునిపై దండెత్తించి, యాతనిఁ గులమునుండి వెలివేయించెననియు, యాజగన్నాథుఁడచటినుండి మధురాపురి కరిగి చరితార్థజీవుఁడై యసువులు వాసెననియుఁ జెప్పుదురు. ఎవరెట్లనుకొన్నను జగన్నాథుని ఆశయము లుదాత్తములు. తెలుఁగువారికి ఆదర్శములు. దేశముగాని దేశమున కేఁగుగాక! అందే నివసించుఁగాక! నేను తెలుఁగువాఁడ నని చెప్పికొనుట జగన్నాథుని కొక గర్వకారణము. ఆభిజాత్య గర్వ మితనికి మెండు. ఎవ్వరికంటెను దాను విద్యాధికుఁడనను అహంకారము గలవాఁడు. ఎంతవాఁడైనను సుకవితామూర్తియైన యెడల నేను తలవంచి మ్రొక్కుబోనన్న ప్రతిజ్ఞ పలికిన కవిరాజు. ప్రతివాది భయంకరుఁడై, ఆసేతుశీతాచల మెదురు లేక విహరించెనని యాతని ప్రాణాభరణ కావ్యములోని యీక్రింది శ్లోకము తెలుపుచున్నది,

త్రైలింగాన్వయ మంగళాలయ మహాలక్ష్మీదయాలాలితః
శ్రీమత్పేరమభట్టసూను రనిశం విద్వల్లలాటంతపః
సంతుష్టః కమతాధిపస్య కవితా మాకర్ణ్య తద్వర్ణనం
శ్రీమత్పండితరాజ పండిత జగన్నాథో వ్యధాసీ దిదం

(నేను తెలుఁగు వాఁడను. లక్ష్మీకృపా లాలితుఁడను. శ్రీమంతుఁడగు పేరు భట్టారకుని తనయుఁడను. విద్వల్లలాటంతపుఁడను. పండితరాజ బిరుదాంకుఁడను. కామరూపాధీశ్వరుని కవిత్వ మాలించి సంతుష్టి చెంది ఆతని గుణములు వర్ణించుచు నే నీకావ్యము రచించితిని)

నేఁడు కొందరు జగన్నాథు నహంకారి యందురు. అందురుగాక! ఆతని యహంకార మన్వర్థము. సారభూతము. ఆతని సాహితీశాస్త్ర వ్యాయామ మతిలోకము. రసగంగాధరములోని క్రింది శ్లోకమే దీనికిఁ బ్రమాణము.

నిమగ్నేన క్లేశై ర్మననజలధే రంత రుదరం
మయోన్నీతో లోకే లలితరసగంగాధరమణిః
హర న్నంత ర్ధ్వాంతం హృదయ మధిరూఢో గుణవతా
మలంకారాన్ సర్వా నపి గళిత గర్వాన్ రచయతు!

(3)

(మనసధ్యానమను మహా జలరాశి యొక్క అంత రుదరమున మునిగి యశేష క్లేశముల కోర్చి లలిత లలితమైన రసగంగాధరమణిని వెలికిఁ దెచ్చితిని. ఈమణి అంతర్నిహితమగు ఘనాంధకారమును హరించుచు, గుణవంతుల హృదయ మధిష్ఠించి సర్వాలంకారముల గర్వమును ఉల్చుఁగాక!

రసజ్ఞపాఠకులారా! చూచితిరా! మన జగన్నాథుని సాహితీ శాస్త్ర పరిశ్రమకు! కనుకనే సమానులయం దుత్తమ శ్లోకుఁడై, అమరజీవియై యున్నాఁడు. గీర్వాణ భాషాకవులం దంతియుఁ డయ్యు నాద్యులను మించి వెలుఁగుచున్నాడు. తన రసగంగాధరమును సకలాలంకార శాస్త్రములకును ఆధికారికమైన చరమ శాస్త్ర గ్రంథముగా సర్వతోముఖ పాండితీ నిక్షేపభూమిగా నవతరింపఁ జేయుటకుఁ బ్రతినఁ బూని అందులకు వలయు దృష్టాంతశ్లోకములు అముంద్రితములుగా నుండవలెనన్న దీక్షతో రచించిన ముక్తకముల సంపుటియే యీ భామినీ విలాసము. ఈ విషయమై జగన్నాథుఁడే,

నిర్మాయ నూతన ముదాహరణానురూపం
కావ్యం మ యాత్ర నిహితం న పరస్య కించిత్
కిం సేవ్యతే సుమనసాం మనసాపి గంధః
కస్తూరికాజననశక్తిమ తా మృగేణ.

(ఉదాహరణానురూపమగు నూతన కావ్యమును నేను రచించియుంచితిని. ఇతరునియది కొంచెమైనను లేదు. కస్తూరిని బుట్టించు శక్తిగల మృగము మనసాగూడ సుమనో గంధము సేవించునా?)

అని నిజ కవితా దర్పమును వెల్లడించెను. కవితా వధూ విభ్రమవిలాసములం బోని ముక్తకములు రచించెను. ఒక్కొక్క ముక్తక మొక్కొక కావ్యమనిగదా అభిజనోక్తి. ఈ ముక్తకముల సంపుటికి భామినీవిలాసము అని నామకరణముచేసెను. భామినుల హావభావవిలాసము లెట్లో యీ కావ్యమందలి వ్యంగ్యధ్వని చమత్కారము లట్లే పరహృదయముల నాకర్షించుననని కవిహృదయము. కనుక నీనామ మన్వర్థము.

ఆంధ్రీకరణము:— జగన్నాథుని చరిత్రాత్మక జీవితమును, నాతని కావ్య కవితారీతులును నన్నీ భామినీవిలాసాంధ్రీకరణమునకు ఉత్సాహపఱచినవి. వ్యంగ్యధ్వని ప్రధానమై, ప్రసన్నశయ్యా సనాథమగు జగన్నాథుని కావ్య మాంధ్రీకరించుట యన్న సులభమైన కార్యము కాదు. కాని హృదయమందు దుత్తరంగితమగు ఉత్సాహమే నన్నీయాంధ్రీకృతికిఁ బురికొల్పినది.

ఈ కావ్యవస్తు వెంత ప్రాచీనమో అంతనూతనము. నిత్యముఁ జూచు చున్నను ప్రభాతభానూదయచ్ఛాయలు, సంధ్యారుణ కాంతి పుంజములు గగ నాంగణ పరిష్కారములై, చిత్రమాంజిష్ఠము లగు దివ్యశోభలు వెలా ర్చుచు మనకు నిత్యనూతనములై కనిపించును. ఈకావ్యమందలి విషయ ములుగూడ నిత్యానుభూత జీవిత వృత్తాంతములయ్యును, విన్యాస ధన్య ములై నిత్యనూతనములుగ నుండును.

ప్రకృతిదత్తమైన ప్రపంచ ప్రజాహృదయ మం దనంత కాలము నుండియు నిరంతర సంచారక్రమముతోఁ బ్రతిఫలించు భావసంపదను గ్రహించి సుకవులైనవారు తమ రచనాకౌశలమున నూత్ననూత్నముగ నుండునట్లు రమ్యకావ్యములు సృష్టించెదరు.

భావములు ప్రజల సొత్తు. భాషయు వారిదే. ఒక్క గ్రథనకౌశలము మాత్రము సుకవుల సొమ్ము. ఈ విషయమై విశ్వవిఖ్యాత కవిచంద్రుఁ డును, విమర్శకాగ్రణియు నగు గెటే యను జర్మనువిద్వాంసుఁ డేమను చున్నాడో చూడుడు!

People are always talking about originality, but what do they mean? As soon as we are born the world begins to work upon us, and goes on to the end. And, after all, what can we call our own, except energy, strength and will? If I could give an account of all that I owe to my great predecessors and contemporaries, there would be but a small balance in my favour.

—Goethe.

చాలకాలము క్రిందటనే నే నీ భామినీవిలాస మాంధ్రీకరించి శుద్ధ ప్రతి కూడ సిద్ధపఱచుకొంటిని. కష్టించి రచించుకొన్న ఆ ప్రతి సర్వ మును దురదృష్ట వశమునఁ బోఁగొట్టుకొంటిని. ఈ వేదన తీఱరానిది. హృదయైక వేద్యము. ఏదియేనాక ప్రసక్తి కల్పించుకొని ప్రతివాని కడఁ జదివి వినిపించు అలవాటులేని నాకు, నాఁటి ప్రతిలోని పద్యము లొక్కడనో గాని లభింపలేదు. దాదాపు సర్వమును మఱల రచించు కొన వలసివచ్చినది.

ఈ భామినీవిలాస మూలమనేకులు ముద్రించిరి. ఒకదానిలోఁ గల శ్లోకము లింకొక దానిలో లేనివి కొన్ని మూలములు నాకు లభించినవి. వానిలో నాకు నచ్చిన శ్లోకము లనువదించితిని. ప్రాస్తావికవిలాసములోఁ

ప్రక్షిప్తము లనఁబడు కొన్ని శ్లోకములుఁ గూడ నాంధ్రీకరించి యీ సంపుటి యందుఁ జేర్చితిని. ఇదివరకే పలువు రాంధ్రీకరించిన దానిని మరల మీ రాంధ్రీకరించుటలో గుణ మేమైనఁ గలదా అని ప్రశ్నించు వారికి సహృదయులగు రసజ్ఞుల హృదయమే ప్రమాణము. ఒకే విష యమును గూర్చి పలువురు రచించుట దోషముగాదు. ఇదానీంతనపౌరా తన్యపుఁ బ్రసక్తి యిందుండదుకూడ.

పురాణమిత్యేవ న సాధు సర్వం
న చాపి కావ్యం నవ మిత్యవద్యం
సంతః పరీక్ష్యాన్యతర ద్భజంతే
మూఢః పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః.

అని కవికులగురువు కాళిదాసు చెప్పుచున్నాడు. మన జగన్నాథుఁడు రసగంగాధరము రచించు సందర్భములోఁగూడ నిట్టి ప్రశ్నయే కలిగి, యిట్లు ప్రశ్నించువారి కాతఁడీ క్రిందిరీతి సమాధాన మొసఁగెను.

పరిష్కుర్వన్త్వర్థాః సహృదయధురీణాః కతిపయే
తథాపి క్లేశో మే కథమపి గతార్థో న భవితా
తిమీంద్రాః సంక్షోభం విదధతు పయోధేః పున రిమే
కిమేతే నాయాసో భవతి విఫలో మందరగిరేః.

కనుక నొకే విషయమును గూర్చి యెందఱు రచించినను దోషములేదు. గ్రథనకౌశలమున్నవారి రచనలు నిత్యనూతనములై చిరకాలము బ్రతుకును. గుణపక్షపాతులగు రసజ్ఞులీ నా కావ్యమందలి గుణమునే గ్రహింతురు గాక!

ఒకటి రెండు మాటలతో నీ ప్రస్తావము ముగించెదను.

ఈ కావ్యమును మొదట నే నాంధ్రీకరించుచున్న సమయమందొక కార్య వశమున నేను విశాఖపట్టణమున కేఁగితిని. శ్రీ కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డి గారి దర్శనమునకు వెళ్ళితిని. ప్రసంగవశమున వారి కిందలి పద్య ములు కొన్ని చదివి వినిపించితిని. సుకవితామార్మికులగు రెడ్డిగారు ఆనందకందళిత మగు మందహాసముతో కరచాలన మొనర్చి 'ఈ కావ్య మునకుఁ బీఠిక నేను వ్రాసెదను. విశ్వవిద్యాలయమ్ములోఁ బఠనీయ గ్రంథముగాఁ గూడఁ బెట్టించెదను. త్వరలో పూర్తి చేసి పంపవలసి నదిగా' గోరిరి. కాని దురదృష్టవశమున నేనట్లు చేయ లేక పోయితిని.

రెడ్డిగా రిప్పుడు స్వర్గీయులు. వారి పీఠికా భాగ్య ప్రాప్తి మా కావ్యమునకు లేదు. కాని సహృదయ ధురీణులు శ్రీ ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తిగారీకృతికిఁ 'బరిచయను' వ్రాసినందున ఆ కొఱత తీఱినట్లు భావించుచున్నాము.

జీవితాంతమువఱకు మఱపురానిది, సహృదయుల గుండెలు కరగించునది, ఒక్క మాటకలదు. సత్యహరిశ్చంద్రీయరామాయణాది బహు మహాగ్రంథకర్తలు, కవితాకళానిధులు, విశేషించి మా కాపులు బ్రహ్మశ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవిగారు మద్రాసులో మరణ శయ్యపై నుండిరి. వారి క్షేమ మడుగుటకు నేను మద్రాసు వెళ్లి వారిని దర్శించితిని. నన్నుఁ జూచుటతోడనే ప్రాణములు లేచివచ్చినట్లు లేచికూర్చొని "నేను బ్రతికి యుండఁగా నీ కావ్యము అచ్చు వేయించవుగదా!'' అని బొట బొటఁ గన్నీరుగార్చుచు మఱల శయ్యపై నొఱఁగిరి. ఈదృశ్యము తలఁపునకు వచ్చిన నేఁటికిని హృదయము జలదరించుచుండును. ఓహో! కవితా సరస్వతీ! ఏమి! నీ ప్రభావము! ఇంత లింతలుగ హృన్మర్మములను ఛేదించి తైచు మరణవేదనయందుఁగూడ సుకవీంద్రుల వదనాంగణమున నీ విలాస లాస్యము భాసించుచుండును గదా!

వడ్లమూఁడి
తెనాలి.

వాసిరెడ్డి వేంకటసుబ్బయ్య
గ్రంథకర్త

మనమాండు మాటలే మన
మనుకొను భావములె క్రొత్తలగునటు కూర్పం
బనితనమున విశ్వజగ
జ్జనులను వలపించు హృదయశాణికులు కవుల్.

— వాసిరెడ్డి

భామినీవిలాసము

ప్రాస్తావిక విలాసము

తే. మాధురులకెల్ల నెల్ల వాఙ్మయ పయోధి
మథనమునఁ జేసి పొడమిన మామకీన
సుకవితామృత మతిలోక సుఖకరంబు
లోకులెల్లరు దీనిఁ గ్రోలుదురు గాక.

చ. కరులు మదాంబు కశ్మలిత గండము లుండు దిగంతమందు లోఁ
గరిణులఁ గన్న జాలియగుఁ గష్యకుఁ గావుగదా సమానముల్
హరిణము లిట్టిచో నిజ సమగ్ర మహోగ్ర నఖాగ్ర పాండితీ
భరము మృగాధిపుం డెవనిపైఁ బ్రకటించు నిఁకన్ జగమ్మునన్.

చ. దళదరవింద బృంద గళితం బగు పుప్పొడి కల్మి సౌరభో
జ్జ్వల మగు మానసాంబువున జవ్వనమెల్ల గ్రమించినట్టి యం
చల మెకిమీఁదు నేఁ డెటుల సంచరణం బొనరించుఁ జెప్పుమా
చల దురు దర్దుర ప్రకర సంకుల దూషిత పల్వలంబునన్.

క. విధివశత వచ్చె నిచటికి
మధుకరు నెగ్గాడఁ బోకుమా కుటజంబా
మధుర మధు ద్రవ ధారా
నిధులకు మాన్యుం డితండు నెత్తమ్ములకున్.

చ. తొలిదెసఁ జూడ నేఁకటను దూలెడు చూపులతోఁ జకోరముల్
కలువలు వీడ మానమును గాముఁడు కార్ముక మెక్కువెట్టఁగా
నిలువడితోడి మానినుల యీలువు దవ్వుల కేఁగఁ జూడఁగా
నలువ కిటుల్ ఘటింపఁదగునా విధుమీఁద ఘనాఘనార్భటుల్.

క. కడు నీచమైతి నే నని
యడలకు కూపంబ యెన్నఁడైన సరసమా
యెడఁద గల దన్న వాసిన్
గడిదేఱితి గాదె పరగుణ గ్రహణమునన్.

ఉ. వేసవి మండుటెండలఁ దపించుచు నే నిటు లింకఁ దప్పికన్
వేసటగొన్న పాంథులకు నిల్వర మిం దెవరన్ మనోవ్యథన్
గాసిలుటం దనూకృశత గాంచిన మార్గసరస్సు జీవనం
బే సుకృతంబు సార్థక మిసీ జలరాసుల జీవ మేటికిన్.

క. అరవిందమ స్వేచ్ఛగ నీ
మరంద మళు లాని గానమధురిమ సూపన్
దొరకొనుఁ గా కెల్లెడ నీ
పరిమళమును జల్ల వలఁతి పవమానుఁడె కా.

చ. ఖరకరుఁ డేచి నిప్పుకలు గ్రక్కెడు వేసవిఁ దోఁటకాపరీ
కరుణను నీవు దోసెఁ డుదకం బిడఁ గల్గిన నాఁటిపుష్టి యీ
తరున కొసంగఁ జాలదు గదా జడివానల విశ్వమంతయుం
బరిపరి ముంచి తేల్చఁగల వార్షుక మైన ఘనాఘనంబునన్.

క. ఎండాఁక నెదో రసాల
మ్మిందిందిర కంద మగుచు నిగురిడుఁ బికమా
యందాఁకఁ గాన నాంతర
మంద కడపు విరస వాస రానీకమ్మున్.

క. వెలి కసిగాయల గతిఁ ద్రాఁ
చుల పోలికఁ గ్రూర భంగిఁ జూపట్టియు లో
పల సాటౌ ద్రాక్షకౌ ఫల
ముల దీటౌ గురువు లుంద్రు కొందఱు జగతిన్.

చ. సతతము స్రవించు నీ మధువు సర్వము ద్రావుచు నీ దరిన్ మధు
వ్రతము లెదో విలాసముగఁ బాడును గాక దళత్పయోజమా
హితుఁడగు బాంధవుం డనఁగ నెక్కటి గంధవహుండె చుమ్మి తాఁ
బ్రతిఫల మేది నల్గడలఁ బర్వఁగఁ జేయు భవత్సుగంధమున్.

క. పరిభూత సరిమళాంతర
చరితమ్మగు సుర తరు ప్రసవమునఁ దొలుతం
జరణం బిడియును బుష్పం
తర మనుగం గోరవేని ధన్యాత్మ వళీ.

చ. అళులివి నిన్ను మొగ్గ దొడుటాది భజించుచుఁ ద్వత్ఫలాళికిన్
వెలుపలనే చరించినను పీనిని జూడవుఁ బల్కరింపవున్
ఫలముల గర్భమందె చొరబడ్డవి పుర్వులు కన్నగప్పి ఛీ
కలదె పరాపరైక రసికత్వము నీకు రసాలభూజమా.

క. ఎన్నిగుణము లున్నను నే
పన్నగుల కతాన సుజనవంద్యత నీకున్
సున్నయ్యె వానినిన్ మను
తన్నా చందనమ నీ మహాత్త్వమున్.

క. ఫల కుసుమ దళ రమా సం
కలసం బెన్నఁడును లేదు కంటకము లహో
నిలువెల్ల నుండు నిన్నే
ఫలార్థినై చేరువాఁడ బర్బర చెపుమా.

క. దరి కరుదెంచిన యీ మధు
కరుఁ బఱచకు మెపుడుఁగూడఁ గలభము వీనిన్
శిరసావహించుకొనుఁ గరి
వరేణ్యములు దాన వారి భర సుందరముల్.

క. సుర వనికా సుమ పరిమళ
పరాయణతఁ గోర్కు లెల్ల ఫలియించిన బం
భరునకుఁ దలంపఁ బుష్పాం
తర సేవాసక్త బుద్ధి నగుఁబాటే కా.

మ. ఇలఁ జెమ్మైనను లేదు మాలిమతి వోయెం గావిరుల్ గ్రమ్మె ది
గ్వలయం బుద్ధతవాత్య నెండ సహియింపన్ రాని దిట్లే మరు
స్థలి నీ సంపఁగిమొక్క సర్వ మొకటై చంపం దలంపన్ సుధం
జిలుకం దా నెటనుండియో విధి వెలార్చెన్ నిన్ను ధారాధరా.

క. సౌరఝరిం జేరెదు నిను
వారింపఁగఁ బోము గాని వర్షానది నీ
నీరస తరంగ లీలల
నేరుపు దానికడఁ దగదు నిగిడింపంగాన్.

క. సకలాటవి గాలించె వె
దకి వెదకి రసాల చూచెఁ దరు లన్నియు నిం
తకుఁ దేఁటి చూడలేదీ
సకల జగమ్మందు నీకు సమ మగు దానిన్.

క. అళివోలె నీతఁడును బరి
మళ లుబ్ధయి చేరె ననుచు మదిఁ దలఁపకు మీ
యెలగాలిఁ బరహితార్థమె
నళినీ యిటు దిగియె యాచనకు ఘనుఁ డయ్యెన్.

మ. మొదలా స్థూలము పాదు గట్టిది దృఢవ్యూఢంబు శాఖాళి నీ
సదనం బేరికిఁ జేరరాని గిరి యే జంకుండుఁ గానీ యొకం
డెద నాధిజ్వర మేర్చు నిర్ఘృణ శిఖా స్ఫురత్ప్రతాపుండు నిన్
దుదముట్టించు దవాగ్ని ఘస్మరుఁడటంచున్ భూరుహోత్తంసమా.

చ. ఖరకరు వేఁడివెల్లులఁ బొకాలియు దీర్ఘములైన గ్రీష్మ వా
సరముల నెట్టెటో కడపెఁ జాతక మాత్మ నినుం దలంచుచున్
దరిసెన మెట్టకేన్ జలద దైవవశమ్మున నీ వొసంగియుం
గరకరి దాని నిప్డుఁ గరకాహతి సేసి యనుగ్రహింతువే.

క. హితమగు నిర్గుణతయె యం
చిత గుణ గౌరవము కల్మి ఛీ యేమిటికి
ట్టితర తరులెల్ల సుఖ సం
గతి బ్రదుకఁగఁ జందనములె ఖండితము లగున్.

క. పుయిలోట ప్రతిఫలాపే
క్షయు స్నేహముఁ బ్రేమ మేనిఁ గన నైన జగ
త్త్రయ ఘోర తాపమంతయు
నయారె మాయించు నీ మహాత్ముఁడు ఘనుఁడా.

క. తరులెల్లఁ దఱచి చూచెం
బరభృతముల నడిగి వినియె మాకందమ యెం
దరిగిన నీకుంజాలిన
తరు వీలోకమునఁ దుమ్మెదకు దొరకదుగా.

క. తరుకుల సుషమాపహరణ
పరాయణం బఖిల జంతు బాధాకర మే
మరసితి విట హిమరాసుల
నెఱిఁగి యెఱిఁగియే భరింతు హిమవన్నగమా.

ఉ. హరి మదాంబు సంభ్రమ విహార మధువ్రతముల్ కరుల్ భయం
బూనెడు చూపులన్ నిలువనోప వెటం దెలి ముత్తియంబు లే
దారిని దొర్లుచుండు హరి దైవగతిం బరమేగఁ దద్దరీ
ద్వారతలంబునన్ శివశివా యిపు డుప్పతిలెన్ శివారుతుల్.

క. కరికుల విరోధి హరి జా
తరాగ్ని తన్నెంత పుట పుటన కాల్చెన యేన్
బరిమార్చునె భయ శంకలు
దొఱఁగి తనుం జేరు లేడి తుటుముల నెందున్.

తే. పొగరు కనుగప్పి యిటుఁ గృష్ణమృగమ లేళ్ల
నడుమ నిక్కాన నాడుచున్నావ యేమి
దళిత కరి కుంభ గళిత ముక్తా మయంబు
హరి విహార స్థలంబిది యరసి బ్రదుకు.

చ. ప్రతివిక చామర ద్రుమము పాకవిరోధి వనమ్మునన్ మధు
వ్రతుఁ డితఁ డాదిమూరుకొన వాడినపూవులె మూరుకొండ్రు దే
వతలును వాఁడె కాలగతి వల్ల మరందము వేఁడ లోభివై
మతకము పన్నెదేఁ గమలమా యెటులుండును నీవ చెప్పుమా.

క. కనుమోడ్చి లీలగా యే
మని కునికెదు నిద్ర యిప్పుడా కరివర తీ
రనిపగ గలిగెను హరితో
మునుముం దిఁక ముదిరి చావె మూఁడును నీకున్.

క. రతనములివేల యభ్రా
యిత మీ తనువేల పథికు లేఁకరిలి త్వ దా
గతులయినఁ బుట్టదుగదా
రా మొక మంచినీటి చుక్కయు నబ్ధీ.

ఉ. మావికపాయ మంకురము మాత్ర భుజించి రసజ్ఞ కోకిల
మ్మావికి మెచ్చి తద్యశము నెల్లెడఁ జాటుఁ దదీయ మాధురిం
ద్రావు నళుల్ ముఖస్తుతి పరాయణ మాత్రము లీ ద్విజాతులం
దేవిధి మంచిచెడ్డలు గ్రహింపఁగఁ జాలు వివేక ముండెడిన్.

క. కలఁడే నీ పరిపాటిన్
మలయజమా తెలిసికొన సమర్థుఁడు నిన్నున్
నలిగులి నూరిన వారికె
బలకరముగఁ బిండివయ్యుఁ బరిమళ మీవే.

ఉ. ఇంతటి జీవనస్థితి వహించిన కాలమునందె దప్పికన్
గొంతుక లెండు వారి దగ గుప్పున నార్ణవ యేని గ్రీష్మ వే
శాంతమునన్ సరోవరమ యర్కుని తీవ్ర కరాగ్ని జీవనం
బంతయుఁబోయి యేరి దగ నార్త్తవయో కృశియించి చూడుమా.

క. కినుక వహింపవు గద నే
నని యెద నొకమాట నిను మహాత్ముఁడ వయ్యున్
వనధీ నీకడనే కొను
ఘనుఁ డితఁ డిడు జలముగూడఁ గాదనవుగదా.

క. నీ వల వింధ్యం బుట్టిన
పావనమగు నదివి లెస్సఁ బరికింపు మెదన్
నీ వెండిపోవుట యె మే
లీ వీధుల ముఱికి నీర్గ్రహించుట కంటెన్.

తే. ఈమహాటవి నేకాకి వీవు పికమ
యిట్టులే బ్రతుకుము కంత మెత్తఁబోక
పాపమతు లయ్యుఁ దమజాతి పక్షి యనుచు
గాసిపెట్టక యుండు నీ కాకిమూఁక.

క. తుందిల మరంద లసదర
విందమ్మున దినము లట్లు వెడలించిన యిం
దిందిర మిప్పుడు కుటజము
నం దేగతి గడుపు వాస రావసరమ్ములే.

క. ఎఱుకకుఁ గాని బకమ్ములు
పఱచెనె యని యెడఁదఁ గించపడకు కమలినీ
చిరజీవులు గాత మళులే
పరిణత మధు రస వివేక పండిత మాళులే.

ఉ. మొక్కలనెల్ల నొక్కగతిఁ బ్రోవఁగఁజూచెనె కాని మాలి దా
నెక్కుడు చూపఁ డక్కటిక మీ వకుళమ్మును సాక నైన నీ
మొక్క క్రమమ్ముగా నెదిగి పూవులు పూచి పరీమళించుచున్
దిక్కులఁ దేంట్లగీతికలు దీటుకొనన్ రహియించె నెంతయున్.

క. మలయజమా యెవ్వరి వా
క్కులకందును నీదు మహిమ ఘోరవిషమ్మున్
వెలిగ్రక్కు త్రాఁచులను బరి
మళపు సముద్ధారములను మనిచెద వోహో.

క. ఓ రాజహంస నీవే
నీరక్షీర ప్రకార నిర్ణయమున జం
పూరక నడుపఁ గులవ్రత
మేరీ పాలించువార లేఁక నీ జగతిన్.

క. కోలఁకా నీ వింకినయెడఁ
బులుఁగులు దివికరుగు భృంగములు మామిడి మొ
గ్గల మూఁగు నేమగునో యిఁకఁ
దెలియదు మీనంబు దీనదీనం బకటా.

మ. వరుసన్ నీడలుఁ బుష్పముల్ మధురముల్ పండ్లిచ్చి మార్గ శ్రమా
తురులం దృప్తి యొనర్చు నీతరు కులేంద్రుం డంచటన్ జేరె నే
మెఱుఁగున్ వాఁడు తదీయ కోటర పుటీ హేరాళ హాలాహల
స్ఫుర దుత్తాల ఫణా కఠోర నటనా శూరున్ ఫణి గ్రామణిన్.

క. సకలోర్వీ మానవంతం
బొక చాతకమే కదా యొహో యది చిరజీ
వికయవుత మడుగుచో నొక
సకల సు రాధ్యక్షు నడుగుఁ జచ్చును గాదేన్.

క. కరి కుంభ దళన గళ దురు
తర ము క్తాస్తరణ ధరణి తల మగు హరి యె
క్కరణి హరిణముల దరిఁ దన
పరాక్రమము గూర్చి విన్నపము చేసికొనున్.

చ. మును ననకారు కాలమునఁ బువ్వుల గుత్తుల మంజు గుంజిత
స్వనముల బంభరుండ పెనుబందువు లీ వటు చేసికొన్న యీ
తను సహకార శాఖ యిటు దైవగతిం గృశియింపఁ దొంటి నీ
వినయము చూపవేనిఁ బృథివిన్ భవదన్యుఁడు నీచుఁడుండునే.

క. జగదభ్యుదయ గుణోదయు
లగు విద్వాంసుల రుషయును నతిరమణీయం
బగు జన మోహన పరిమళ
మగు కాశ్మీరము కటుతయు నతిరమ్య మెకా.

క. గురువుల పరు షాక్షర వా
క్తిరస్కృతులు వడయు నరులె తేజో మహిమం
బొరయుచు నుందురు సానల
నఱుగని రతనమ్ము లెక్కునా నృపుల తలల్.

క. జలద గభీరములగు నుఱు
ముల నాఁగుము మదగజేంద్రమో యను భ్రాంతిన్
నెలనిండిన నా చూలు
చ్చలించుచుఁ గలంచుచుండె జఠరం బెల్లన్.

మ. అమరానీకము ముందటన్ నిజ భుజా హంకార హుంకారపుం
గ్రమ మగ్గించి పురారి మూర్ఖుని శరారంభం బొనర్చెన్ మరుం
డమరావ త్యమృతాననా నయన చంద్రాలోక శంకా శరీ
రము ఫాలానల భస్మసాత్కృతికి నర్హంబయ్యె నువ్వెత్తుగన్.

క. ఖలు సత్కరించు నాతఁడు
జలములఁ దన వ్రాలు వ్రాయ సాగెను గగన
స్థలిఁ గాపురమ్ము పెట్టెను
సలిలమున సమీరుఁ దడుప సన్నాహించెన్.

క. మృతు జీవితరతి యసతికిఁ
బతిపయిఁ బ్రీతియును లుబ్ధువాదాన్యత దు
ర్మతి మైత్రి చిలువ తాలిమి
గతయుగముల సృష్టియందుఁ గన్పడ వెందున్.

తే. అనపరాధుల ప్రాణమ్ము లాహరింపఁ
ద్రాఁచుఁబాములకన్న మేధావు లరుదు
సుమతి హిత కార్యములకు విఘ్నము లొనర్ప
ఖలులకంటెఁ గుశాగ్ర బుద్ధులును లేరు.

ఉ. బీదలు దీను లౌ రయితుబిడ్డల యెండిన పైరు లెల్లనుం
గాదని కట్టిపెట్టెదవు ధూమ్రధర సంతతి కీగి యెల్ల నీ
వాదట నంత కున్నతము నౌ పద మందిన దుర్మదాంధపుం
జోదువుగాదె తెల్లముగఁ జూపితి నీ యవివేక మంబుదా.

క. జ్ఞానమయదీపమున కు
గ్రానిల మానందమృగచయమునకుఁ గార్చి
చ్చేనికపతి నడవడి యను
మ్రానుల పాలిటికి ఖలసమాగమ మరయన్.

చ. సలలిత హేమ పంకజ రజ స్సురభీకృత దేవతానదీ
చల దురు వీచిడోలికల సౌఖ్యముగా మనుచుండు రాజహం
స లిపుడు దైవయోగమున శైవల జాల జటాల పంకగం
ధిలమగు నీటికే యకట దిక్కఱి యీ గతి దేవురించెడిన్.

క. సాదులకు జరగు హితముం
బూదియొనర్పంగ ఖలులు బుద్ధిమదీశుల్
బీదలగు నిరపరాధుల
గాదిలి ప్రాణములు దీయఁ గఱదులవారల్.

మ. అయమో యేమిఫలాశతో గుణగణం బార్జింప యత్నించెదో
నయబుద్ధీ యిది యాత్మ సంస్కృతి కనన్ నా మాట పథ్యమ్ము వి
న్మయదంబుల్ హృదయంగమంబు లని నీ వాశించు నీ భావసం
చయమేకా కలికిం గళేబరము నోమన్ సాయమా రేవగల్.

క. ఘనకార్యము చేసితి వ
త్యనుపమమగు యశముగూడ నార్జించితి వే
మనునంతదనుక నీకో
యనుఁగుసఖా యొసఁగుచుండు నాశీశ్శతముల్.

చ. అమలసరస్సునన్ జనన మర్కుని హస్తమునన్ వికాసమున్
రమకు విలాసగేహ మమరావతివాసులు మెచ్చు తావు ల
న్యములగు సద్గుణంబుల నుదార విఁకిప్పు ద్విజావతంస హం
సము వలతేని యంబుజము సన్నుతికెక్కెద వింతకంటెనన్.

క. నడికినిశఁ బుట్టియును జెవి
దడవు నెదో గర్జ వినుచుఁ దల్లియొడి నొడల్
ముడుఁచుకొని సింహశిశు వె
ప్పు డెప్పుడని పొంచియుండెఁ బోయి పయిఁబడన్.

మ. పటు బాహా యుగ మండలీకృత ధను ష్పాతంపత న్మార్గణ
చ్ఛట విచ్ఛిన్న విపక్షమండలు నిరున్ సంగ్రామభూమిం గనన్
నట దుత్తాల మహోగ్ర గాండివ చల న్నానా శర జ్వాలికా
పటలీ తాండవ దగ్ధ ఖాండవు నెదన్ భావింతు నప్పాండవున్.

క. సకల పరిమళములకును
మకుటము నా పరిమళమని మదమూనకు దా
ని కతాననె గిరిగుహల బ్ర
దుకు నీ జనకునికి మూఁడదో కస్తూరీ.

చ. ఎడఁగల ప్రేమతోఁ గరిణు లెత్తిన చేతులు చాఁచి నీ యొడల్
తడుముచునుండ లీలగ మదావళమా చెఱలాడు కొండలం
బడి ప్రవహించు నిర్ఝరుల వారి మునుంగు సరోజరాజి సా
పడు మిఁక నంతెకాని మృగవల్లభు డీకొను బుద్ధి మానుమా.

క. సరసు లను దూదిరాసుల
పరిపాలనమునకుఁ గుమతి వైశ్వానరుఁడా
పరదుఃఖానలశాంతికి
మరుత్తు ఖలు డతనిఁ దెలుప మాటలు గలవే.

క. శమశీతలతకు ననలము
విమలయశో గంధమునకు వెల్లుల్లి కృపా
సుమములకును గగనం బు
త్తమజనకంటకుఁడు ఖలవతంసుం డుండున్.

చ. నను మధుపాయి వీఁ డిటు లనాదృతి చేసె నటంచు సంపఁగీ
మనమునఁ గుందకమ్మ్ర కొఱపూలిన జంతు వి దేమిలెక్క సం
జనిత వినీల నూతన ఘనాఘన మోహనమైన వామ లో
చనల మసార మేచక కచ ప్రచయమ్మునకున్ జయంబగున్.

తే. మలినుఁడ వటంచు రాగము మానలేదు
వదరుఁబోతని నగుమోము వదల లేదు
తిరుగుఁబోతని రసికత పరిహరింప
దేమని సరోజినిఁ ద్యజింతు వీవు మధుప.

చ. హరిహయు వీడునందు మును హాగతి సుందర నందనంబునం
దిరిగి మరంద మానుచును దీయని పాటల నాలపించు బం
భర మిపు డయ్యయో కటికి పస్తుల నోరును గొంతు నెండి సు
స్వర మధు రాలపం బెడలి పాలుపడన్ బదరీ రసాప్తికిన్.

క. పంకము లేని సరస్సుఁ గు
శంకలుగల ఖలులు లేని సభయుఁ గటు వచ
స్సంకరము గాని కృతి విష
యాంకురములు లేని హృదయ మతిరమ్యంబుల్.

క. సంతత పర హిత కార్యని
తాంతుల వాక్యములు తీయదనమందు సుధా
వంతము లెద యొక సంద్రము
కాంత శరచ్చంద్ర చంద్రికయ యగు యశమున్.

క. ఎంతటి డంబమ్మున్న ర
వంతయు నిర్గుణుఁడు వెలుఁగఁడా పాత లస
త్కాంత నితాంత లతాంత ని
శాంతంబగు శాల్మలీ మహాద్రుమము గతిన్.

మ. తన క్రీడ౯ వినుదాఁకు వీచి నిచయ ధ్వానమ్ము మంథోర్వి భృ
న్మణి సంఘట్టిత రావమ౯ భ్రమ దిశాదంతుల్ భయం బందుచుం
గన నుత్తుంగ తిమింగ లాంగ కబల గ్రాసోగ్ర మహా రాఘవం
బనయం బెచ్చట నాడుఁ గేలి కలహా త్యక్తాబ్ధి యాచో నిఁక౯.

తే. ఎన్నఁడును లేని యౌదార్య మిడుమలం దె
సంతరించు మహాశయచక్రవర్తి
తాను సొంతముఁ జిచ్చులోఁ దగులవడుచు
నబ్బురపుఁ దావు లొసఁగదే యగరువత్తి.

క. కృతుల రస భావ తత్త్వ
ప్రతిపత్తి గ్రహింపఁ జాలు భావుకు లరు దీ
క్షితి మధు రస మర్మ కలా
మతిమంతుఁడు గలఁడె యొక్క మధుకరుఁడు వినా.

చ. పర హిత తత్పరత్వమున స్వార్థము వీడి స్వభావ జన్యమై
పొరలు నభేదబుద్ధి గుణభూత జగమ్మున వర్ధిల౯ నిజాం
తరమునఁ జారుతా లస దుదాత్త మహత్త్వము వర్తిల౯ మహా
పురుషుఁడొ కానొకం డనిశము౯ జయమందు మహోన్నతస్థితి౯.

క. ఫల కుసుమ పత్ర భరముం
జలి నెఱకల నొంచు రుజయు సైఁచి పర హిత
మ్ములకు నిజ దేహ మిడు తరు
కుల వర్యునకు౯ వదాన్య గురునకు జేజే.

క. పర గుహ్య గుప్తి నిపుణుఁడు
సరస గుణాంచితుఁడు లోకసమ్మతుఁ డమలాం
బర మటు సుజనుఁడు బ్రదుకం
జెఱుతు రతని నెలుకలట్లుఁ జెనఁటి దురాత్ముల్.

క. గజఘట యను భ్రమఁ గరజా
గ్ర జాగ్ర దుద్దామ శౌర్య కలన గిరి శిలా
వ్రజము పొడిసేయు హరి కెం
దు జనింపద మాంస మొక్క తునకయు విధిచేన్.

చ. అమరులతోఁట నున్కి కలశాంబుధిఁ బుట్టువుఁ జాగ మెల్ల దే
శములఁ బ్రశస్తి కెక్కినది సౌరభపూర హృద యైకచోరకం
బమరుల కింక నర్థికిడు సత్కృతి నొక్క వివేకమున్న ను
త్తమముల నెందు దాతలను దాత సురద్రు గుణంబు లన్నియున్.

తే. వంశభవుఁ డైన సద్గుణవంతుఁ డైన
సంగతివిశేషముననె పూజ్యత వహించు
మహిమ గలుగునె వీణాదండమున కెందు
వికలితం బయినట్టి తుంబీఫలమున.

క. బహు లోమశీయ గుణ సం
గ్రహమగు వెల్లుల్లి యుగ్ర గంధమున బలెన్
మహిత గుణ మయ్యు నిందా
సహమగు వస్తు వొక దోషసంగతినైనన్.

క. తన గుణములచే శూన్యం
బున గూడను గుణనికాయ్యముం గొలుపుచు నెం
దును సందులున్న గస్పు సు
జనుఁడు జయ మ్మొందుచుండు సాలీనిగతిన్.

మ. తలమాణిక్యము నాకలోకమున కాస్థానమ్ము దేవద్రుమం
బుల కీ పాదుగదా శచీంద్రుల పురా పుణ్యైక పాకంబ వె
వ్వలనన్ ఖాండవరంగ తాండవ నటున్ స్వాహావిభున్ నీకు ద
ర్వాల నాఁగ నసహ్యము ల్భజింత్రు తొలివేల్పు న్నందనోద్యానమా.

చ. మధురముఖీ ముఖస్పృహము మాధురి నిర్మలవారిఁ బుట్టువున్
మధురిపు కేల నున్కి సుర మానస చోరము సౌరభమ్ము స
ర్వ ధనము నీవహో కవుల వాక్కులకుం గుసుమైకధన్వికిన్
మధుపము మీఁది ప్రేమ నెద మానవు పద్మమ యే మనన్ వలెన్.

క. చందనము పన్నగులకున్
విందిడు దీపమ్ము మసిని నెత్తి నిడుకొనుం
జందురుఁడును భజియించుం
గందును భరియింత్రుఁ గొండెకాండ్రనె నృపతుల్.

క. సుజనుఁ డడుగకయె హితముం
బ్రజ లానందింపఁ జేయుఁ బరు లెవ్వరు తన్
భజియింపఁ గుముదముల శశి
యజస్ర మలరించుఁ దన యుదార కరములన్.

చ. మలయజమా జగ త్త్రితయ మాన్యము సౌరభ ముజ్జగమ్ము శీ
తలతయు దిక్సతీ సదన తాండవ నర్తకి కీర్తి యైన నా
పలు కొకఁ డాలకింపు విష వహ్నులు గ్రాయుచుఁ గోటరమ్ములన్
మెలఁగెడి త్రాఁచులే యకట మ్రింగు భవత్సుగుణంబు లన్నియున్

తే. ఆపదలఁ దాను జిక్కియు నహరహమ్ముఁ
బరుల కుపకారమే చేయుఁ బండితుండు
మృతిగనియు మూర్ఛితంబయ్యు మేలె చేయు
పారదరసంబ దీనికిఁ దారకాణ.

క. ఖలుఁ గపటదూషితుని ద
వ్వులనే వర్జింత్రుఁ దమకు ముప్పగు ననుచుం
దలఁచు జను లెల్ల విష వి
హ్వాలమగు హేతువునఁ ద్రాఁచుఁబాముం బోలెన్.

క. పరు వేఁడికో లనెదు దు
స్తర చింతానల శిఖా వితానమ్మునకున్
గుఱిగాని యెదలతోడన్
దరువులు జీవించు సంతతము ధన్యములై.

మ. సృణిఘాతమ్ము దలంప బంది బ్రమకుం జింతింప చేశాంతర
వ్రణముల్ లెక్కిడ మాంసలాంసమున పూనం తెక్కినన్ ద్రొక్కినన్
గణుతింపన్ వ్యథ రొక్కఁడే కలభముల్ కంఠీరవ త్రస్త కా
రణ జీవుల్ గల నాఁడు యూథము నరిన్ గాపాడ దిక్కెవ్వరో.

తే. నమ్మి చేరిన ప్రాణిప్రాణములు నే నొ
కంఠన హరింతునని లుబ్ధకా నగవకు
రాజగృహములఁ బుణ్యతీర్థముల గూఢ
మతులు నినుబోని సాధుహింసకులు గలరు.

చ. రతనము లర్కబింబ రుచిరంబులు పొల్లుచు నుండు ఱాలతో
జతపడి నీదు వేల జలజంతులఁ గూడి రమావిభుండు ని
ద్రితుఁ డగు నీ యెడంద నరశే యవివేకము నిట్టి యున్నత
స్థితియును గాంచి తిట్టుమనో క్షీరనిధీ నినుఁ బ్రస్తుతింతునో.

క. కృతి లోకోత్తర మాకృతి
కుతుకం బార్తులకు నంతకు మనఃప్రకృతుల్
హితకారులు మాటల తీ
రితరము పండితుల పోక లెన్నఁ దెలుంగున్.

క. ఒక కాష్ఠజాతి జాతి జ
నకుఁ డొక చట్రాయి చందనంబ భుజంగుల్
సఖు లైననేమి నీ గుణ
నికరమ కద కారణమ్ము నీమ మహిమకున్.

మ. తమ కార్యాదృతిఁ దాము నాకు జనముల్ దవ్వైన యప్డే గత
భ్రమ నాసాగ్ర విభిన్న పంజర ముఖ ద్వారంబనై పోదు న
శ్రమనంచుఁ శుక మొండు కోర్కి మధు వాస్వాదించుచున్నంతఁ జే
రె మహోహేంద్ర మొకండు దిక్కరి కర ప్రీడా కరాకారమై.

క. విలసిత సహకార వనీ
లలిత పరిమళ విహార లాలస యగు నీ
యళి దుర్విధిఁ ద్రిమ్మరు శో
షిలి మిడుతలదండు లుండు జిల్లేడు వనిఁ.

చ. అహమునఁ గన్నుగానక మదావళమా యెటు చేరి తీ మహో
గహన మిటన్ క్షణం బయినఁ గాదు వసింప మదాంధ సింధుర
స్పృహఁదన గోళ్లఁ గొండలను బిండియొనర్చు మృగాధినాథుఁ డ
స్వహము శయించియుండు సఖుఁడా కనుమీ గిరి గర్భ గహ్వరిఁ.

క. గురుగర్వమునఁ దిరుగకు
గిరిగుహలం దేన్గుగున్న తీరగళంబా
హరిశిశు వెతిఁగిన నీ గుహ
కరిణీపరి శేషితంబు గాదే తలఁపఁ.

చ. విడుదల యయ్యె మాధుకరవృత్తి సువర్ణము గాజుగూడఁ గ
న్పడు నొకరీతి నీ దయిన ప్రాపక మందిన దాదిఁ దేఁటి కి
ప్పుడు నిను గొడ్డఁటఁ నళుకఁ బొట్ట నిమిత్తముఁ జెట్టుఁ జెట్టు నే
వడుపునఁ గానలోఁ దిరుగఁ బాల్పడునో వచియింపు చూతమా.

తే. స్వార్థమై సొమ్ము ధనవంతువలనఁ గొన్న
యతని మొగము తెలివిదప్పు టబ్బురంబె
జలధిజలము పరార్థమై సంగ్రహించి
సాంతముగ నల్లవడిపోయె నంతఘనుఁడు.

క. సమ దేభ గండ కండూ
ప్రమాణ పాండిత్య బద్ధ పరిపంథి మృగేం
ద్రము లెల్ల నడుమ నిజ వి
క్రమ గాథ లుపన్యసింపఁ గడఁగునె యెందున్.

చ. లలిత కషాయ పత్ర రుచి లాలిత బాల రసాలలోల మం
జుల కల గుంజిత భ్రమరసుందర మాధవ నీవులేని కో
యిల కొడ లగ్నివోలె దహియించుగతిన్ మలయానిలమ్ము లు
జ్వల దరవిందముల్ దశదిశల్ పొగ గ్రమ్మిన యట్లు గన్పడున్.

క. దళ దబ్జ పరాగ పరీ
మళ గాత్రులుఁ గరి కపోల మద పారణ మాం
సలులు మధుకరులు కాలము
వెలార్త్రు నిం బార్క తరుల విధి యోగమునన్.

చ. నెగళులు మాపెఁ గొన్నిటి వనీ గజముల్ పుటమార్చెఁ గొన్నిటిన్
మిగిలినకాన గ్రీష్మ తరణిజ్వలనమ్ముల బూడిదాయె నే
దో గతి లవంగితీవియ యెదో యొక మూలన యుండి వాసనల్
బుగులుకొనంగ నల్దెసలఁ బోయె నయో దవవహ్నిదగ్ధమై.

క. చిరకాల శిక్షితులు చి
త్తరువుల వ్రాయఁగల రేమొ తత్తత్సుమముల్
పరిమళము వాని కెటు చే
కుఱు నెటు మధు వచటఁ దేంట్లు గ్రోలఁగ దొరకున్.

చ. విపుల తరంగ సంహతుల వెల్లువ సాగర మేఁగు నీనదిన్
జపలమృగమ్ములార నగసంశ్రితలార డిగం దలంతురే
యపరిమి తోచ్చలాంబునివహ భ్రమ దూఁకఁగ నక్ర మిప్పుడే
ద్విపపతిఁ బట్టి గిఱ్ఱుమని త్రిప్పి రసాతలమంట నీడిచెన్.

క. అటువంటి తామరల విడి
కుటజములకుఁ గూర్తు వంతకును జీవన సం
పుటి వయ్యుఁ బ్రబల వాయువు
లెటువీచిన నట్ల పోదువేమి పయోదా.

చ. మతిచెడి చేయిజాఱి జలమధ్యమునం బడెఁ ద్రెడ్డు దారి ప
ర్వతములఁ బట్టె మబ్బు మఱి పట్టెను మిన్నున నౌక బ్రద్దలై
చతికిలనుండె దాఁటుటకు సాధ్యమె సాగర మిందు ముంచెదో
యుతమిడి యొడ్డు చేర్చెదవొ యున్నవి నీకయి రెండు మారుతా.

క. పరుగుణముల భాసించున
నరుఁ డాత్మీయంబులగు గుణంబులఁ గాకన్
బరిమళమునఁ గాకెటు వి
స్తరిల్లుఁ గస్తురిప్రశస్తి శపథముచేతన్.

చ. పలుకువెలందిపట్టణముభాగ్యము దోఁచిన వారి మ్రోల వా
ఙ్నిలయన నిర్గళత్కణకణీయులు మూఢులు త్రుళ్లుచో నిఁకన్
బులుఁగుల పిల్ల లుగ్రఫణిమూర్ధమునన్ మృగనాథు వాళి న
క్కలుఁ గరి నెత్తి ముంగిసలుఁ గాలిడు లీలగ నేఁట రేపటన్.

క. అడుగకయె యిచ్చు నెంతగ
నడిగిన సుఖమొసఁగ దున్న దంతయుఁ గూడం
దుడిచి మఱి పెట్టు విధియె
క్కడి యుచ్ఛృంఖల బలాధికమ్మో యెఱుఁగన్.

క. పాలుం బలె నా చేసిన
మే లంతయు నిర్భయముగ మ్రింగియు నన్నే
కాలుని ప్రోలికిఁ బంపం
గాలవ్యాళానుజుండు ఖలుఁడు యతించెన్.

క. పరహితమ యాత్మజీవన
పరమార్థము చేసి బ్రదుకు వారి పలుకు లె
ల్లర కాపాత కటుత గల
పరమౌషధముల విధానఁ బథ్యమ్ము లగున్.

చ. జడిమ నడంచుఁ జిత్తము బ్రసన్న మొనర్చును బూర్వపాపపున్
జడధులు పుక్కిలించుఁ గరుణామతిఁ బ్రోదిడు నెల్లప్రాణులన్
జెడుఁగు లడంచు నాపదలఁ జిక్కినవేళ నిఁ కే శుభమ్ములం
బడయఁగ రా దహో సుగుణవంతుల స్నేహము గల్గు వారికిన్.

క. అకట రజోవతి మఱి కం
టకబంధుర పాండువర్ణ నాక యిటులఁ గే
తకిఁ దవిలితి మధుకర నీ
మొకమున కే మైన సిగ్గుబొగ్గును లేదే.

చ. వనమున నాడుకొంచు శశబాలకుఁ గాంచి భయమ్ముతోడ మున్
దన విభు బాహు వండగొని దాఁగెడు సీత మహోగ్ర రాక్షసా
గ్రణి హృతయై కటా నుడువరాని విపద్దశఁ జిక్కె నేఁ డిటుల్
దనుజులు తీవ్రలాంగలపు దంష్ట్రల వా రటు చుట్టుముట్టఁగాన్.

క. ఎంత మహా వేదాంత ని
శాంతుఁ డగుంగాక ఖలుఁడు సాదగునొక్కొ
సుంతయిన మెత్తవడునొకొ
యెంతగ మైనాక మబ్ధి నెసపక యున్నన్.

క. ఖలుని వశపఱుప నెవ్వఁడు
దలఁచె నతఁడు హాలహాలమ్ము ద్రావెను గాలా
నలుఁ జుంబించెను గవుఁగిఁటి
కెలయించెం గోడెత్రాఁచు నీ క్షితిలోనన్.

చ. కనలి యులూకముల్ నిజనఖంబులఁ బక్షము లూడ్చినన్ విడన్
జనవు పురీష పుష్ట వపుషంబులు పక్షులు కొన్ని స్వాశ్రయం
బనిమిష వాః ప్రవాహ జలమైన విధుం గలుషించె నేనిఁ బా
వన ఝరిణీ మృణాళ లవ భాజన భోజన రాజహంసముల్.

క. కోఁతుల పేరోలగమం
దాతత తరు శాఖలే మహాసనములు ది
వ్యాతిథ్యము నఖ దంతా
ఘాతము ఛీత్కృతము లౌర కలభాషణముల్.

క. మర్కట గళమ్మునం దొక మందబుద్ధి
మంచిముత్యాల హార మర్పించె నదియు
నాకి మూర్కొని హారమ్ము నలిపి ముద్ద
చేసి చేసికొనియె నున్నతాసనమ్ము.

ఉ. అంకుశ తీవ్ర ఘాతముల కొంఁదల నొగ్గుచుఁ గట్టుఁగంబపుస్
సంకెల బందిజీవనము సల్పుచు మావటి కాలి తాఁపులన్
జంకెనలన్ మృగాధిపతి సైఁచినచో నిఁక భూమిపాల సా
ధాంకణ సీమలం గనఁగ నా నెటు మత్త మతంగ యూథముల్.

క. తానమ్ము లేని రాగము
దాన కళా హీన మైన దంతీంద్రమ్మున్
మానమ్ము లేని నృపతియు
జ్ఞానమునకుఁ గాని ముని ప్రకాస్తిం గనునే.

క. బడబడఁ బండితు నోటన్
వెడలవు నుడు లొక్కవేళ వెడలిన మఱలం
బడ వెట్టివేళ నేనిక
పడవాలుని వదన దంత పంక్తి విధమునన్.

క. హరి రాజాస్థానములఁ బం
జరమున నుదరిపడుఁ బౌరుషము మొనవోవన్
గర జార్పణోత్సవ మ్మిఁక
జరుపు నెవం డున్మిషద్గజ కపోలములన్.

చ. కుడువుము పాలు నిద్ర గయికొమ్ము మదేభ మటంచు నీవు స
ల్గడల రుషా కషాయ చటులంబగు దృష్టి నిగిడ్చె దేల యీ
తఁడు భువనత్రయీ హృదయ తాప మడంచు ఘనుండు మేఘుఁ డీ
యుడిగము కోసమే యుఱుముచుండె నదే మెలమెల్లఁ బోతమా.

క. నతుల మృదువచనముల స
న్మతులను నమ్మించి వంచనము చేయు దురా
గతుల నయితము భరించెదు
మతిపోయెనె నీకుఁగూడ మాత ధరిత్రీ.

చ. ఎద నలయించు తృష్ణఁ బరువెత్తు సముద్ర తటాక వాపికా
నదుల జలాభిలాష మెయి నారద యన్యములౌ విహంగముల్
పెదవులు గొంతు నెండినను వేఁడదు చూడదు వాని నెప్డుఁ జే
రదు శిశువయ్యుఁ జాతకము బ్రామిక చూపదు లోఁ దలంపదున్.

క. తన వాడిగోళ్ల బాల్యం
బుననే మదకరికపోలములఁ జీల్చు మృగేం
ద్రునకు నిజపౌరుషము యౌ
వనోత్సవము నందిఁ కెందుఁ బ్రకటింప నగున్.

క. హరిమందిర మరిగిన మద
కరికుంభస్థములు మౌక్తికంబులు దొరకున్
దొరకు నిఁక దూడతోఁకలు
ఖురచర్మంబులును నక్కకొంపకుఁ జేరన్

చ. చిగిరిచి పూచినట్టి తరుశేఖరముం గని తీయమామిడిన్
నెగులున నారికేర మెద నీరయిపోయెను దాడిమీ ఫలం
బగిలె నెడంద నల్లవడె సాంతము నేరెడుపం డసూయచేఁ
బగగొనె నేమొ నా పనసపండును శూలము దాల్చె నక్కునన్.

క. కలరు బుధులందు జ్ఞానపుఁ
గళికలు యతులన్ విరక్తిఁ గల వారలునుం
గలరు నరాకృతి జ్ఞాతులఁ
గలరు హాలాహలపు టగ్గిఁ గ్రక్కు దురాత్ముల్.

చ. మొలిచెను బీజముల్ లతలు పూచెను ప్రోడులునుం జిగిర్చె దుం
పలు మొలకెత్తె వల్లు లెగఁ బ్రాఁకె ధరా ప్రజ సంతసించె నీ
జలదము వర్షముం గురియఁ జాచిన గొంతుక నొండు రెండు చి
న్కులు పడ వెట్టె పాపమునకున్ జనియించితొ వానకోయిలా.

క. నిండినవానినె మఱిమఱి
నిండింతు పయోద యేమి నీ నడవడి నో
రెండి నినుఁ జేరెఁ జాతకి
కొండిక దాని కిడ వయ్యొ గ్రుక్కెఁడు జలమున్.

చ. అటమట గాఁగఁ గృత్రిమ సటాంచల సంచయ మొప్ప శ్వానమున్
జటిలతరాంస భిత్తిగ నొనర్చి మృగేంద్రపదాన నిల్పినన్
సటయగుఁ గాని యుద్ధత గజ వ్రజ కుంభ తటీ విపాట నో
ద్భట నుభ టాయమాన హరి వైఖరి జాగిల మెట్లు గర్జిలున్.

క. ఉన్నత గజ కుంభముపైఁ
గన్నిడి జీవితము నడపు కంఠీరవ మా
సన్న మగుఁగాక హరిణముఁ
గన్నెత్తియుఁ గనునె కడుపు కక్కుఱితికై.

చ. మృగమదచర్చలన్ వలపు లీను లతాంగుల గబ్బిగుబ్బ చ
న్నొబ్బగడల నాట్యమాడు తెలిముత్తెపు హారము లందుఁ జేరియున్
ధగధగలాడు నో మరకతంబ యిటుల్ గురివెందపేర్ల దం
డ గలసి చెంచుకాంతల మెడం బడి వ్రేలఁగ నయ్యె నేఁడయో.

క. త్రిచతుర జలకణములు వా
ర్ముచమును దప్పిగొని వానపులుఁ గడుగు జగ
త్పరిచయ మది నీట ముంచును
విచిత్రముగ నుండుఁగాదె పెదల యూవుల్.

తే. సకల విశ్వంభరా ప్రదేశముల నెందుఁ
గమలమండిత మగు నీరు గలుగుఁ గాక
మానసము వీడి రాయంచ మానసంబు
రక్తి వహియింప దితర సరసుల యందు.

చ. హాలహాల వహ్నిఁ గ్రోలిన మహాత్ముఁడు శూలియు నీలకంఠుఁడే
జ్వలిత మహాహలం బిదిమి సావడు నెమ్మియు నీలకంఠుఁడే
నల దళ సంగి కీటక గణమ్ము మెసంగెడి యాహారపిచ్ఛకా
యిలపయి నీలకంఠుఁడను నే ననుచుం దలపోయు చుంటివా.

తే. ఉఱిమి భయపెట్టి యుగ్ర వాయువులు వీచి
గాసి నిడు మబ్బ మఱి వడగండ్ల మొత్తు
మీఁ విడు జలమ్ము గ్రుక్కెఁడు గ్రావి బ్రదుకు
చాతకమునకు నీ కంటె శరణు లేరు.

ఉ. నాలుగు బొట్లు నీ జలము నా వదనమ్మున నింపుమా జగ
జ్జాలముఁ బ్రోచు ప్రేమగల దాతవు కూప నదీ నదమ్ములన్
దేలిక సేసి నిన్ గొలుచు దీను నెఱుంగవె గీము వీడి నీ
పాలిఁటఁ బడ్డవాని నను బాలునిఁ జాతకపక్షి నంబుదా.

క. అనిమిషపతినందనమున
జనించి సుర తరు వర ప్రసవ మధు రస పా
రణ లగు తేఁటుల కిటు జీ
వనమయ్యెన్ గోడిసె పువులె ప్రారబ్ధమునన్.

చ. సిగనగ సేసికొందు దయసేయఁగదే యొక యీఁక యంచు నెం
తగ బతిమాలుకొన్నను వృథా యొనరించితి నా కొసంగుదే
పగగొని పట్టి ఱొమ్మపయి వామపదం బిడుచున్ మయూరమా
పొగరున లాగి యొల్చుకొను బోయ కొసంగెదు గాక సర్వమున్.

క. ఘనుఁ డుఱుముచుఁ జల్లెడి వాః
కణములె గ్రహియించుఁ జాతకము దాత యెటుల్
పనవుచుఁ గాఱులు ప్రేలిన
ననన్యగతికులు గ్రహింతు రాశ్రితు లగుచున్.

ఉ. జాలరివాని క్రూరకరసంగతి దప్పియుఁ బాఱలేమిచే
జాలెము నందె చిక్కుకొని చల్లఁగ నచ్చటనుండి జాఱుచున్
నేలకు దూఁక దుష్టవిధి నేర్చునయో యిఁక నేమిసెప్ప బే
తాళ మటుల్ బకం బొకఁడు దారి గుటుక్కున మ్రింగె మీనమున్.

క. వని ననగుత్తులఁ దిరుగుచుఁ
గనియును మూర్కొనదు సంపెఁగను నళి యది చ
క్కని పూవుగాదొ రసికత
తనకుఁ గొఱయొ యీశ్వరాజ్ఞ దాఁటఁ దరంబే.

క. శశిబింబము వీక్షింపని
కుశేశయుని జన్మ మెందుకుం గాని దగున్
శశిపుట్టుక యును వికసిత
కుశేశయునిఁ జూడకున్నఁ గొఱగాని దగున్.

క. జలదబుతు వరుగు నీ తి
ప్పలు గనుపడ నీదు పొంగు పదటఁ గలయు నీ
కెలన మను తరులఁ గూల్చిన
కలుష మొకఁడు నిల్చుఁ దటిని కలకాలమ్ముల్.

చ. ఇలఁగల జీవరాసులకు నెక్కటి జీవనదాత వయ్యు నో
జలదుఁడ భీషణధ్వను లెసంగఁ జరించుచు రాజహంసలన్
విలవిలఁ బోవు నట్లు భయపెట్టి దయో విషయప్రవృత్తి కిం
దొలఁగి చరించు టే యకట దోష మటంచుఁ దలంచి నాడవో.

క. కడుపార మధు విచటె సా
పడి కడపితి రాత్రు లపుడె ప్రాతవడెనె యి
ప్పుడు పద్మిని మంచున సిరి
గెడసె ననుచు దాని వంక కే చేర వళీ.

ఉ. నీరముఁ బాలు నేర్పఱుప నేర్చిన దానవు నీ వివేక మే
యూరికిఁ బోయె నిప్పుడు ఖగోత్తమ హంసవతంస యేల కా
సార జల ప్రసారమగు చంద్రకళం గనినంతనే బిసాం
కూర మటంచు దానిఁ గయికోఁ బరు వెత్తెదు రిత్తయాసలన్.

తే. ఏల యడియాస నర్తించె దిది మదాంధ
గజముగాని చాతక ఘనాఘనము గాదు
నిన్నుబోంట్లకు దాన మీనేర దిది మ
తంగజము నీగి మధుపసంతతి కె చుమ్ము.

క. ఎలమావి సరళమగు కో
కిలతో స్నేహమ్ము నీకుఁ గీలించిన య
న్నలువగదా నింద్యుఁడు నీ
కొల గలదే కాకి ప్రేలుకొను మిఁకఁ గాఋల్.

క. త్రావితి తీయనినీరము
నీవు మరాళంబ బిసములెల్ల మెసవితొ
సేవించితి తామరపూ
తీవే నిడి యీసరసుని బుణ మీఁగెదవో.

చ. మొగమెదుటిచ్చకమ్ములకుఁ బోవు ధనాఢ్యులటంచు వారినె
మ్మొగములు మాటికిం దడవఁబోవు తదీయ దురుక్తులాలకిం
పఁగఁ జనవాస వారిబడిఁ బర్వులు వెట్టవు వేళకింత పూ
రి గఱచి వేళ కింత నిదురింతు కురంగమ యే తపస్వివో.

క. వనదా నీ వొసఁగెడి వాః
కణములకయి రాదు చాతకము సరసుఁడవుౕ
ఘనుఁడవని యున్నతుఁడవని
చనుదెంచెనుగాని లేవె జలజాకరముల్.

చ. హరియని భేకమర్కటము లంబరమంచును నాకసంబు శ
ర్కరయని పల్గుటాయి భుజగంబని భోగియటంచు సర్పముౕ
గరిమదవారి దానమని కాకి ద్విజాఖ్య ధరించు నట్లె కొం
దఱు ధరియింత్రు నామములు దంభముగా ఘృతకోశతుల్యముల్.

తే. ఖండితాలోచ నాబ్జవికాస నైక
పాండితీ శౌండములు దిశాప్రాంత దివ్య
మండనములు విభాసిల్లుఁ జండభాను
మండల ప్రోత్థితము లంశుమండలములు.

క. నీరజినుల మరగియుఁ బైఁ
గోరెదు తీరజములైన కుటజమ్ముల ని
ష్ఠేరీతి విడెదు మధుప మ
హారాజా నీకు సాజమగు చాపలముౕ.

తే. వెండి బంగారు కొండల యందు నెన్ని
తరము లున్నను నచ్చటి తరులు తరులె
మలయమను గిరీంద్ర మందుఁ దగఁ గొలుచు కుటజ
నింబ కంకోలములఁ జందనించుచుండు.

క. మధుఋతువు ద్విరేఫమ్మును
మధురవచను ద్విజుని నొక్కమాదిరిఁ గను నె
వ్విధి జాతిహీనునకు నగు
బుధుగుణములు నధము దోషములు గుఱుతింపన్.

ఉ. హంసము కంక వాయస బకాది ఖగమ్ములఁ జేరి నొక్క సా
యం సమయమ్మునం దన ప్రయాణపు సొక్కు నడంప నంత నా
హింసకజాతిపక్షు లిహిహీ యిది మూఁగ యటంచుఁ బక్ష వి
ధ్వంస మొనర్చె నున్నతుల పాటు లివే యధమాశ్రయమ్ములన్.

క. తన యిచ్ఛనువచ్చిన య
ట్లనురాగ విహార వశత నందం దూఱే
గును గాక మలినమతి వీఁ
డని యళివల్లభుని మఱువ దబ్జిని యెడఁదన్.

క. ఉద్యాన వనాశా ప్రళ
యోద్యమ మగు మోదుగెంతయున్నతి గన్నన్
సద్యః పల్లవ సుమ ఫల
హృద్యమయిన నందు చిలుక లేమి యొనర్చున్.

క. తెలివిగలవు సుమ పల్లవ
దళ భాగ్యమె తెల్పు రిక్తత గ్రహించియు నే
ఫలమున కుపవనిఁ దిరిగెదు
చెలువుఁడ పండినను వేప చేఁదే కాదా.

క. బక కాక కోక మండుక
వృకసంతతులార మ్రొక్కి వేఁడెద మిమ్మిం
చుక మీ కొలకొల లాఁగుడు
పికము మనోజ్ఞముగఁ గూఁతపెట్టుచు నుండన్.

ఉ. ఏణగణమ్ములున్ నెమిళు లీశశ శల్యక జాతి గుంపు లే
కోణమునందొ యేదియొ నికుంజమునం బడియుండు నెండకుం
ద్రాణ నశించి తన్ దటియు దంతికులేంద్రము నిల్వ నీడనై
రాణువ మిన్నుదాఁకు తరురాజము జన్మమె ధన్య మన్నిటన్.

క. కుల శీల రూప రేఖా
కలనమునం దెందు ఘనత గన్పడ దైనన్
గలకాలముఁ బ్రోచెద వీ
యళికుల మంబుజమ నీ మహత్త్వ మదియొకా.

చ. అడవులఁ బూరి మేయుచు విహార మొనర్చెడి లేళ్ల నాభులం
దిడి మృగనాభి తద్వధకు హేతు వొనర్చె వృథా విధాత యా
జడమతి యట్లుగాక ఖలసంతతి నాల్కల మూలభాగమం
దిడినయెడన్ బ్రపంచమున కెంతటిమేలు ఘటించి యుండునో.

తే. ఇచ్చవచ్చినట్టు లెల్లెడ నీతోడి
పులుఁగులెల్లఁ బ్రొద్దుపుచ్చుకొనఁగఁ
బంజరమున నీవు బందివడితి రామ
చిలుక పలుకుతీపి ఫల మిది గద.

క. మెడజూలు విదల్పక బొ
బ్బిడక యె హరి శోభసేయు నిలతాల్పున కె
వ్వడువున నెంతగ గర్జల
నిడినను జేయంగ వశమె యేనుంగునకున్.

క. బిసకందమ్ముల మెసవెదు
బిసినీ దళ పంక్తియందు విహరింతు మహో
ల్లసమున హృదయంగమ మా
రస మిపుడు త్యజించెదేల రాజమరాళా.

చ. చలువలు పుట్టు జాడ ద్విజసంతతి కాఁపురముండు మేడ పాం
థులకును నిల్వ నీడ గుణతోయము లుండెడి వాడ భూరుహం
బులకును తేఁడటంచుఁ దలపోసి తరూత్తమ నీదు నీడలో
నిలువఁ ద్వదీయ కోటర ఫణి వ్రజమే యెడసేసె మమ్మిటుల్

క. మల్లీలతికల మాలతి
వల్లుల నెల్లపుడుఁ దిరుగవచ్చును గాకీ
వల్లడి సంపెఁగవనితో
నుల్లసమునఁ జెల్మిసేయ కో మధుకరుఁడా.

మ. ఒకచోటన్ జనియించినాము కొలనం దున్నాము కొన్నాళు లో
వికచాంభోజమ నీవు నేన్ గలిసియే విచ్చిత్ర మీ వీగతిన్
జకితాత్మీ శ్రవణావతంస మయిపో శైవాలమై యెందు నో
పక నేఁ దేలుచు నుందుఁ బామర వధూ పాదాహతాంభస్సులన్.

క. మానధనుఁ డెందు మరణం
బైన వలచుఁగాని విడువఁ డాత్మోన్నతి ని
ర్యాణం బొందిన నొందుం
గాని హుతాశనుఁడు శీతకరుఁడగునొక్కో.

తే. బుడుతతనమాదిఁ బెదిగె నీకడుపులోన
నెడఁద నీ జీవనసమృద్ధి కెలమిపొందె
జీవనము దీని దిఁక నీదు జీవనంబు
తోనసరి యెట్లు బ్రదుకు నీ మీను కొలఁక.

క. ఘనుఁడా నీ జీవన మి
మ్మని చాతకపక్షివోలె యాచింపను నీ
ధ్వనిమాత్రమునకె తృప్తిం
గని బ్రదుకుచు నుండు నీలకంఠుఁడఁ గాదా.

చ. ఇలఁగల తాపమెల్లహరియించి పయస్సుల ముంచినైతు భూ
ముల మొలిపింతు విప్పలకు మొగ్గలు దొడ్గెదు కన్నులెల్ల మి
న్నులపయి నిల్పి నీకొఱకు నోఁచెడి చాతకపక్షి నోటిలోఁ
జిలుకవు బిందువేని యది చేసిన నేర మదేమి నీరదా.

తే. గజము దానార్థులగు తేంట్లఁ గండకావ
రమునఁ జెవిగాలి విసరి దూరముగఁ గొట్టె
నది తన కపోలకాంతికే హాని గాని
మధుకరులకేమి విచ్చుదామరలఁ జేరు.

చ. ఎటు శరణమ్ము లేక వటియించుచు శోషిలిపోయెఁ గాఱు చి
చ్చుటమటఁ జాతకమ్ము దగ నార్పఁగ గ్రుక్కెఁడు నీళ్లు నీవొసం
గుట కరుదేర నిప్డె ప్రతికూలపు వాయువు దాపరించెనా
యెటుచనె దీవు నీ యుదక మెక్కడ చాతక మేడ మేఘుఁడా.

క. కాచినఁ గోసిన ఱాతఁ
రాచినఁ జింతలదు కాంచనము తన్నుఁ దులన్
వైచుచు గురిగింజలతోఁ
దూఁచుట గని మాత్ర మాత్మ దుఃఖించుఁ గదన్.

క. శరదంబుధరం బుఱుమున్
గురియదు వర్షాంబుదమ్ము గురియు నుఱుమ దీ
ధర నీచుఁ డీయఁ డఱచును
సరసు డఱువఁ డిచ్చు సర్వసమయములందున్.

క. కళకాంతుల నెలవని శుచి
కులుఁడని శశి నెత్తినుంచుకొనె శంకరుఁడే
నళిని జగత్కాంతు నితని
పొలపముగని మొగము నేల ముడుచుకొనెదవే.

ఉ. ఓయి చకోరమా మెదలకుండుము రాచిలుకా ప్రసంగముం
బాయుము నోరువిప్పకుము బర్హిణమా యిఁకఁ బావురంబ నీ
కూయట చాలదే పికము క్రొంజివురాకుల విందు లానుచున్
హాయిగఁ బాడుచుండె శ్రవణామృతపంచమనిస్స్వనమ్ములన్.

క. ఇది పారిజాతమని యెం
తదనుక గుఱుతింప దంతదాఁకను బొదరుం
బొదరుం జెట్టును జెట్టును
మది నాఁపఁగలేక తిరుగు మధుకరుఁ డకటా.

చ. శుక మొకఁ డావులించుతఱిఁ జొచ్చెను జంచుపుటాంతరమ్ముఁ గిం
శుకమనుకొంచుఁ దేఁటి తన క్షుత్తు నడంప నిఁ కేమి సెప్ప నం
గకములు నొత్తడిం బడఁ బొకాలుచుఁ దేనియ యాసకుం దిలో
దకమిడి యెట్లొ బైటపడి తప్పుకొనం దలపోసె నక్కటా.

క. ఫలియించు నెప్పుడో యని
నిలువకుమీ కింశుకమున నీ వొకలెక్కా
యిల నెందఱెంద ఱీపయి
వెలుఁగులు గని మోసపోరు వెంగలిచిలుకా.

చ. శ్రమపడి రేవగళ్లొక కిసాల లవమ్మున కాససేసి కం
ఠ మెరియఁ గూయుచుంటివె కటా పికబాలక యీ రసాలభూ
జము ఫలమిచ్చునే రసవిచారణపూర్వము దీనికెందుఁ గా
కమయినఁ బాంధుఁడైనఁ గపిగాఁడయినన్ బికమైన నొక్కటే.

3

తే. పరిచయం బెక్కువైనచోఁ బరువుపోవు
నిరతగమనమ్ముచేత నాదరము తఱుఁగు
గంధగిరి నుండెడి కిరాతకాంత వంట
చెఱుకుగా వాడు గందపుఁజెక్కలెల్ల.

చ. మహిపతు లిచ్చినట్టి చనుమానమునన్ బికసంక్తిఁ జేరి దు
స్సహములు వాయసమ్ములు రసాల మరంద రసమ్ము ద్రావుఁ గా
కహమికచే వసంతసమయం బరుదేరఁగఁ బంచమశ్రుతిం
గుహుకుహునాదముం బలుకఁగూడునె కర్ణరసాయనంబుగన్.

క. పరుని ప్రతిష్ఠాగ్ని నిరం
తరోగ్రమై తన్నుఁగాల్పఁ దత్పదమందన్
నెఱి చాలని నీచుఁడు త
త్పరోక్షమం దెగ్గులాడఁ బ్రయతించు నొహో.

చ. కొలఁకులనుం బ్రవాహములఁ గుంటలఁ జెర్వులలోని నీరమున్
జలధరమా త్యజించి నినుఁ జాతక మింతగ నాశ్రయించినం
దులకు ఫలమ్మిదా శిరము నుగ్గుగ తొల్లురియించి వైద్యుతా
గ్నుల జళిపించి గర్జిలుచునుం బిడుగుల్ పడవైచుచుంటివా.

క. చిలుకముకుపుటము దూరన్
బలాశకుసుమమను భ్రాంతి బంభర మదియున్
గొలగొల దానిని జంబూ
ఫలమని గుటుకుమని మ్రింగ భావించెనెదన్.

చ. సలలిత పల్లవ ప్రసవ చారు ఫలమ్ముల నెల్లభూజముల్
విలసిలుచుండ నీయుదయవేళ నిదేమి టొహో వసంతమా
నులుసులమైన మాకుఁ గొఱనోములు నోఁచిన రేఁగుఁ జెట్లకుం
గళితములయ్యెఁ బండ్లు చిరకాలశిఖాతతి లూనమై చనెన్.

క. సుముఖ మగుఁగాక సన్మా
ర్గమునం బడియుండుఁగాక కంటకము సువృ
త్తముతోడ నున్నతుల పా
దము లంటునుగాక యది వ్యథాకారియె కా.

చ. అల తరు వున్నతంబు ఫలమా కడు గొప్పదటంచుఁ జూచి తె
క్కలెగయ నోటఁగల్గు వరికంకి త్యజించియు నారికేర మా
కలిమెయి నెక్కి రాచిలుక కాయ పగుల్ప యతింప నాసయే
నలినలియాటగాదు తన నాసయు నూడెను నుగ్గునూచమై.

క. ఉన్నతి కలుగుట గుణసం
పన్నతచేఁగాని జాతిమాత్రమ్మునఁ గా
దౌన్నత్యము పయసాన్నిధి
కన్నంతనె హాలహాలమ్ము కనఁగల్గునొకో.

చ. లలిత పయోద నీల తనులాభము నొందిన నొందుఁగాక స
త్ఫలరస మానుఁగాక మఱి బాల రసాలవనీ విహారముల్
సలుపునుగాక కోకిల కలాపములన్నియుఁ జూపుఁగాక త
త్కలరవపంచమ శ్రుతిసుఖస్థితిఁ గాకము కాకమే కదా.

క. కరివరమదాంబుసేవా
భిరతి నళీ యీ దినములు వెడలింపుము త
త్కరి నిశితకర్ణతాడము
నెరపిన నవనవ సరోజిని కడకుఁ జనుమా.

క. సరసులకుఁ గలవె కమలా
భరణలకును రాజహంసభాసురలకు నీ
గురుగర్వమేమి చాతకి
పరుగిడుఁ బౌరందరీయవాఃకణములకే.

క. ఇదె హేమంతము మాధవ
మిదెయని యిరుదొరల నడుమ నెటుదోఁచని తు
మ్మెద కుందము మాకందము
గదిసియు రెండింట నెందుఁ గాలిడదుగదా.

ఉ. కారున నీకు సమ్ముఖముగా నిజచంచుపుటమ్ము నెత్తి యా
ధారము లేని మింటఁ దన దప్పిక దీర్పఁ జిరమ్ముఁ జాతకం
బూరక నిల్చె నీయెడ మహాహ్లాదకణమ్ముల మాటటుండనీ
నారదమా భవన్మధురనాదముగూడ వినంగ నోఁచదో.

తే. ఓ సరోజమ రేకులు మూసికొనియు
నీవు లోనికిఁ దేఁటి రానీయవేనిఁ
దక్కువేమగు దాని కుద్యానవీథిఁ
జిగురిడిన లేఁతమామిడిచెట్లు లేవె.

చ. ఒడలు మలీమసైక మదియుం బరపుష్టము సంతతమ్ము నీ
యడవి శకుంతసంగతి విహారమొనర్చెద వే విహంగ మీ
వడువున శ్రోతృపేయమగు వాక్సుధ వీనులనింపు విద్య నీ
కిడియె శకుంతమా నుడువుమీ కలపంచమనాదవంతమా.

క. చండాంశు మండుటెండల
నెండి నవయు నీ మహా మహీరుహముల కి
ప్డండ యెవఁ డయ్యెయో మే
ఘుం డీ జగమేది వార్ధిఁ గురియుచునుండన్.

క. నిశలందున ఖద్యోతము
శశాంకుఁ డుదయించుదాఁకఁ జక్కఁగ వెలుఁగున్
శశిఖద్యోతుల తేజము
నశించు నహిమాంశు డుదయనగమెక్కినచోన్.

తే. చెలిమిధర్మ మెఱుఁగరు బోయలు మృగమ్ము
లా పశువు లిందు నాగరుల్ రారు ఋషులు
రాగరహితులు ధూమసౌరభము దిశల
బుగులుకొనఁ గాలె నయయొ యీ భూరుహమ్ము.

చ. పసిరిక మేసి మంద్రగిరి పజ్జ నెమర్చుచు నిద్రవోవుమా
విసువు దొలంగినన్ దిరుగు స్వేచ్ఛగ నంతియెకాని మమ్మయో
రుసులను జూచి నిర్గళితరోషులఁ బామరమూఁక చూచిన
ట్లసురుసురై వృథా భయము నందెద వేల కురంగబాలకా.

క. చిలువలు మూలము శిఖరము
పులుఁగులు కొమ్మలు ప్లవంగములు తేఁటులు పు
వ్వులు పార్శ్వ మేనికలు మృగ
ములు కరణము గంధభూజమును సేవింపన్.

చ. హిమపటలం బడంచు హరియించుఁ దమస్సు వికాసమిచ్చుఁ బ
ద్మములకు చక్రవాకములఁ దార్చి సుఖంబిడు కన్ను ప్రాణిలో
కమునకు వ్యాపకుండు త్రిజగంబుల నాతనికే స్థిరమ్ముగా
సమకురు దొక్కచో నిలువ సాగునొకో విధిఁదాఁట నేరికిన్.

క. వాయసముల హంసము గో
మాయువులన్ హరి ఖరమ్ములందున నాజా
నేయమ్మును నిజకాంతిం
బాయు నిరక్షరుల నడుమఁ బండితుఁడు బలెన్.

క. సుమతులగోష్ఠిం బెద్దఱి
కము గల్గునె కొండెకాఁడ కలకంఠపదం
బమరునె రసాలశిఖరా
గ్రమెక్కి కూర్చున్నమాత్రఁ గాకమ్మునకున్.

క. ఫలదళములకై చూతము
పులుఁగు లనేకములు వచ్చిపోవుచు నుండుం
గలకూజితమున నొక కో
కిలమాత్రము నీ పరోపకృతి కీర్తించున్.

ఉ. ఎందఱులేరు రాజులు మహిం దమమిత్రుల భాగ్యవంతులన్
బందుగులైనవారి బలవంతులఁ బ్రోచెడివారు వారి నేఁ
గొందునె దూరవాసులఁ జకోరుల సూర్యకరాభితప్తులం
జందనశీతలద్యుతుల సాఁకుసతం డగుఁగాక రాజిలన్.

తే. మధురసం బెల్లెడల జాటి మంటఁగలసె
నాకులన్నియు మారుతాహతుల రాలె
నిప్పటికిఁగూడ మాధవి నీవు మధుప
యక్కటా పట్టుకొని వ్రేలుకాఁడ దేల.

చ. స్తనములుమాత్రమేది మెయి సాంతముమాంసము నొల్చుకొమ్ము నన్
బనుపు మనుగ్రహింపు మిదె వాగురికా పనిగొమ్ము పోయెదన్
గను లటు విప్పి నేఁటికిని ఘాసము గుప్పెడు నోటఁబట్టఁ గా
నని పసిబిడ్డ లింటికడ నా చను మార్గము గాచియుండెడిన్.

క. హరిణాంక నిన్ను సాతా
త్పరమేశ్వరుఁ డెంత నెత్తిపై నిడుకొన్నన్
నిరతముఁ గృశించుచుందువు
పరాశ్రయం బెంత కష్టభాజన మకటా.

క. అతిమాన మణీ భాగ్య
స్థితి గలిగియు నబ్ధివిభుఁడు చెందఁడు మదమున్
గతిపయముక్తా రత్న
ప్రతిపత్తికె యెంతమదము పట్టెఁ గరులకున్.

క. ఫల దళ రహస్య వేదులు
కలిగినఁ గలుగుదురు గాక గణుతింపఁగ ని
య్యళివిడి మధు మర్మ కలా
కలాపుఁ డగు వాఁడు గలఁడె కలికమ్మునకేఁ.

చ. ఇఁగ గహనోసకంఠ మిది యిప్పుడె పీడుము దిక్కు లన్నియుఁ
బుగులుకొనం బకీమళము పొంపిరివోవఁగనీకు కీర్తులుం
బాగడిక లుండని మ్మచట బోయల శాతశరాభిఘాతపుఁ
నెగులు హరించు వాఁ డెవఁడు నీ కిఁకఁ గస్తురికాకురంగమా.

క. తరుణేందు కల సరస నిను
శిరమున భూతపతి చేర్పఁ జెడునె తమము ధు
త్తురధూర్త కలువ విరియునె
కరఁగునె శశికాంత మబ్ధి గనునే వృద్ధిఁ.

చ. కలయ జలంబులఁ విసముగల్పియు గోఁతులుద్రవ్వి యెల్లెడఁ
వలలిడి యేమిసెప్ప నలువంక వనమ్మునఁ జిచ్చువెట్టి యే
నెలవునఁ జాపహస్తులయి నిల్చిరి చెంచులు నందచేరె బి
డ్డలు తనువెంబడింప నకటా దరిలేని కురంగి దుర్విధిఁ.

క. పొగరెక్కి చక్రవాకము
లగడు లఱచుమాత్ర నేమియగు నీ దయకుం
దగి బ్రతుకు చకోరుల కీ
జగమందునఁ గఱవుగలదె శార్వరినాథా.

క. పామరులు పంకమను భ్రమ
చే మృగమదమా నినుం ద్యజించిరె యనుచుఁ
నీ మదిఁ దలఁపకు మెందఱు
భూమీంద్రులు లేరు రసికమూర్ధన్యు లిలఁ.

క. స్థానమునసుండి నక్ర
మ్మేనుంగునుగూడ బయటి కీడ్వఁగఁ జాలుఁ
స్థానభ్రష్టగునెడ నది
శ్వానముచేతను బరాభవంబే పొందుఁ.

చ. సహజను లిందిరాసురకుజప్రముఖమ్ములు నాత్మసూతికా
గృహము పయఃపయోధి నిజవృత్తి చరాచరమోదముఁ సుధా
మహితము బింబ మట్టి గుణమాన్య మహోదయమందు నీవనీ
రుహము వహించు సంకుచితరూపమె నింద్యము నింద్యుఁడిందుఁడా.

క. లలిత పరిమళ మిళ దళి
కుల దళిత దళమ్ము వృతకుల మరుదుగదా
యిలపయి శాఖాశతశత
ములు వేలకువే లరణ్యమున లేవె తరుల్.

చ. కువలయినీగణమ్ము నినుఁ గోడిగ మాడనిదాఁక లోకబం
ధువు కరముల్ నిగిడ్చి మెయిదువ్వి పరామరిశించుదాఁక నీ
నవ మధువైభవైక పరిణాహము సాగెడుదాఁక నీ మధు
ద్రవమునఁ దేంట్ల కజ్జమ యథామతి విందులు చేయుచుండుమా.

క. అహిమాంశు వేఁడిమికి దవ
దహనుని కాఁకకును వాడి తప్తములగు నీ
గహనమయూరము లంబుద
స్పృహ గల్గి బ్రదుకుఁ ద్వదంబుసేచనమహిమఁ.

క. ఋతుసమయ కుసుమితములగు
క్షితిజాతము లెన్ని లేవు చెపుమ యశోక
క్షితిజమునకు బలె దేనికి
క్షితి నీదృశదోహదమ్ము చేయుదురు జనుల్.

క. మలయాచల సంసర్గము
గలమాత్రన బొంగు లెట్లు గంధపుతరుతా
కలుగునె రసోదయము లో
పల సారములేని పగటిభాగవతులకున్.

చ. రవి చరమాచలాగ్రశిఖరంబున వహ్నిశిఖాళి నిల్వఁగాఁ
జవి గొనఁగా మరందమును సారసగర్భము దూఱెఁ దేఁటి సం
జ వడిన యంతలోఁ గలుగు సంకటముం గనఁ బోకయే కటా
యవని ఫలార్థులౌ రసవిహారు లపాయము లాత్మ నెంతురే.

తే. వీచికాగర్జనల వెఱపింతు వేల
కడలి సడియుండు మింక నోరు గట్టిపెట్టి
యీ తెరువరి నీ దరినె నోరెండి చిన్న
పడియకో లఱకేఁగె నీ కెట్లు పరువులేదు.

చ. పరిమృదితైకభిత్తి నొకప్రక్క నెదో జనియించి నీవు బం
గరువునకున్ సమానమగు కాంచననామము దాల్చి మెల్లగా
నరిపురభేది రత్నమకుటాగ్రము నెక్కి కలానిధిం దిర
స్కరణ మొనర్తు ధుత్తుర విచార మొనర్పవె పూర్వవృత్తమున్.

క. హరి మాంసరుచి మరగి నినుఁ
దొలఁగిన గురివెందసరులదొరలు కిరాతుల్
సరకుగొనకున్న నీ ధర
తఱుఁగునె కరికుంభసంగతమ ముత్యంబా.

మ. మహితంబుల్ సయిఁచెం బరార్థమునకై మంథానమర్మవ్యథా
బహుళంబుల్ తనమేర దప్ప దపురా వాత్యాహతంబయ్యునున్
మహిభృత్సంతతిఁ గుక్షిఁదాల్చు జగముల్ ముంచున్ జలంబిచ్చి తా
నహహా దీనఁగదా సముద్రమహిమం బన్నింటి మీఁదై చనెన్.

క. కొంచెము పంచమ మాలా
పించుము మానంబు పికమ విడు కాదేని గు
ర్తించునె నెవ్వఁడు నిను వాయస
సంచయసంపిహితమగు రసాలమ్మందున్.

చ. అమృతమువోని తేనియ నిరంతరమానుచు దేని క్రోడభా
గమున నిశీథివేళల సుఖమ్ముగ నొత్తిలి కన్నుమోడ్చి తా
కమలిని నీపయిన్ మనసు గల్గినదానిఁ దలంతె యిప్పుడో
భ్రమరమ దిక్కులెల్లఁ దెగఁబాఱి లతాశతలంపటుండవై.

క. అమరేశ్వరు దిఙ్ముఖమున
హిమకరుఁ డుదయించెఁ జూడవేమొ భ్రమరమా
కమలిని మొగము ముడుచుకొనె
శ్రమపడి నీ వింతదవ్వుఁ జనుదెంచితయో.

చ. కమలదళాశ్రయం బొకఁడు కల్గెఁగదా యని నీవుగూడ ము
త్యములను భ్రాంతిగొల్పెదు యథార్థపు ముత్తెపుడంబుదాల్చి హ
స్తమునఁ బరీక్షసేయుటకుఁ దార్ప యథాయథలౌదు నీకు ము
త్తెములన నంతమచ్చరము దేనికి వారికణంబ చెప్పుమా.

క. రవిమండు టెండ కెందుర్
దవదహనజ్వాలఁ బిదప దగ్ధములయ్యెన్
భవదంబుసేకమునఁ బున
రవతారంబెత్తు జలదమా యీ తరువుల్.

క. పరిమితనీరమె కుంభము
భరించుఁ గుంభజుఁడు గ్రోలె వారాన్నిధియే
వరజని యొక్కొకఁ డిటు నిజ
చరితమ్మున మించు నాత్మజనకునిగూడన్.

తే. అంతిపురి రాచిలుక యాఁగ నాఁగె దగుగ
నరిగె దీక్షింప నీక్షింతు వారరత్న
భిత్తిమాటున సకలమబ్బినదిగాని
యది పలుకఁ బల్కవేమి ఛాయాశుకంబ.

చ. ఉటిమియుఁడా నొసంగుజల మొక్కొకబొట్టదిగూడ నెందొయే
తరుణమునందొ యీగితటిఁదార్కొనుఁగావిరి మేన మీఁదఁబాం
డురము ఘటిల్లు నాపయిఁగడుంగడు లాఘవ మొందు మేఘుఁడీ
ధర నొకదాతయే ప్రభువతంసమ వీరనృపాలహంసమా.

క. దోసిటఁగల కుసుమంబులు
వాసించుం గేలుదోయి వహ్వా సుమనో
రాసిక్యము కుడియెడమల
వాసించుచునుండుఁ బక్షపాతము లేకే.

ఉ. ఈవు చతుష్పథాన జనియించిన యందుల కిట్టి నీడకుం
దావలమైన కల్మికిటు దట్టముగా ఫలియించు దానికిఁ
నీవు భరింపఁగా వలె వనీజమ దారినపోవు నెల్ల రె
ట్లే విధి నీ శిఖల్ పిడికిలించిన వంచినఁ బండ్లురాల్చినన్.

క. బందింబడియుండియు వే
మందిని భరియింపఁ జాలు మదకరి శ్వానం
బెందును స్వేచ్ఛగఁ దిరిగియుఁ
గుందు మొగమువాఁచి పొట్టకూటికిఁగూడన్.

క. నీ యున్నతియును నమ్రత
ఛాయా కిసల ప్రసూన సంపదయు వృథా
నీయొద్దఁ గలవె పథిక జ
నాయాసంబుడుపు ఫలము లకట యశోకా.

క. పాణిని నైయెనను గౌతముఁ
డైనఁ బరాశరుని కొడుకు వ్యాసుండయినన్
నేను దలవంచి మ్రొక్కఁగఁ
బోనతఁడు కవిత్వతత్త్వ మూర్ఖగు నేనిన్.

చ. తఱిఁగియుఁ దానహాపరులఁ దన్నును గందపు మ్రాను పూరియేఁ
కలఁచియు గోగణమ్ములిడుఁ గమ్మని క్షీరము మేఁతకొద్దిఁ దే
ళ్లరకయ తల్లిఁ జంపి కను నున్నతి యక్కట కుక్షిగాములౌ
పురుగులు చచ్చియున్ వమనముం బొనరించు భుజించు నన్నమున్

క. పాలకుల పరిగ్రహమే
మూలంబు సమస్త భూతముల ఖ్యాతి కటుల్
వేలాది సంకు లంబుధి
మూలఁగఁ బేర్పాంచజన్యమునకే వచ్చెన్.

చ. ప్రతి భవనంబునందుఁ బ్రతి వారితటిన్ బ్రతి భూరుహమ్మునన్
సతతముఁ గాకిమూఁక నిజచంచుపుటమ్ములఁ జప్పరించుచుం
గతుకుచుఁ బ్రేలుచుం దనివి గాంచదు మండిత పుండరీక సం
హతులనె యుండిగూడఁ గలహంసవతంసము తృప్తి గాంచెడున్.

క. నళినీకులవల్లభుఁడు క
మలినుల యెడ నాఁచికొన్న మధుకరుఁడు పర
స్థల మరిగి విధివశమ్మున
వలచును ధుత్తూరరసమె పరమార్థముగన్.

క. రాచిలుక సుభాషితమును
వాచావైభవము శీల వైఖరి రూప
ప్రాచుర్యముఁ గులసంపద
పూఁచికతుల్యము బిడాలభూభుజులకడన్.

క. తల పగులుచు వారికె నీ
జల మొసఁగెదు నారికేళ చటులాకృతి నీ
సలిలముగొన నాకుఁ గడుఁ
గిలియగు శుకరాజ సుతుఁడ ఖేదవిముఖుఁడై.

చ. ధర కభిషేక మబ్బె జలధారల వేసవికాఁక తగ్గెను
క్కుఁటియె దవానలంబు దెసలన్నియు విచ్చె నటించెఁ గేకులా
దరమున మేఘుఁ డున్నత పద స్థితి లోకహితమ్ము సల్పఁగా
నరయక తద్యశమ్ము శరదబ్దసర మ్మొసరింత్రు దుర్భ్రమన్.

క. కోఱలఁ బాములు కొట్టికిన
నూఱినఁ గొట్టినను గోసి నుఱిమినఁ బలుక
న్నేర భువనోత్తరంబగు
సౌరభమువహించు మలయజము శాంతమ్మన్.

క. వెన్నెలగలరేలఁ గలువ
కన్నియతోఁ గూడెదవు పగలు రవికర సం
భిన్న నవదళను బద్మిని
కన్నెటికమువాపె దెంతఘటకుఁడవో యళీ.

చ. హరినఖరాగ్ర ముక్తములు నంతట నెత్తుటఁ దోఁగువాని సం
బరపడి మంచిముత్తెములఁ బండిన రేఁగుఫలమ్ము లంచు స
త్వరమునఁ బ్రోగుసేసి యొకవాఁగునఁ జక్కఁగఁ దోమికడ్గి లో
నెఱిఁగియు బోయజాయ యచటే పడఁజల్లె నయో సుపాణులన్.

తే. శ్రద్ధతో విను మొకమాట చాతకంబ
ఘనము లెన్నేని మిన్నునఁ గలవు కొన్ని
భూమిఁ దడుపు వృథా కొన్నిపోవు సిగ్గు
దెఱలఁ బ్రతిమబ్బుకడ నోరు తెఱచెదేల.

క. ఖరకరు నిదాఘదాహ
జ్వరమున జీర్ణంబు లయ్యెఁ బర్ణమ్ములుఁ బం
డ్లరలిపడె తరులు నీ కృప
మఱలం దారుణ్యమందె మధుమాసంబా.

చ. నను నిజపంజరస్థుఁ గలనాదవినోదు మనోజ్ఞకీరముం
గనుఁగొను నంతమాత్రమున గర్జిలుచుందు వరే బిడాలమా
తన నిశితాగ్ర దీర్ఘ రదనంబుల నీ తనువెల్ల వ్రచ్చు దం
టను శునకంబుఁ జూచినయెడం బ్రకటింపవు నీదు శౌర్యముల్.

తే. ఎల్లదేశాలు తిరిగితి వీవు మధుప
తథ్యము వచింపు పక్షపాతమ్ము లేక
జాజి కెనయగు పుష్పమ్ముఁ జవులుసూచి
గాని కనిగాని మఱి వినిగాని యుంటె.

క. అంతశ్ఛిద్ర సహస్రమ
నంత శత సహస్ర కంటకావళి బయటల్
దొంతరలిడ భంగుర గుణ
దంతురతం బాయవెట్టు తామరతూఁడుల్.

చ. కలహకలావినోద శునకంబ రణంబొనరింపు మెంగిలా
కులకడ నాత్మజాతులగు గుంపుల డీకొని యంతెకాని నీ
వల గజరాజు రాజభవనాంగణపూజితుఁ జూచి యేడ్వఁగా
వలదిఁక దాన నీ కొరగి పైఁబడు మేలును లేదు సుంతయున్.

క. హరియింపుము విశ్వజగ
త్పరితాపము జలద వారిభరనికరముల్
జరుగుమవలఁ గాదేని హిమ
కరు కరములనైన మాకుఁ గన్పడనిమ్మా.

తే. మణు లగునుగాక జలధిసంభవము లగును
గాక ధర రాదు తగుపరీక్షకులు లేక
మంద ప్రాయాంధ్రు తమపల్లెయందుఁ గెంపు
లాయి వెలగట్టెదరు మువ్వారాటికలకె.

మ. చిలుకల్ పండినపండ్లటంచు భ్రమరశ్రేణుల్ సుగంధాప్తికిం
గలహంసల్ సరసీరుహంబులనుచుం గాకాదికమ్ముల్ ఖగం
బులు మాంసంబని దూరమందుఁగని పర్వుల్ దీయు నీ మీఁది పు
వ్వులు పైపైఁ గని సాగునే సతతముగా మోసం బిటుల్ శాల్మలీ.

క. చెవిటిజనమున్న చోటన్
శ్రవణామృతమైన పికము స్వర మింపగునే
యవిదగ్ధు లుండ్రుఁ దదభే
ద వర్ణమగు కాకిఁ జూడ దైవోపహతుల్.

చ. అనలకణాల నన్నిడి శతాధికవారము లెంత కాల్చినన్
దిన దిన వర్ధమాన గుణ తేజము నాకు లభించు నీ ముఖం
బున కిఁక దుమ్ము ధూళియును బొట్టును ధూమ్రమె కా లభించుటల్
కనఁ బరదుఃఖసంఘటన గండరగండఁడ స్వర్ణకారుఁడా.

క. ఖరకరుఁడు దక్షిణాశన్
గర ప్రసారమ్ము సేయఁ గటకట తానే
కుఱుచపడుట కా దాతని
కొఱఁతయె కారణము దినము కుఱుచపడుటకున్.

ఉ. శారికి వోలె సుస్వర మెసంగునె పించెము నెమ్మికట్లు చే
కూరునె తేనె చిల్కునొకో కోకిలబాలక పోతరీతులన్
గీరముభాతిఁ బాఠక మొనెమ్మెయి కుందసితంబొ యంచక
ట్లీ రతనాల పంజరము నిచ్చిరి కాకికి నే గుణంబునన్.

తే. ఒక్క పసిబిడ్డ తనకడ నున్నఁ జాలు
నిద్రఁగాను నాఁడుసింహమ్ము నిర్భయముగఁ
జుట్టుఁ బదిమంది బిడ్డలఁ బెట్టికొనియు
రాసభికిఁ గేవలము జాగరణము శరణు.

మ. దళదిందీవరలోచనా సఖుల కుత్సాహంబుఁ గాంతావియో
గులకున్ దైన్యముఁ గోకదంపతులకున్ క్షోభమ్ము వేడ్కల్ చకో
రులకున్ ముష్టి సరోజినీరమ కెలర్పుం గల్వకుం గూర్చుఁ జ
ల్వలరాయండె హితాహితంబులకు బీజంబొక్క దైవమ్మెచూ.

క. మహితుల కోర్కులు దీర్పఁగ
మహితాత్ముల కగును నల్పమతులకునగునే
మహిభృన్నిదాఘు దాహ
ప్రహతికి వార్ముచము లోపుఁ బరులోపుదురే.

క. దానార్థులఖిలు దూరము
గా నైల్య స్థౌల్యములను గాంచి యిదారా
యేనిక తేఁడని పరుగిడఁ
గా నయయో యేమిసెప్పఁ గాసరమాయెన్.

ఉ. మంచు సరోజముల్ కమఠమత్స్యములన్ వలకాండ్రు పక్షులన్
జెంచులుఁ దూఁడు లేనికలు నీరము భాస్కరుఁ డేమ లెండ్రలన్
గ్రించుదనాన సర్వము హరింపఁగఁ బేరున కీ సరస్సు క
న్పించెడు వారిదానమున నించుము దీని మహావలాహకా.

క. ఎంతెంత స్నేహరసమున
సంతతము భజింత్రుగాక సాధులు తనుఁ దా
నంతంత తాపమిడుఁ గా
లాంతకుఁడు ఖలుండ డహా మహోదహనుఁడెకా.

క. హారిణమ మున్యాశ్రమమని
పౌరపడి చేరితే కిరాతపురి కిట వినవే
నఱుకుఁడు కొట్టుఁడు త్రావుఁడు
కఱచుఁ డనుచుఁ బల్కు శుకనికాయముఁ గూడన్.

చ. ఇరుగడ నుచ్చు లుగ్రధను వెక్కుడి ముందఱ బోయ వెన్కఁ జి
చ్చెరగొను కాననమ్ము నెటు లేఁగినఁ బైఁబడు జాగిలమ్ము లె
ప్పరుసునఁ గాళ్లుచుట్టుకొని పాయనిబిడ్డలు నిండుగర్భవుం
బరువున నేమినేర్తు నని ప్రస్తుతిసేసెఁ గురంగి శ్రీహరిన్.

క. సుమనోలతికల సురత
శ్రమతుమలఁ గూడి క్రీడ సలుపుము కానీ
కొమిరె నజాతరజస వ్య
ర్థముగా నవమల్లిమొగ్గఁ దవులకు మధుపా.

మ. తెగనిండం దివియంగ నారి తెగియెన్ దీర్ణంబయెం జాపముం
దెగి పర్వెత్తె శునుల్ దవానలముభీతిం గాలిపోయెన్ వలల్
సొగసెన్ వహ్ని యకాలమేఘసలిలస్ఫూర్తిన్ నివాసమ్ము చే
రెఁ గురంగాంగన తాను బిడ్డలు నివే శ్రీశానుకారుణ్యముల్.

తే. కొలనిలో నీరుభేదించి వెలికివచ్చు
పనియొకటి తమ్మిమొగ్గ సేయునది విచ్చు
టయును వాసించుటయు శ్రీనిలయ మగుటయు
సర్వ మహిమాంశుపని యంద్రు శాస్త్రవిదులు.

క. పరిణామఘోరమగు బుణ
పరిణాహం బుభయలోకభయభరితమొకా
సిరిగల్గు లుబ్ధు కినుకకు
నెఱిగాని నరుండె పరముఁ డీత్రిజగములన్.

క. మృదుమధురమరందఝరీ
సదనము సరసిజము వీడి శాల్మలిఁ బ్రేమిం
చెదు మధుపమ యిడుమలకుం
గుదురిది మతిలేదె వెతలు గుడువఁ దలంతే.

మ. జల మల్పంబగు బావి నీచము ప్రహ్రద స్నానమ్ము కాసారముల్
బిలసంకాశము స్వాదుశీతజలపూర్ణ విస్ఫారిక పాద్యాంబువే
కలితక్షారము నీచ మబ్ధి ఋషికిన్ గండూష మాత్రం బటం
చల సారంగము మాని కోరు నెపుడే నత్యుచ్చమేఘాంబువుల్.

క. చులికితగజేంద్రగండ
స్ఖలితమదాంబువు కరేణుకల గర్వము గ
ర్జల డులిచినహరి హారిణ
మ్ములకె కటా లోఁకువయ్యె ముసలితనమునన్.

ఉ. ఓయి రసాలమా యిటు ఫలోన్ముఖవాటకు మున్నె ముండ్లతో
నీ యొడలెల్ల నింపుకొని నిల్చితి దేమి త్వదీయశీతల
చ్ఛాయయు మాయమాయె ఫలసంతతి మాట యటుండ నిమ్మదే
న్యాయము నిష్ఫలుండవయినన్ సుఖసేవ్యుఁడ వౌదువే కదా.

క. అయగుణముల నార్జింపుము
ప్రయోజనము గలదె బయటిబండారములం
బ్రియమైన పాలు లేకెటు
క్రయించనగుఁ బాఁడిమొదవు గంటలమ్రోఁతన్.

తే. హంస లఖిలాంగధవళమ్ములయ్యుఁ గమల
సమితిగాంచినయంత దూరముగనుండు
లోనఁ జొరఁబడె మధుపసంతాన మార
ధనమదాంధుల కీగతి తప్పదుగద.

తే. కడిమి నూరేఁగుఁగాక పంకజనిమరగుఁ
గాక గోరంటఁ గాలమ్ము గడుపుఁగాక
దిరిసెనను వ్రాలుఁగాక నిందీవరమ్ము
లను మఱచునొక్కొ తేఁటి కాలక్రమమున.

మ. జనియుం బ్రాభవ మిప్పుడేకద విధిన్ ఝంఝాసమీరంబ యిం
కను నీవుండున దొండొ రెండొ నెల లీ కాసంతలోనే కటా
వనవాటంబులు పెళ్లగిల్లిన వయో వాపీతటాకంబు లిం
కెను దిక్చక్రము ధూళిధూసరితమై కీడొందె నీ ధాటిచేన్.

తే. చిగురిడినదాది మామిడిచెట్టు నాశ్ర
యించుకొనియుండెఁ గోకిల యేఁకరిలియు
నది ఫలించినయంత వాయసపుమూఁక
చుట్టుముట్టుకొనియెఁ బిక మెట్టు బ్రదుకు.

చ. నరపతు లాత్మహస్తనళినంబుల మేన్ నిమురంగఁ బైఁడి పం
జరమున నుండి దాడిమరసాలఫలంబులు మెక్కుచున్ సుధా
సరసజలంబె పేయముగ సంతతపాఠము రామనామమై
పరఁగియుఁ బర్విడుం జిలుక స్వాంత మయో తనపుట్టుకానకున్.

క. నిజముఖమున బహుధాన్య
వ్రజము హతముసేయఁ జాలి పతనసహజతా
త్మజని యగు ముసలమునకుం
గుజనునకు సతమ్ము నేటికోళ్లు ఘటింతున్.

చ. తల ధరియింతు వుగ్రరవితాపము దుస్సహమున్ నిదాఘవే
ళల వడఁబడ్డపాంథుల ఫలమ్ములు నీడ లొసంగి ప్రోచె దె
వ్వలనను భూరుహంబ ధృతివాయకు నీ యశ మంతకంత కు
జ్జ్వలమయి ప్రాఁకుఁ బో దశదిశాకము లైన త్వదీయశాఖలన్.

క. కాకులగూఁట వసింపుము
కోకిలమా ఱెక్కలింత కూడినదాఁకన్
నీకు వసింపఁగ వసతుల
నేకములు రసాలసాల మెందేఁ జిక్కున్.

ఉ. గంధపుఁగొండ వాయసపికమ్ములులూకకపోతముఖ్యముల్
మందలకొద్ది నుండుననుమాత్రఁ బ్రయోజనమేమి నెమ్మిరయొం
డం దొకమూలనుండియు నహో యొకకేకయిడంగ సర్పపున్
బందముపీడి చందనము భాసిలు సర్వజనప్రమోదమై.

క. హాలహాలమా దారుణక
ర్మాల కేనే గురుఁడననుచుఁ బొంగరూనకు నీ
దలకడచి పరశ్శతములు
గలవు దురాయామములాడు కష్టపుమాటల్.

ఉ. త్రావెద విప్పపూరసముఁ దామరపూల రమించుచుందుఁ గ్రొ
మ్మావిమధూళి సాపడెదు మాధవికామధువున్ వసంతమం
దీవు భుజింతు వో మధుప యిప్పు డిఁకేమని కొండమల్లెలం
దీవరపాటునన్ వలచితిగ్గద వింతదురాగ్రహంబొకో.

క. జననము గజేంద్రమూర్ధము
జనపతుల మణీమకుటము సదన మెవండో
యనభిజ్ఞుఁ డాదరము సే
యనిమాత్రన ముత్తియముల యపరాధమొకో.

క. శ్రీవిష్ణువతనిపట్టపు
దేవియు భాస్కరుఁడు బ్రహ్మదేవుఁడు నీకుం
గేవలబంధులు మంచుం
దూవరము ప్పకట తప్పద్రోచిరె నళినీ.

క. చనురేయి సుప్రభాతము
చనుదెంచుం బ్రొద్దువోడుచు సరసిజము హసిం
చు ననుచుఁ గోశగతం బళి
యనుకొను లోపలనె యేనుఁగబ్జినిఁ ద్రుంచెన్.

చ. సుర లమృతమ్ముచేత మధుసూదనుఁడున్ సిరిచేత దేవతా
తరువులచేత నింద్రుఁడు సుధారుచిచేఁ బరమేశ్వరుండు ని
ద్ధర మరియాదచే నుదరధామముచే గిరిజాగ్రజుండు సం
బరపడి రంతెకాని ననుఁబట్టి మహాముని త్రావ నడ్డిరే.

క. ఘనుఁడా వివేకివేకద
వనధి వృథా కురిసెదేల నాఃకణమాత్రం
దనివొంది చిరము నిన్నే
కనిపెట్టుకయున్న చాతకముఁ గనవొక్కో.

మ. క్రియతిం జెప్పఁగరాని శోభగల వంగీ మైకవారాంగనా
నయనశ్రీ గని పుణ్యజీవులు విడెన్ ధైర్యమ్ము సారంగముల్
ప్రయి సైరించి తదీయచారుకుచగర్వశ్రీకిఁ దా మోడియుం
గయిపుం దాల్చుఁగరుల్ పరాభవ మెదం గైకోరు మూర్ఖాధముల్.

క. సురభీకృతహరిదంతము
పరిమళముం గలవు నేత్రపర్వము నీ రూ
పు రసాలమ యిటు లయ్యును
నెరియించుం ద్వత్కఠోరహృదయగ్రంథుల్.

క. గుణములచే నున్నతుఁడగు
మణిసింహాసనము లెక్కమాత్ర నెటులగున్
ఫణివైరి యగునె బలిభుజ
మనయముఁ బ్రాసాదశిఖరమందే యున్నన్.

క. గురివెందసరులు కొప్పుల
ధరియించి చరించు బోయతల కాకరమా
పురి ముత్తెపుబేహారులు
దొరకరనం దద్గుణజ్ఞధురు లెవ్వరికిన్.

చ. హిమసమయమ్మునం దమక మేచ లతాశతసేవనావ్యథం
గుమిలితినంచు దైన్యమునఁ గుందఁగనేల వృథా ద్విరేఫమా
సుమనసులాత్మ మెచ్చెడి ప్రసూనబుతూదయ మయ్యె నిట్టి ప
ర్వమున రసాలసాలమకరందఝరుల్ ప్రవహించు నేలులై.

క. మణిగని యడుగునఁ ద్రొల్చుచు
దృణముం గనినంత నెత్తినిడు జడధి కేటుల్
గుణరసికత గలుగు నయిన
మణిమణియే తృణముతృణమె మర్మజ్ఞులకున్.

చ. తళతళలాడు చిత్రగతతామరసమ్మును జూచి దాని రం
గులుగని యాత్మ కక్కజము గొల్ప మధువ్రత మందుఁ జేరి కా
ల్నిలుపఁగఁ ద్రావిగాని మధులేశముగాని తదీయమైన కో
మలతయుఁగాని కాన కభిమానమునన్ రొదవెట్టుచుం జనెన్.

క. ధారాధర ధారాభర
నీరమునన్ ధరణియెల్ల నించెడి నీకున్
భారమొకో చాతకముఖ
పూరణమున కొండొరెండొ బొట్టులొసంగన్.

క. చెవిదెబ్బ దినియుఁ గరిచె
క్కు వెంటఁ దిరుగాడుఁ జుట్టుకొని భ్రమరము దా
న విమూఢాంధవిలోచనుఁ
డవమానమ్మును గణింపఁ డధముండగుటన్.

తే. నిశలఁ బద్మినిఁజేర బందివడుఁ గర్ణ
తాడనప్రాప్తి గజదానధార కరుగ
సంపఁగిం జేరుచో నీకుఁ జావెమూఁడు
నెల్లకడ దుఃఖమే తేఁటి కీ జగాన.

చ. కమలజుఁ డొక్క సౌరభము కాఁపునకే విషవిస్ఫురత్ఫణో
గ్రములగు త్రాఁచులన్ నిలిపెఁ గాఁ బ్రతిశాఖకు నింక దైవ యో
గమున ఫలప్రసూనముల కల్మియెకల్గిన నెట్టి రక్షణ
క్రమము ఘటించునో యెఱుఁగ గంధవనీజమ యేమనన్ వలెన్.

క. శిరసావహించుకొను మిఁక
నిరతము సేవింపు మెంతస్నేహముతో నేన్
దరుణీకచనిచయమటుల్
దొరఁగునె తన కుటిలవృత్తి దుర్జనుఁ డెందున్.

చ. ఇలఁగల తాపమెల్ల హరియింతువు శుక్తులయందు ముత్తెముల్
మొలవఘటింతు క్షేత్రతలమున్ జలసిక్తమొనర్తు చందనా
దుల నిగురొత్తఁజేయుదువు తోయనిధిన్ లవణాంబు వానియున్
జలదమ విశ్వజీవనమొసంగెదు నిన్ గొనియాడ నేరికా.

క. దినకరనిశాకరుల లే
మినిఁ గూర్చి వచింపఁదరమె మిడుకుచు వారల్
దినరాత్రివిభాగముచే
ననయంబును దిరుగుచుందు రంబరధరులై.

తే. పామరులునివసించు కుగ్రామవాటి
జడుఁడెవఁడు నాఁటె నినుఁ జెప్పు చంపకంబ
యెందు వనశాకములు కడునెదుగుననెడి
కోర్కెతో నీ చివుళ్లెల్లఁ గోయుచుండ్రు.

క. తమలపుఁదీవియ ఫలపు
ష్పములిచ్చునె పూచునొక్కొ పనస ఫలితమౌ
నె మొగలి యొకటియుఁ బూజా
ర్హ మగునె కదళీ ప్రశస్తి యన్నిట నీదే.

ఉ. నాకున్ శ్రీయని విష్ణుఁ డింద్రుఁ డిఁకఁ జింతారత్నపుం బీరమే
నా కంచున్ సుధ మా కటంచు సురలుం జంద్రుండు నా కంచుఁ గం
ఠేకాలుం డఖిలమ్ము దోఁచుకొన బంట్లైకాని వార్ధిన్ గుహా
పాకుండై చుళికించి త్రావు ఋషి నెవ్వాండైన వారించెనే.

క. ఊసరవివరములఁ బయో
రాసులు వీచికలెసంగ వ్రాలి కురిసెదే
కాసంతయుఁ గురియ వయో
భూసారముగల్గు పంటభూముల జలదా.

చ. అళికులబాలలోలకుసుమాంచితమై మధురప్రవాళమై
పొలుచు రసాలసాల మటు పోవిడి తిక్తరసప్రపూర్ణమౌ
న్నిలయముఁ గాకభోజ్యమగు నింబవనీరుహ మెక్కి యిష్టమో
పలుకవు మానమూని పికబాలక యింకఁ బనేమి చెప్పుమా.

క. చలివేళఁ గుందకుట్మల
ములఁ గాదని యెందుఁ బ్రొద్దుపుచ్చితివో య
న్నళిని పరిహీణపరిమళ
యళి నీకురుచింప దేమియనఁగల దింకన్.

తే. కోకిలమృదుస్వనముల నిరాకరించి
భేకముల కర్కశధ్వనుల్ స్వీకరింతు
వమలగంగాజలము వీడి యబ్ధిలవణ
జలము సేవించెద విదేటి తెలివి జలద.

క. జలజావతంస ముక్తా
ఫలాయమానాంబుబిందుభంగతరంగా
కలహంసవతంసములో
కొలఁకా దూరవబకములొ కూర్చుధనమ్ముల్.

చ. మృదుఫలముల్ భుజించితిమి మెత్తని మేలి చివుళ్లపాన్పులం
దొదిఁగితి మిట్టి నీడబడి నొప్పెడు చల్లనినీర మానుచుం
మదిమది విశ్రమించితిమి మార్గతరూ సుమనోనురాగ మే
మిది సెలవిమ్ము పోవుదుమె యింకొకసారికి దర్శనంబగుం.

తే. పిశునతాజీవి యానన వివరమందు
నాల్కనెపమున సృష్టించె నాగుఁబాము
నలువ కాదేని యదిసుంత నాకినంత
మడియునెట్లు హతాశుఁడై మంత్రమూర్తు.

చ. జలముల కీవ యేలికవు సర్వమణీఖని వీవ నేలతా
ల్పులకును బ్రాణదానమిడు పుణ్యుఁడవీవ మహాత్మకోటి కాఁ
దలరతనంబు నీవ యిటు దగ్గఱఁ జేరఁగ నీనిచో నిఁకం
గలఁడె జనమ్ము నాదుకొని కష్టములం దొలఁగింప నొక్కఁడుం.

క. నీ కుసుమము తావికి సవ
తే కర్పూరచందనములు మృగమదమును మా
వీ కలదొసఁగిదె చూడవు
కోకిలకాకములలోని గురుతాలఘుతల్.

తే. గుణములు గుణజ్ఞులం జేరి గుణములగును
గుణవిహీనులఁ జేరి దూషణములగును
మధురరసహృదయమ్ములౌ నదులు జలధి
యందుఁ జేరినచో నపేయంబులగును.

తే. అఖిలవిషయమ్ములను లోలుఁ డయ్యు వీడఁ
డాత్మబోధామృతము రుచు లాత్మవిదుఁడు
వాద్యలయతాళసంగీతవశ్యుఁడయ్యు
మౌళితటఘటరక్ష యేమఱని నటుఁడు.

మ. హరికిన్ సెజ్జ దిశాకరుల్ మునుఁగుచో టద్రుల్ వసింపంగ నా
దరు వెందుండుఁ దిమింగిలప్రభృతిమత్స్యవ్రాత మెచ్చో నిజో
దరమున్ నింపుఁ బయోద మింపురవు లెందం గ్రుంకుచుం దేలుచుం
దురు పర్యాయత నట్టివార్ధి దోసఁగే తోయం బపేయంబ యేన్.

క. రసమఱియుం గార్పాస
ప్రసవమ్ములు చూడ మిగుల భాసించు గుణ
ప్రసృతము తదీయజన్మం
బసకృత్పరగుహ్యగోపనాలయ మగుటన్.

ఉ. చందనచంపకామ్రతరుసంతతి గూల్చ వెదుళ్లు వెంపఁగాఁ
జంద్రకిహంసకోకిలలఁ జంప శుకంబటు కాకిఁ బ్రోవ దం
తీంద్రమునమ్మి గాడిదఁ గ్రయించఁగఁ గప్రము దూది నొక్క రీ
తిం దులఁదూఁచు బుద్ధిగల దేశనివాసులకున్ నమస్కృతుల్.

క. భూపులు దురాసదులు పెనుఁ
గూపమ్ములగతి నగాధగూఢహృదయు లే
ప్రాపున గుణగతఘటకదు
రాపులు వడయుదురు జీవనామృతరసమున్.

చ. తఱతఱఁ బాఱుచుం గుసుమితంబగు బాలరసాలభూజముం
దొఱఁగి ఫలించుమాత్రమునఁ దుట్టున నీ పిచుమందవృక్షముం
బరుషరవోగ్రవాయసనివాసము చేరి జడాత్మ యెట్లు సు
స్వరమునఁ గూయుచుంటి కలవాణి వృథా చన రాజకీరమా.

తే. ఎవనిజీవాణువులు సంగ్రహించి యిట్టి
ఘనపదము నందుకొను శక్తిఁగంటి వద్ద
యేమిపోఁగాలమయ్యె నీ విప్పు డతని
మీఁదనే యుటిమెద వెంతమిడిసిపాటు.

చ. మణుల కివే నమస్కృతులు మంగళమయ్యెడు విద్రుమద్రుమ
ప్రణుతవనీతలమ్మునకు భద్రముగాత పయోధి ముత్తెపుల్
జనియగు శుక్తిమాల కిఁక సర్వధనమ్ము లభించినట్లె యే
వ్రణమిడ కే భవజ్జలచరంబులు నన్విడెఁ జాలు నంతియే.

తే. గుణమును దహించు స్నేహనాశన మొనర్చు
పాత్రమునుగూడఁ జేయు నపాత్రముగను
మలినముగఁ జేయుచుండు నమలమునైనఁ
గుజనజనమైత్రి దీపపుఁగోడి విధాన.

మ. తతదావాగ్ని జటాలభీషణచలజ్జ్వాలావళీసంగళ
ల్లతికావ్రాతముతోడ మాఁడుచు సమస్తక్ష్మారుహంబుల్ హతా
హతమౌచుండఁగ నేమిరా సిరిమదం బంభోద భూభృచ్ఛిర
స్తతి నీ జీవము వమ్మొసేసెదు వృథా ధారాంబుపూరంబులన్.

క. ననువిడి షడంఘ్రి చుంబిం
చెను దుమ్మనుమమని మొగలి సిగ్గిలవల దే
మన పసువౌను జతుష్పది
కనఁగ షడంఘ్రులకుఁ బసువునరయుగు టరు దే.

తే. తీయగనున్నను గోప మ
జేయంబగు శాంతిపడఁడు చేఁదుగనున్నన్
మాయురె కఫరోగి కహెహా
దాయాదుఁడెకా ఖలుండు తత్తత్కృతులన్.

క. కరధృతదండుఁడు జముగతి
హరియటు సగదుఁడు శశాంకునటు వక్రుం డీ
శ్వరుఁబోలె విరూపాక్షుఁడు
జరచేఁ బాపియును దేవసదృశుఁడుగాడే.

చ. ఘనతరతుంగభూధరశిఖాస్థితినున్న మహామహీరుహ
ప్రణుతఫలంబులం దిను సపక్షములౌ బలిభుక్కు లుగ్రవా
రణగణగర్వదారణపరాక్రముఁడయ్యును హీనపక్షుఁ డౌ
టను గృశియించుచుండె నకటా మృగనాథుఁడు తత్తరుస్థలిన్.

క. అంతకుఁడైనను జీవుల
కంతసమయ మరుగుదెంచు నంతవఱకుఁ దా
శాంతించుఁగాని యంతక
హంతకుఁడగు నుత్తమర్ణుఁ డాఁగడు క్షణమున్.

మ. ప్రణుతావంధ్యరుమంబు వేని పటుగర్జాఘోష ధైర్యంబు మా
రణ మింకించె దిశావశేంద్రమదధారానాహినుల్ దైవసం
జనితాపద్దశఁజిక్కి నా హరి సటాఝూటం బయో నేఁడు క
ర్షణముం జేయుచునుండెఁ గేలను జరాసంజీర్ణమాతంగముల్.

క. ఖరకరుఁడు దక్షిణాశన్
గరప్రసారమ్ముసేయఁ గటకట తానే
కుఱచవడుటగా దిక నీ
కొఱతయె కారణము దినము కుఱుచవడుటకున్.

చ. అణువులకంటె సాజముగ నక్కట తేలికయయ్యు నెందునన్
గణనకురాక నిత్యమును గాళులక్రిందను నల్గి భూమిలో
నణఁగి విలీనమై హతమహానిల నీ పెనుగాలి నీ రజః
కణములు తుంగ భూధర శిఖాతల సంస్థితి నందె చూడుమా.

క. సుమనోసంగతిచేఁ గీ
టమును మహీధరశిరస్తటముపయి నధిరో
హము సేయు శిలయు దేవ
త్వముఁ గను మహితప్రతిష్ఠితంబగు నేనిన్,

క. నిలుచుండఁగ రా దధములఁ
గలిసి చనంగూడ దొక్క క్షణమేనియు లో
కులు లోన శౌండినీకర
కలితక్షీరమును మదిరగాఁ దలఁతురెకా.

చ. అతిబలుఁడౌ సమీరుఁడు నిజాంతికమేఁగ హఠాద్గతిన్ రసా
లతరులు శారికాపికకలధ్వనివాక్యములన్ నుతించు న
మ్రతమెయి కంఠమం దొక సురాభరభాండముదాల్చి నిక్కడీ
గతి మతిహీన తాళహతకా మహితాత్ముల కేమిలోటగున్.

క. కోఁటలు గనరావు ముఖ
ద్వారమ్మున హస్తమందుఁ బాశమ్మును లే
దౌరా ఋణదాతల ముఖ
మారయ జనములకు హృదయ మల్లాడుఁగదా.

చ. హలహలమా త్వదాశ్రయమహాస్థితి యేమన నుత్తరోత్తరం
బలఘువిశిష్టతాపదము నందఁగఁ జాలితి వట్లు తొల్తగా
జలధియురమ్మునం బిదప శంకరుకంఠమునందు నిష్ఠహో
ఖలుల ప్రసంగవాక్యములఁ గాఁపురముండెదు సుస్థిరమ్ముగన్.

తే. వీణవంశాశ్రయమునఁ దుంబీఫలమ్ము
వెలఁదుల ఘనస్తనములు చుంబించుఁగాదె
యుర్వితలమం దనార్యసంయోగవశత
రాత్రిచరుఁడును రక్తమ్ము ద్రావుఁగాదె.

క. ఏఁగుఁబయికి స్వల్పమున న
ధోగతికిం బోవుచుండు స్తోకమ్మనునే
యీగతి సమానముగఁ దులఁ
దూఁగుఁ దులాయష్టి తోడ దుష్టాత్ముండుŕ.

ఉ. అంతటి లోకమిత్రుఁ డఖిలాబ్జవనీకులబంధువే కటా
సాంతముఁగ్రుంకు భాస్కరుఁడు సాధ్యమె దాఁట విధిప్రణీతముŕ
శాంతివహించి ధైర్యగుణసంగతి వీడకు చక్రవాకి ధీ
మంతులువోలె దైన్యగుణమాంద్యులు కష్టము లుత్తరింతురే.

క. చిలుకలు బందింబడఁగా
కులు స్వేచ్ఛగఁదిరుగు నెట్టిగుణమున్నను రి
క్తులకు నధోగతియే ని
ర్జలఘటములెకాద నూఁతఁ జనుఁ బతితములై.

చ. తనపతి మెక్కియూసిన పదార్థములే తిని తత్కరావగా
హనపరిభుక్తశేషకలుపైకపయస్సులె త్రావి ముŕమ్మృతిం
గనిన కరేణువే సుకృతి కన్నులఁజూడదుగాన బంధన
వ్రణభయవిహ్వలంబయిన వల్లభునాస్య మనర్హదాస్యముŕ.

తే. పెఱుకు మామూలముగ వట్టివేఱు దాని
సార మవనీగతముగాన మారుతంబ
యెల్లకడలును బరిమళవేల్లితముగఁ
జేయు నీమాలతీలత చెనకవలదు.

క. ఒకచినుకకలంకము గొం
తుకయెండినచాతక మ్మొదో కనుగొని దా
నికి నోరుదెఱువ నది వే
ఱొకచోటం బడియె గాలియూఁపున నకటా.

క. సన్నతులు జీవనముగొను
చున్నప్పుడు పిదప మఱల నున్నతు లగుచుం
డ్రెన్న ఘటీయంత్రంబున
కన్నలో మఱి తమ్మిలో దురాయాములిలన్.

చ. నిను వెనుదన్ని సంతతము నిల్చినమమ్ము విచిత్రరూపులం
గనుఁగొని యెట్లువీడెదవు కాదని యక్కట వీడెదేనియున్
వినుమొకమాట దీననగు వెల్తియు నష్టము నీకెకాని నా
మనుగడ కేమిలోటు నృపమౌళుల నుందును నీలకంఠమా.

క. ధరణిజములు శాఖాశత
భరితమ్ములు కల వరణ్యభాగములందుం
బరిమళభరమిళదళికుల
దళితదళంబులగు తరులు తఱుఁగేకాదా.

చ. అలసవిలోచనమ్ముల వనాంతరమందున నిద్రగొంచు ముం
గలఁ గల కొంగ నారసియుఁ గన్నులుమోడ్చి మృగాధిపుండు త
ద్బలవిభవం బెఱుంగుట నపాస్తమనోభయ గానఁ గంటిఱె
ప్పలయిన నెత్తలే దతనిభామిని యేమిపరాక్రమం బహో.

క. హరి కెవ్వరు సంస్కారము
గఱపిరి పట్టంబు నెవరు గట్టిరి వనిలో
గురుశౌర్యార్జితవనమృగ
పరివారుం జూచి యతనిఁ బ్రభుతయె వలచెన్.

క. విత్తజ్వరపీడితులగు
మత్తుల కిల శాంతి మందుమ్రాఁకుల నగునే
చిత్తఱి వర్షాశతముల
నెత్తఱినే నంకురించునే గండశిలల్.

క. నిరతం బరణ్యమున మద
కరిబృంహిత మూలకించి కడపు బ్రదుకు కే
సరి కిట లేదని తలఁతుం
గరీంద్రపలకబళనములఁ గడపుచునున్నన్.

శా. వైదుష్యమ్ము త్యజించి తేనికడఁ గైవారమ్ము గావించి నాఁ
డీదుష్టాత్మున కిమ్మహాపదవి నూహింపంగ రానట్టి దే
నే దిక్కై పడరానిపాట్లుపడి యట్లిప్పించితిన్ నేఁడు నే
చేఁదైపోయితి పాదుచిక్కి యెదురేచెన్ వేనితోఁ జెప్పుదున్.

మ. అలవోకన్ నిజబాలకేళితటి మున్నాషాఢ కాదంబినీ
జల ధారా పరిధౌత ధాతుగిరులన్ సాఁగించె లీలాయితం
బల పంచాస్యము నేఁడు శైల శిఖర వ్యాపాత భగ్నాంఘ్రియై
యలుకన్ బాణిగ్రసించు మాటికి శివాహుంయుప్రరావంబులన్.

చ. కడుగఁగ లేదు దుమ్మయినఁ గాకయుఁ దీఱదు దాహమూఱ దె
క్కడయిన స్వేచ్ఛగాఁ దిరిగి కందములం దినఁగాదు కేళిమా
టడుగకు కేలుసాఁచి యెపుడైనను బద్మిని నంటనైన లే
దుడుగక కారణంబ యిటు లో చెల జుమ్మని మూఁగుఁదుమ్మెదల్.

క. ఇది వాసిరెడ్డి వయసా
ముదస్వాదుదయేందు చేత నున్నతకవితా
పదవీమతిచే నన్యా
పదేశ మాంధ్రీకృతంబు ప్రాస్తావికనా.

భామినీవిలాసము

శృంగారవిలాసము

మ. అల రాహుగ్రహరోషశంక గనరా దావంతయుం బాండిమా
కులభావం బనరాదు చూడము కలంకుం బొత్తు నీ మోమునం
దెలనాఁగా యిపు డిట్టిదట్టిదని యూహింపంగ దుస్సాధమా
వెలుఁగేదో యొకఁ డెల్లెడన్ దినదినాభివ్యాప్తియే కాంచెదున్.

క. విరిఁదమ్మిసరము మిక్కిలి
పరుసము పేరునకె మార్దవంబులు తూఁడుల్
తరుణీ నీ తనుకాంతిం
బరికించిన నేటికింక పల్లవగాథల్.

చ. స్ఖలదురు ఘర్మవారి కణికా గణ శాలి కపోలపాళి నూ
యెలవలెఁ గర్ణకుండము లిట్టటునూఁగఁగ వందనీయమా
యలయికఁదూలు నాఁటి మదిరాక్షి యొకానొక రమ్యరేఖ లోఁ
దలఁచిన నెందు లేని ప్రమదంబొకఁ డీరికలెత్తు నిప్పుడున్.

తే. గురుజనభయమ్ము నన్నుఁ గన్గొనుతలంపు
నెడఁద గలఁగింప నుత్తలపడు మృగాక్షి
దరదళిత సరసిరుహ సుందరములైన
మధుర నయనాంచలములఁ బ్రేమ మెఱువఁబోను.

క. క్రమముగ బదరామలక ఫ
లములయు దాడిమఫలంబులయు సిరిగొనుచున్
సమముగ బలిసిన నీచను
లమాంత మిభకుంభలక్ష్మి హరియించుఁ జెలీ.

క. సవిలాసాలకతావై
శ్రవణరమాసంగతాభిరామం బగుటన్
భవదీయకపోలతలం
బువిదా నేఁ దలఁచువాఁడ నుత్తరదిశగాన్.

ఉ. వేనవవెల్గు గాంచి కనువిచ్చుచు నూడిన నీవిబంధమున్
గైకముడిన్ బిగించుచుఁ జరాలునఁ బానుపు డిగ్గనెంచు నా
లీక విశాలలోచన జలేజ మృదూదర సోదర ప్రభా
శ్రీకము నాభిశిల్ప మెదఁజేరి డిగంజన దెన్నఁడేనియున్.

క. లీలగ జంబీరఫల
శ్రీలను లంఘించి పైడి చికిలికలశముల్
వాలిచి నీ చను లిపుడో
బాలా కనకాద్రితోడ స్పర్ధవహించున్.

చ. గురువు లుపఃప్రణామ మిడు కోమలిఁ బుత్రులఁ గాంచుమో తలో
దరి యని యాశిషంబులిడఁ దత్సరతా మతి నాలకించి యా
సరసనెయున్న ప్రాణవిభు చక్కటికిం జకితాక్షి దారిచెం
బరమ ముదాదరైకభరభావతరంగితముల్ దృగంతముల్.

తే. పయికిఁ గోపమ్ముతోఁ దనపయిని లేని
పోని నేరమ్ము మోపి నేఁ బోఁదలంపఁ
బరిపతద్బాష్పకలుషచాపలదృగంత
కాంత యంగీకరించె నా కఱపులెల్ల.

క. సాయంసమయమ్మునఁ గం
దోయి గృహద్వారమందు నూలుకొలిపి య
ప్డే యిల్లుసేరు ననుఁగని
యాయతలోలాక్షి వికసితానన యయ్యెన్.

క. చెలు లడుగో నీ మగఁడని
పలుకఁగ నులికిపడి మొగలివాకిలిదనుకన్
దులదులఁజని వెన్నెలవలె
చెలి నా కనుదోయి చల్లఁజేయుటయెపుడో.

చ. లలిత వినూత్న సాంధ్యకమలంబులకున్ సయిదోడులై సిరుల్
తొలఁకెడుచూడ్కులన్ మనసుదోఁచిన నాఁటిలతాంగియారుపుల్
పలుకని లేఁతనవ్వు నకలంక సుధా మధు రాన నేందిరా
విలసన మయ్యయో హృదయవిభ్రమముం బొనరించు నిప్పుడున్.

క. ఆటలతొండలో నా
మాటలె యాళులకు మాటిమాటికిఁ జెపుచుం
బాటలగంధి దవుల నా
మాటలు సడికట్టి మెఱుపుమాదిరి మెఱసెన్.

చ. కలితకురంగనాభతిలకం బిడి మోమున సంజవేళ నె
చ్చెలి నగుమోముతోడఁ గయిసేయుము సౌధశిరఃప్రదేశముం
గళకళలాడుచుం దెలివిగాంచును గైరవకాననంబు లా
శలు తమమోములం గవియు సంతసముం బ్రకటించు నెల్లెడన్.

క. చనుమొన కేలఁబుణికి రి
వ్వున దూరమ్మరుగు ప్రియుని ముఖపద్మము సం
జని తారుణ శోణ విలో
చనమ్ములం జూచిచూచి సతి యూరుకొనెన్.

తే. తనప్రియుని వక్షమున సవతాలుకంఠ
హారచిహ్నము గాంచి లోలాక్షి యతని
యంసమునఁ దొల్తఁ జేర్చిన యాత్మబాహు
లతిక నాక్షణమం దూడలాగికొనియె.

క. తనచుట్టు గురుజనం బు
న్నను జెక్కిలి గోఁకు నెపమునన్ నాపయి జ
వ్వని దర సందర్శిత కాం
చన బాహానాళ నెరపె నయనాంచలమున్.

చ. మడఁగుచు గడ్డమంటి బతిమాలినఁ గన్నులు జోతులయ్యె నే
నడుగులవ్రాలి మ్రొక్కినకటా నులివెచ్చని బాష్పబిందువుల్
జడిగొనె నిష్ఠయో బ్రదుకె సంశయమయ్యెఁ బ్రయాణమైన నే
వడువునఁ దృప్తిసేకుఱునొ భామిని కే నెఱుఁగన్ రవంతయున్.

క. గురులనడుమ నుండఁగ నే
సరసిజకోరకము విసరి చల్లఁగ వేయన్
దర కుండల తాండవ సుం
దరముగ భ్రూలతిక గుంచి తన్వికలంగన్.

చ. కరుణవిహీన మాయికుఁడ కల్లయె సర్వము చాలుఁజాలు నీ
యరసము చేలచెంగు విడుమంచు నిరంతరబాష్పవర్షముల్
గురియ నిరస్తభూషయగు లోలవిలోచన నాకుఁజూప నె
వ్వరుగలరాప్తు లిప్డు గుణభద్రమ నిద్దుర నీవుదక్కఁగన్.

తే. చారులోచన నగుమోము తీరమందు
నీరమునఁ బూర్ణవికసితాంభోరుహమ్ము
గాంచి యిరుగడఁ బరుగిడుఁ గమ్మఁదేనె
పెరకు మొగమువాఁచిన తేఁటిపిల్లమూఁక.

క. హరువిల్లెక్కిడి బంధుల
పరితాప మడంచి యెట్టిపాటును లేకే
పరిణయమాడునొ లేదో
తరుణుఁ డితఁడు జనకరాజతనయను సీతన్.

క. ఎందాఁక నా యెడందన్
సుందరి క్రేఁగంటి వాడిచూపు సుడియదో
యందాఁక స్మృతిపురాణ
చ్ఛందోజ్ఞానమ్ము బిగువుసడలక యుండున్.

చ. కినుకను బైటికేఁగి నడికిన్నిశ వెండియుఁ జేరి తల్పుచెం
త నిలిచి పేరుదాఁచి యొకదబ్బరపే రెఱిఁగించినంతనే
తనమదిలోన నేననుచుఁ దాను గ్రహించియె కాతరాక్షి వ
చ్చెను మెలమెల్ల యిల్వెడలి శ్రీసతి సాత్కృతమైన రీతిగన్.

క. అరమోడ్చిన కనుఁదామర
లరవంచిన కంఠభాగ మవిరళ నిశ్శ్వా
స రభస గాత్రంబగు సుం
దరిసురతోత్సవము చిరముఁ దలఁచుచునుందున్.

ఉ. గందపుఁగొండ సర్పములు గ్రాయు సమీరణముల్ కృతాంతముల్
సుందరి వీవసాగె నిఁకఁ జొప్పడునే బ్రదుకాస నాకు మా
కందముమాళి మంజులముగా నిటు గుంజితముం బొనర్చు నిం
దిందిరముం గటా యుసురె తీయుచునున్న దిఁకేమి సెప్పుదున్.

క. గురుజనపరివృతయై యా
సరళిన తన యిల్లుసేరు చకితాక్షి ననుం
జిఱునగవునకున్ బొమముడి
గిఱియిడి మెడద్రిప్పి కనిన కీలు దలంతున్.

తే. ఎదపయిని నాఁచుఁదీవెలు పొదల మాటి
మాటి కటునిటు ప్రక్కలు మార్చుకొనుచు
సఖులయం దాత్మసఖుని ముచ్చటకుఁ గడఁగు
చెలివలఁకుఁ దార్చె సతి జాలిగొలుపు దృష్టి.

క. తనచిబుకము నా మోమున
కనుకూలముగా ఘటించి యక్కున శయనిం
చినసతి నాఁడట్లింద్రుని
ఘనరాజ్యశ్రీనిఁ గ్రిందు గావించెఁ గదా.

చ. సుమశరుపోరిలో నలసి సోలిన తేజవరాలి యాస్యపుం
గమలమునుండి వెల్వడు నికామ మనోజ్ఞ నకారముం బలెన్
సమధిక వేదశాస్త్రకలనంబును భారత సంహితాది పా
ఠములును దాపశాంతి నకటా ఘటియింపఁగఁ జాల వంతగన్.

క. పరిపరిఁ బ్రార్థింపఁగ ని
ద్దుర వేకువజామునందుఁ దోడ్తెచ్చిన సుం
దరిచిబుకమంటఁ బోన
త్తఱి నహిమాంశుండుఁ గూడ దయదప్పెఁ గదా.

సకలకలారస మ్మపనిషత్సుధ గ్రోలితి గీత సర్వమున్
నికషణముం బొనర్చితి మనీషికయన్ నికషంబుమీఁద నిం
తకు నయయో శశాంకముఖి నా హృదయమ్మునువీడి సుంత బై
టకుఁ జన దేమనందు నకటా యనురాగతమోవికారమున్.

క. అవలీలగ నీ చెక్కుం
గవ లవలిం బుక్కిలించుఁగద నిజకాంతిం
బువుఁబోఁడి యాధు లెల్లెడఁ
గవియుచుఁ దెలిఁదమ్ములం దె కాఁపురముండున్.

తే. కుచకలశముల నడుమ నా గోటినొక్క
నొడలు పులకింప మెలమెల్లఁ దడవి కనుచు
కిటికిలోనుండి నేఁ జూచు కిటుకు గని త
లోదరి నతాంగియై యింటిలోని కుతికె.

క. తరలించు దెసలచీఁకటి
తరుణీ హరియించుఁ దాపతప్తుల చేతః
పరితాపము తమ్ములసిరి
పరిముద్రితముం బొనర్చు భవదాస్యరుచుల్.

చ. పొడమిన క్రొత్తజవ్వనపుఁ బోహణపుంబనిచేతఁ గొంకుచుం
గడిమియు శీలముల్ బలముఁ గాంతియుఁ గన్గొనఁ గ్రేళ్లు వాలుచున్
ముడుచుకొనున్ వికాసమునుబొందు రఘూత్తము చెంతనున్న య
ప్పుడు జనకాత్మజానయనఫుల్లసరోజరమావిలాసముల్.

క. తరుణుల గరువపుఁజన్నుల
పరముం గావించి గౌరవమ్మును లఘుతన్
వరియించు నవయువల జ్ఞా
నరహితధైర్యంబ నీకు నతిశతమిదిగో.

చ. ఎపుడెపుడన్నవాంఛితము లీరికలెత్తఁ బరిమళించుచుం
ద్రపమెయి మాటికిన్ ముకుళితంబులుగా నవసంగమక్రియా
నిపతరిరంసుబాలపరిణేతృవధూనయనోత్సవంబు లె
ల్లపుడు గృహస్థ జీవనవిలాసకిలాసములై విభాసిలున్.

తే. నా యొడలినిగ్గు బంగారమేయటందు
వేమిపోలిక యే యమాయిక పుఁబడుచ
యాశలన్నియు విడి యది యగ్గిసొచ్చి
బయటవడినప్డుగద సాటివచ్చునీకు.

క. వారాటిక లార్జించెడి
కోరికఁ జల్లమ్మ సతముఁ గ్రుమ్మలు గోపీ
తారుణ్యవతికిఁ జిక్కెన్
స్వారాణ్ణీలమణి రాజపథిమధ్యమునన్.

క. కన్నియలకు మాటలలో
నెన్నడలను విభ్రమముల నిత్యంబొక మే
ల్వన్నియ వెరుగును బాల్యము
సన్నగిలన్ జవ్వనమ్ము సంరూఢముగాన్.

చ. చెవుల నలంకరించుతతిఁ జెందిన నూతనబాధ సీత్కృతుల్
గవయఁగఁ దిర్యగీకృత ముఖంబగు బాల కరాబ్జచాలన
వ్యవహృతు లాత్మపుణ్యపరిపాకములన్ రుచిసూచినావు నీ
దవు జననంబె సర్వజనతాస్తుతిపాత్ర మొహో వతంసమా.

క. రూపారుచిగెడప యశో
దాపుత్రముఖాంశు సుధను ద్రావెడు బృందా
గోపికకు శివశివా రుచి
లోపించెను సగుణమైన లోకమునందున్.

మ. హతబుద్ధిన్ నడుకాననఁ ద్రోచితిని పాపాత్ముండనై సీత నా
స్మితముగ్ధానన నన్నుఁబాసి వనిలో జీవించునే నేనిఁకే
గతిఁజూపింతు మొగమ్ముఁ బుణ్యులకు నీత్మోరాజ్యచక్రం బధో
గతికింబోయినఁ బోవుఁగాక బ్రదుకం గాంక్షింపఁబో నేనికన్.

క. నేత్రాంచలావమర్శపు
మాత్రయు మును సయిపలేని మగువ పతి యెదో
యాత్రాపరుఁడై కౌఁగిట
సూత్రింపఁగఁ గిమ్మనాక చూచుచు నుండెన్.

క. పడఁతి నిజగురుజనమ్ముల
కడనుండఁగ మృత్తికాశకలమును దనపైఁ
బడవిసరనెంచు నాదగు
కడఁక నుడిపె నాల్కఁగఱచి కనుసన్నలచేన్.

తే. ప్రాణములు దీయుటకు హాలాహలముకంటె
మారకుఁడ వీవటంచు నా మదికిఁ దోఁచు
నెవఁడొ వదరెను దెలివితక్కువగ నిన్నుఁ
జూచి యమృతాంశుఁడంచు దోషాచరుండ.

చ. మరుఁ డెదఁగుందె నెచ్చెలి సమాజము గాంతికిఁ బాసె జీవితే
శ్వరుఁడును బ్రేమచేఁ గలఁగె సర్వమటుండఁగనిమ్ము బేల యా
దరమునఁ గొందువే నొకహితంబు వచించెద మాన మెప్పుడుం
బొరయకుమీవు నీ మొగము పూర్ణశశాంకవినిర్జితం బగుః.

క. పడుకగదినొంటిఁ బతి క్రొ
త్తడి నిజభుజపంజరమునఁ దవిలింప వలం
బడిన మృగశాబమటు లె
క్కడలేనిభయాన బాల గడగడవడఁకెః.

చ. పయనమువేళ నెల్లరును భద్రవచస్స్తుతులం బఠింపఁగా
శయనగృహైకజాలకముసందున మోమిడి నిస్సృతాశ్రుసం
చయము కుచంబులం దడుప శ్వాసల మోవి వడంక బాల య
త్యయమునఁ జూచెడిః శివశివా ప్రియనాథు విలోలనేత్రయై.

క. పొలయలుకఁ బెడమొగంబయి
లలనామణి నిద్రవోవులాగునఁ దన చే
తులు పయికిసాఁచి మెడముడి
దలఁగుచుఁ దనచెక్కు సేర్చె దయితుకరమునః.

తే. మిసిమిసిరిసంపదకుఁ బొలిమేరయైన
కమలలోచన నిడువాలుఁగన్నుదోయి
యొకటి రెండవదానిఁ జూచుకొను భాగ్య
మునకు నోఁచమి చాపల్యమును వహించె.

క. ప్రియుఁడు దురదృష్టమున నా
నయనములకు దూరమైన నాఁడాది మ దిం
ద్రియములు నిజవిధ్యుక్త
క్రియలం దాదరములేనిక్రియ నుండెఁ జెలీ.

శా. రానేవచ్చెనురాత్రి దిక్కులలమెన్ రాజప్రభాదీధితుల్
మేనందాల్చిరి భూషలంతిపురులన్ మిథ్యాణుమధ్యల్ సతుల్
మానం బీసున నించుకే నిపుడునున్ మానంగఁ బోవే నయో
దానన్ నీతనువల్లి వాడువడు ముగ్ధా లేఁతతూఁడుంబలెన్.

క. బలమున నడిరే ముత్తై
దులు దను బతికడకుఁ జేర్పఁ దోట్రిలుచును నా
వల నేమిజరుగునోయని
జలజాయతనయన లోన సందేహపడెన్.

చ. అరసమునం బ్రభాతసమయప్రభ గన్పడకుండ జీవితే
శ్వరుకనులన్ లతాంగి నిజపాణులఁ బ్రేమవశానమూసెఁ దా
మరసపరీమళ గ్రహణమార్గణచుంచువులైన పశ్యతో
హరులు సమీరణుల్ దెలుప నర్కునిరాక గ్రహించె నాతఁడున్.

క. తరుణీ లోచనదళదం
బురుహద్వయమునకు నెడఁద ముచ్చటపడి క
స్తురిబొట్టు నెపముతో మధు
కరమ్ము నీ నుదుటియందుఁ గళకళలాడున్.

క. కనికరమేలేని మహా
ఘనుండ విఁక నిన్ను విడువఁగాఁబో ననుచుం
దన కేలఁ జెలియ కేలుం
బెనచి వికలయోర్తు యాలపించుచునుండెన్.

క. క్రమ్ముకొనివచ్చె నవమే
ఘమ్ము లిపుడుగూడ విడవుగద కామిని కో
పమ్మను ప్రియుమాటలె కను
దమ్ముల కొనలొరయు నెఱ్ఱఁదనముం జెలిచెన్.

ఉ. చందనవృక్షసర్పముఖసంజనితంబులువోలె వీచెడిన్
మందసమీరముల్ కనుల మూడ్చుఁ దలిర్చిన లేఁతమావు లే
మందుఁ బికమ్ము కూజితమయంబు హాలాహలమున్ విదుల్చు నే
కందువ నీ మృణాళమృదుగాత్రికి ప్రాణము లింక దక్కునో.

క. అకటా ప్రియు సంకేతపు
నికేతనము సేరనైతి నే విధిచెయిదిన్
సకి చెప్పఁగదే యెఱుఁగను
మకరాంకనృపాలుఁ డెట్టిమల్లడి యిడునో.

మ. తొలుతం గన్నపుడె విస్మయస్తిమితమై దూరాన నున్నప్డుఁ జం
చలమై కొంచె మెఱుంగు నప్పు డనలన్ సంపూర్ణవిస్ఫారితో
జ్జ్వలమై పెద్దలఁ గూడ నేనరుగ లజ్జాసంభ్రమత్కారమై
యలరెన్ బాలకురంగనేత్ర నయనం బాదేయు రాసిక్యమై.

క. హాలాహలమని తలఁచుం
గాలాగరురసము బాల కనుఁగొన్నంతన్
గాళవ్యాళావళియని
నీలోత్పలమాలఁ జూచి నెలఁతుక దలఁచున్.

తే. అనుజ లక్ష్మణ ప్రాణమ్ము ప్రాణమైన
మీ వదినె కంటఁబడదేని జావె మేలు
కానిచో నిష్ఫలం బీజగమున నేమి
ఫలము నాసించి మ్రోడునై బ్రదికియుందు.

క. సవతాలువిడిది విడి వే
కువ దయితుఁడు దన్నుఁజేరఁ గోపనయగు న
ప్పూవుఁబోఁడి కన్గొలంకుల
రవరవ జనియించె నరుణరాగాంకురముల్.

చ. దరదళదబ్జలోచనల ధైర్యము సర్వమునున్ వెలార్చు శ్రీ
హరితనుకాంతి గ్రోలు జవరాలికిఁ జూడఁ జిరాపరాధసం
స్మరణమునం గడుం బెరిగి మాంసలమయ్యును మాయమయ్యె నున్
భరమయివేఁచు రోషపరిపాక మొహో యొక ఱెప్పపాటునన్.

క. పతి దూరాగతుఁ డాడెడి
కతలను రేయెల్ల నిద్రగాచిన నే ని
ష్ఠతిగాఁ బలుకఁగ లేనో
సతి యినుమే నీదునాల్క చాలింపునుడుల్.

చ. కళలకురాజు చంద్రుఁడు పొకాలు దరిద్రతఁ బూర్ణిమానిశా
కళయును మాసిపోవు నిఁకఁ గైరవముల్ మలినత్వమూనెడుం
గలికి భవన్ముఖాబ్జము వికాసరమాసుషమాభిరామమై
పొలిచిన దిక్కులుల్లసిలు మోదముగొంద్రు సుహృద్వరేణ్యులున్.

క. ఇలుసేరి పోవుటకు నా
జ్ఞలవమె పరమార్థమనుచుఁ గాచి తిరుగు వా
రల దారిఁ బఱపె లోచన
దళదిందీవరసరమ్ము దయగలదగుచున్.

క. కాలమున రాజు మత్ప్రీతి
కూలుం డగు కతన నెడఁదఁ గూరిన భయముం
దూలింపు వాసదాన
శ్రీలన్ ననుఁ బ్రోవు పాంథు శిశిరాంశుముఖీ.

క. గళితాశ్రుజలకణమ్ముల
వెలికిన్ రానీక నిలుప నిశ్చంచలతా
రలుగల లతాంగి లోచన
దళదిందీవరము లెపుడు దర్శింతునొకో.

చ. మృగనయనామనోరుచుల రేఁచు విభావరి యేఁగుదెంచె నే
యగడునుబొంద కేమిగతి నాఁగును మానమటంచుఁ గాంతలో
వగచుచునున్నయంతటనె వచ్చె మనోభవసార్వభౌము వె
ల్లగొడుగులీలదాలిచి కలానిధిబింబము కాంతిలంబమై.

క. సురుచిరమణిమందిర మొక
యరణ్యమై పిల్లవాయు వనలంబయ్యెన్
విరహమున వికలయగు సఖి
హరహర బయటపడుమీన మయిపోయెనయో.

చ. పడఁతి కపోలపుం గగురుపాటు గ్రహించి స్పృశించుమాత్ర లో
నడఁచిన లేఁతనవ్వులముఖాబ్జము పుష్పనికుంజమట్టు లే
ర్పడ నును ద్రాక్షతేనియ ప్రవాహము ముంపునకున్ సమానమై
వెడలు తదీయవాక్యరుచివిన్యసనంబు వచింప శక్యమే.

క. చరణము లపరాధక్షమ
చరమాశ్రయ మందువ్రాలి సాష్టాంగనమ
స్కరణం బొనర్చు ప్రియుఁగని
తరుణీనయనారుణప్రతాపం బణఁగెన్.

క. ఎడఁబాటునఁ గీలెడలిన
యెడఁదఁ బ్రియుఁడప్రియుఁడ యనుచు నేడ్చుచుఁ దనచే
ర్గడ కేఁగుదెంచినను నె
న్నఁడెఱుంగనియట్ల బాల నాథునిఁ జూచెన్.

క. పురపురఁ బొక్కిరి కాంతా
విరహులు శశిమండలమ్ము విద్యోతింపన్
మరునాజ్ఞ నొందలలఁ దా
ల్చిరి చూడామణివిధాన శిశిరాంశుముఖుల్.

మ. సువిచారం బదిలేక నిన్నవఁడు రాజుంజేసె నాధాత తా
స్థవిరుండౌట సమస్తశక్తులుడిఁగెన్ జైవాతృకా యిప్పుడి
య్యువనీరాజ్యము గట్టిపెట్టు మదనుం డన్ నూతనబ్రహ్మ ని
త్యవికాసోన్మదఖంజరీటనయనావక్త్రాధినిర్ణేతకున్.

క. ధవళాక్షి సుషమమాత్రము
మివిలిన నెలవంకవోలె మిన్నక నాచుం
బవనికలసెజ్జఁబడి ధవు
సవిధాగతు మధురదృష్టి సన్మానించెన్.

మ. పసిపాయమ్మది సన్నగిల్లఁ గ్రమతన్ బాలా శరీరమ్మునం
బ్రసవాస్త్రుం డఖిలప్రభుండు విడిసెం దత్కాల తచ్ఛాసన
ప్రసభత్వమ్మునఁ జెందె మోముదుకలారాజత్వమున్ లేఁత న
వ్వుసుధాసౌహృదతాత్త్వికత్త్వముకనుల్ఫుల్లాబ్జతాదాత్మ్యమున్.

క. జలధరు నుదయమ్మునఁ గ
జ్జలకశ్మలమయ్యె నాకసము రక్తవిశ్రుం
ఖలమయ్యెఁ బథికహృదయము
పలాశపాండరములయ్యె భామలచెక్కుల్.

క. చెలియకనుతీరుగా దీ
నలువుఁ దెలుపు వాస్తవమ్మునకుఁ జూడ హాలా
హాలము నమృత మిదిసోక యు
వల మోహాముదమ్ములెట్లు వలగొనుఁ గాదేన్.

క. వదనద్యుతి చంద్రకళం
బాదమను మోవిరుచి చివురు మొఱకనిపించున్
మదిరాక్షి యొడలితీరున
కెదురేలే దజుఁ డెఱుంగఁ డీసతి సృష్టిన్.

మ. సకలాలోకనమోహనం బమృతనిష్యందమ్మునా నందబా
లకు దేహద్యుతిపుంజ మాత్మనయనాలానమ్ముగాఁగన్ మృగీ
చకితాలోకనలా కులాంగనల కుచ్ఛ్వాసంబులన్ మోము లెం
డి కపోలమ్ములు పాలిపో నెడఁద గాడెన్ శూన్యచైతన్యమై.

క. చెలి నీ నగుమోముం గని
యళులానందించుఁ గమలమనుకొని మఱి క్రొ
న్నెలయని చకోరములు ను
చ్చలించి యాడించుచుండుఁ జంచూపుటముల్.

చ. ఇది చిఱునవ్వుగాదు గణియింప నిసర్గమనోజ్ఞకాంతియా
నిది ముఖమంచుఁ నెవ్వఁడనియెన్ వలపుల్ వెదచల్లు పువ్వమా
నిది చనుదోయి నాఁ దగదు హేమమయైకఫలద్వయమ్ము తు
మ్మెదగమివంచు తీవియ చుమీ యిది కామినియంట మిథ్యయే.

క. విరిఁదమ్మిపూల నిండిన
సరసిదె కనుఁగొనుము దీనిసాటిఁ గనమనన్
దరుణుల కన్నులు నా యెద
చుఱచుఱ దహియించు దాని సొదవిడు సఖుఁడా.

తే. చారువిరలాచ్ఛమౌక్తికతారకమ్ము
ధవళపటచంద్రికాచమత్కారమాస్య
పూర్ణశశిబింబమైన నీమూర్తి పౌర్ణ
మాసి యనిపించు లేదనుమాన మబల.

క. అళియో హరిణంబో చం
చలాచల విలోచనమ్ము జానొంపు నిటల్
జలరుహమొ చందమామో
తలఁప మృగీనయనమొగమొ తరమే యెఱుఁగన్.

క. చికురభుజగ నాభ్యావ
ర్త కాంతిజల చపలనయన రామాకృతి యే
రి కలంఘ్య మ్మార్మిఘురిణి ర
సికు లిట మునుఁగుచును సంభజింతురు దీనిన్.

మ. రణరంగాంగణ సమ్ముఖాహత కియ ద్రాజన్య కంఠీరవా
గ్రణి సందీర్ణిత మధ్యభాగ విన రాకాశైకనైల్యుండు మా
రణవహ్నిప్రఖరంబులౌ కరములన్ బ్రహ్మాంసముం గాల్చు భీ
షణపూషుం డిది గాన కేవశువాకో చంద్రుండనన్ వీనినే.

క. దంతద్యుతి నెపమున భా
స్వంతములగు కేసరములు భాసింపఁగ నో
యింతి యలకలను చేఁటులు
దొంతరగా నిల్చె మధువు దొరకుననను వగన్.

తే. లలన కుటిలాలకము కపోలమ్మునుండి
గురుకుచమ్మునఁ బడి చూడఁ గొమరు మిగిలె
చంద్రబింబమ్మునందుండి స్వర్ణనగము
వఱకు వ్రేలాడు కాలసర్పమ్ము వోలె.

క. కడలేని కాంతి నన్నె
వ్వఁడువోలు నటంచు మిట్టిపడకుము రాజా
కడుకొని మూఢుఁడ యిపు డె
వ్వఁడు సూచెను జెపుమ యీ ప్రపంచం బెల్లన్.

క. మృదుమధురాధర రుచులం
బొదివిన పలువరుసకాంతిపుంజమ్ము భవ
ద్వదనారవింద మందుం
బొదలుం గేసరములట్ల పూర్ణేందుముఖీ.

క. అంకమ్మువోని కస్తురి
పంకము నీ నుదుటఁ గాంచి పల్లవితగరు
త్సంకోచములయి నిర్గత
శంకఁ జకోరులు విడుల్చుఁ జంచూపుటముల్.

చ. కళవళపాటునందుఁ దటకాపడు నూరక నూచు వెట్టి చూ
పులఁ బరులన్ నిరర్థముగఁ బోయినచోటిక పోవు వేఁడియూ
ర్పులనుపదమ్ము దీర్ఘముగఁ బుచ్చు మనోధృతి వాయు జానకీ
లలన వియోగదుఃఖవికలత్వమునన్ దశకంఠుఁ డక్కటా.

క. లలనామణి సురవేశ్యలఁ
దిలోత్తమను బోలుదాని దీర్ఘనయన నేఁ
గలిసితినెపుడపుడే మను
జలోక మిఁక నేమిసెప్ప స్వర్గంబాయెన్.

క. శిశిరర్తువేళఁ గమలము
శశాంకమండలము పగటిజామునవోలెం
గృశమధ్య నీ మొగము రుష
వశమున లేశమును శోభవహియింపదు చూ.

క. నీలపటాంచలవృతమై
బాలమృగీనయన మొగము భాసిలె యమునా
కూలవతీబింబితరుచి
వేలావిలసితశశాంకబింబం బనఁగన్.

క. అమృతమయమూర్తియగు న
క్కమలాస్యకు నాకు వజ్రకఠినాత్మునకున్
బ్రమపడి నెయ్యముగూర్చిన
కమలజుఁ డరయన్ జడుఁడె కాఁడనవచ్చున్.

క. చలదళికులమగు నళినిం
దలఁపించు మొగమ్ముఁ జపలనయనముఁ జూడం
గలిగినచో నావయి మరుఁ
డలుగునుగా కేమిసేయు నాతఁడు నన్నున్.

క. నుదురందున నల్లని గుఱు
తెదియో తోఁచఁగ వెలుంగు నెలనాఁగ మొగం
బుదరమునఁ గొదమతుమ్మెద
నిదురింపఁగఁ బొదలు వికచనీరేజమనన్.

క. పూగుత్తుల నమ్రంబగు
తీఁగెనుఁ గుచభారనతవు దీటగు దీవె
ట్లో గర్విణి చిగురించిన
తీఁగెయు శోణాధరకును దీటగు నీకున్.

తే. బాల నారాక వలని సంబరముతోడ
రాత్రియంతయునున్ జాగరణమొచేసె
ప్రొద్దుటి ముఖమ్ముతావికి మూఁగుతేఁటు
లెంతరొద సేసినను గన్నులే తెఱవదు.

క. అవిచింత్యశక్తివిభవ
స్తవనీయుండైన మరుని దర్పమునఁ గనెన్
భవదాస్య మిందుభావము
పువుఁబోఁడీ పద్మభావమును లోచనముల్.

క. పువ్వుగుత్తుల నొరగిన నవ
లవలీలాలితవనీతలమె సేవ్యము నా
కవు నిత్యముఁ గుచభరనత
కువలయలోచనలు మదికిఁ గొందలమిడరేఁ.

క. కలజగములెల్లఁ దనుశో
భల వెలిఁగించెడి కృశాంగి భామిని గని వె
న్నెలరేయో మెఱుపో యను
దలఁపున సందేహపడరె ధరణీజనముల్.

క. ఉల్లసిత కరాంఘ్రులు హా
సోల్లసముఖమరయు జనము లొందిరి శంకన్
పల్లవితమైన లతయో
ఫుల్లాంబుజపంకజినియొ పొలఁతియొ యనుచున్.

క. నయనాభిరామసుషమా
శ్రయమగు సతిమోము సూచి సంశయడోలా
శయనీయులై జనులు సం
శయించి రంబుజమొ చందమామో యనుచున్.

తే. మిసిమిమెయికాంతి బంగరురసము గురియ
జాయతోఁగూడియున్న దాశరథిఁజూచి
మెఱపుఁదీవియతో నున్న మేఘమనుచు
వానకోయిలపిల్లలు వని నటించె.

క. మందమతీ పాంథుఁడ నీ
కెందుల కీచింత యాశ్రయింపు మిపుడ యా
సుందరపయోధరుని నీ
డెందమునకు శాంతి సంఘటిలుఁ దనయంతన్.

క. మందస్మితసుందరముఖ
చందిరయగు బాలఁ జూచి సంపూర్ణసుఖా
నందముఁబొందెఁ జకోరమి
ళిందమ్ములు కోరికలు ఫలించె నటంచున్.

క. ముకురాస్య చన్నుఁగవ యొక
టొకటి కలిసిమెలిసి బలిసి యున్నతిగని యుం
టకుఁ జూడలేక దిగులున
నకనకలం గుడుచుచుండె నడుమని తలఁతున్.

చ. వవళులు రేలునున్ గళముబంటి జలమ్ముల నిల్చి నిశ్చల
వ్రనసితచిత్తసంస్థితి నహస్కరు నర్చనలన్ భజించుచున్
ధవళవిలోలనేత్రకుచతం బడయంగఁ దపమ్ముసేయుచు
న్నవియొ యనంగ నిత్యముఁ గనంబడు నీ సరసీజమాలికల్.

తే. యమునవీరమ్ములోపల నరమునింగి
కొలకొలని కూయు కొంగలగుంపు లెసఁగెఁ
దమ్ముఁ గసివట్టి యంధకారమ్ము ద్రింగఁ
జిక్కి వాపోవు జాబిల్లి శిశువులట్లు.

క. పగడముఁ దమ్మియు సంపెఁగ
మొగడయుఁ జీఁకటియుఁ జంద్రముఁడు వెన్నెల యె
ప్డగు నొక్కెడఁ గూడఁగ నా
మొగమున కపుడే రవంత పోల్పఁగ వచ్చున్.

క. పెద్దలబడి నడచుచుఁ దన
ముద్దుమొగము మందహాసమున వికసింపన్
ముద్దియ మెడమఱలిచి కను
నొద్దిక బ్రహ్మాండమెల్ల నూటాడించెన్.

తే. సకియ రాపాడు నీ గుబ్బచనుల నడుమ
నిగనిగలు వెలిగ్రక్కు మాణిక్య మొప్పె
మధురరాగరసార్ద్రిమా మానసంబు
ప్రాణవిభుఁ జూడ బయటికి వచ్చె ననఁగ.

చ. సకలకలావిలాసములసంపుటి నీ మొగముర్ సృజించు ధా
తకు మది మోహపుం దమము తాఁకె నటంచుఁ దలంతుఁ గానిచో
సుకృతి యతండు నిన్నువిడి శుద్ధజడాత్ముఁ గలాదరిద్రు నో
ముకురముఖీ శశాంకు నిటు మూర్ఖువిధంబున రాజుఁ జేయునే.

క. వనితయని యెల్లరందురు
ననఁబోఁడిగుఱించి తోఁచినపగిది యెవరే
మనుకొన్న యువజనుల పం
డినపుణ్యతపస్య యంచు నే ననువాఁడర్.

చ. కులసతి కృష్ణలీలలను గోకులవృద్ధులగోష్ఠి వించుఁ జె
క్కులు తమితోఁ జెమర్చుచు గగుర్పొడువంగఁ దటాలునర్ విష
జ్వలితమహానలం బుమియు పన్నగనాథుఫణాతటంబునర్
జలుపు తదీయతాండవదశాగతులర్ వివరించు వింతగర్.

క. కరచరణయుగ్మములఁ బం
కరుహవతియు మీనవతియుఁ గనుగవఁ గచతా
భరమున శైవాలవతియు
నరవిందదళాక్షి సురసియగు సరసియొకా.

తే. కువలయాక్షి విరహఘోరాగ్నికుండమా
గద త్వదీయమైన హృదయమందు
విభుని సంగసుఖము వేడి ముక్తాహార
మిపుడు సేయుచున్న దిట్టితపము.

క. మందస్మితసుమమాలన
కందళముం దాల్చి నీ మొగంబెపు డపుడే
సుందరి దశార్ధబాణుఁడు
కందర్పుఁడు గెల్చె నీ జగత్త్రితయమ్ముల్.

చ. పొలఁతుక నీదుమోమమృతమున్ దెసలెల్లెడఁ జిమ్ముచుండఁ బూ
విలుతుధనుర్మహత్త్వ మొకవిఘ్నము లేకయె సాగెఁ జీఁకటుల్
దలఁగెఁ బ్రజావిలోకపరితాపముతోడ నిఁ కెందుకోసమో
తెలియదు చంద్రుఁ డెప్పు డరుదెంచుట తెల్లమొగమ్మువై చుకన్.

క. మలయమరుచ్చందన శై
వలము లుశీరము మృణాళపద్మము లపశీ
తలములుగఁ దోఁచు విరహ
ప్రళయాహతచేతనులకుఁ బ్రాణుల కెల్లన్.

చ. దిగులిఁకఁ బ్రేయసీ విడుము తేఱి ననుం గనువిచ్చి చూడు నీ
మొగ మిటులెత్తుమంచు నెదఁబొంగిన రాగమునన్ విభుండు కే
ల్మొగిచి వచించునంతటన పొంగి ప్రవాహములైన బాష్పముల్
దిగువడిపోయె మానమును దీఱుగడం బడియెన్ లతాంగికిన్.

క. శంబరభంజనుఁడగు పు
ష్పాంబకు రాజ్యాభిషేచనారంభముహూ
ర్తంబెఱిఁగి వెల్లవేసె జ
గంబు సుధాంశుఁడన రాక కళకళలాడెన్.

క. ఏలికయును యాచించినఁ
దేలికమైపోవు నొక్క త్రుటిమాత్రన నే
జాలివడి యధరయాచన
నాలరిఁ గాలేదె విముఖవగు నీచేతన్.

క. అమృతమయకిరణముల వి
శ్వము వెలుఁగించుచును హరిణశాబనయన యా
స్యము నెపమునఁ గుముదవనీ
రమణుం డుదయించుచుండె రాజని తలఁతున్.

చ. చూపులు చూపులం గలిపి చూడదు నవ్వుచు మాటలాడుశే
పాపము త్వత్ప్రసంగములఁ బైఁగ మొగమ్మున గంటువెట్టునం
చీపగిదిన్ సపత్నికథ నేకరువెట్టుచు భర్తృసన్నిధిం
బాపికొనెన్ లతాంగి తనపైఁ బతికింగల తొంటిప్రేమయున్.

క. కదలెడు ముంగురు లటునిటు
పొదలు మృగీశాబనయన మొగముంగని నా
యెద సంస్మరింతు నళికుల
పదసంచారమ్ముతోడి పంకేరుహమున్.

చ. మడఁగుచు జాలిగొల్పఁగల మాటల వల్దని యెంత యడ్డమై
నడచిన దూరదేశముచనం బయనంబగు నన్నుఁగాంచి క్రొ
త్తడి తనవ్రేలిసంజ్ఞబడిఁ దారిన పెంపుడుపిల్లికూన న
ప్పుడపుడ దారికడ్డముగఁ బుచ్చి మఱల్చెఁగదా ప్రయాణమున్.

క. ఎంతటిధీరుల యెదలే
నింతింతగఁ గత్తిలేకయే తఱిగెడి క
ర్ణాంతవిలోచన మాయా
మంతనలీలావిలాసమహిమ లెసంగున్.

క. బడబానలహాలహాలముల
వడువున మకరములుఁ దానుఁ బన్నగము లోకే
బడిఁ బెదిగిన శశి జనులం
గడతేర్పఁగఁ గారణంబు గాకుండునొకో !

క. నిజకరముల నిమురుచు నం
బుజి నల్లన మేలుకొలిపి ముద్రితవదనం
బ్రజనితరాగరసకలా
విజయముతో భాను: డుదయవేళ వెలుంగున్.

క. మదిరాక్షికి రతివిభ్రమ
సదనం బుదయించె నెపుడు జవ్వన మపుడే
మొదలిడియె నవయువల మృదు
హృదయంబులు నిప్పులేకయే మండుటయున్.

క. చెలి నీ ముఖచంద్రకలా
కలనము ప్రసరింపకునికి ఘనకాంతుల లో
కుల మోహాపెట్టు కచసం
కలనము నెంతున్ వనాంధకారమ్మనుచున్.

క. కొలనందుముంచి యుంభిత
జలకుంభము నెత్తికొంచు: జయ్యన: జను మీ
కెలని పొదరింట జరిపిన
కలయికగుట్టెఱుగు నొక్క కందర్పుండే.

క. ఈ కీకాటవి నీవలె
నా కాంతు:డుగూడ పాంథ నవయుచు: దిరుగున్
నా కుశలవార్త యేమని
వాకొందును నేఁటి కిట్లు బ్రదికియె యుంటిన్.

తే. ఏకశయ్యపై నుండియు నేలతాంగి
దయితు నిట్టూర్పు గాడ్పుకే తల్లడిల్లు
నిప్పు డా బాల మెద స్పృశియించు నతని
పాణిపద్మము మెలమెల్ల: బాయ:దట్టు.

క. తుల నీకుఁ గనక గగనా
వలగ్న యెప్పుడును గర్వపడకుము నానా
ఫలభారనతలయిన తీ
వెలు కలవే యెన్నిలేవు విపినంబులలోన్.

క. తీయని సంగీతమ్మం
దీయును సర్వత్ర దిమ్మదిరుగు నెదురుగా
డాయుం గ్రమ్మఱ నచ్చోటు
వాయున్ మఱివచ్చుఁ దేఁటిపదుపు సరసులన్.

క. ప్రియుఁడున్న సెజ్జనే తా
శయించియు నిజేప్సితములు సఫలపఱుప సుం
తయు నేరక దరమీాల
న్నయనములం జూచు బాల నాథుమొగమ్మున్.

క. మృగశాబవిలోచన యెం
దగుపించదో గృహిణియగుచు నా భవనం బెం
తగ సిరులుమీాలుగుచుఁ బై
కగుపడినను దలఁప నది మహారణ్యమెకా.

క. దినమొకరీతిగఁ బ్రేమిం
చినకొలఁది సమస్తముడిపి చిత్రమ్ముగ నా
మన మేకరసనిమగ్నము
గనొనర్చె శుభాంగి తత్త్వకథ కెనయగుచున్.

క. తనలోఁ దానేమేమియొ
గొణుఁగుకొనుచు నురక నవ్వుకొనుచును మఱి కో
కనదమ్ము సేసికొనుచుం
గను మద్యపు శూన్యదృష్టి కలజగమెల్లన్.

క. కళహెచ్చె మొగము లోచన
జలేజయుగళమ్ము విచ్చె జలదమయముగా
నిలయెల్ల సేయు నల్లని
జలదము నెందైన నీవు సఖి చూచితివా.

క. నును లేనగవుం గాంతికి
గనియగు నీ మోముకింత కన్పటిచితివా
క్షణమాత్ర నస్తమించును
వనితా రాకేందురాజ్యవైభవ మెల్లన్.

క. తోయమ్ముల నిల్చి తపో
వ్యాయామమునన్ సవిత నుపాసించుచు నీ
తోయజము నీ ముఖముతో
తోయజవదనా రవంత తులయగు నిపుడున్.

చ. చలదల కావళీ విపుల చారు విలోచన లీల లెల్లవా
రల నయనంబు లాఁచికొన రాగమునన్ మునిమాపువేళఁ ద
న్వలచి చరించువానిఁ బ్రియవల్లభు నింటికిఁ బోవు చంచలా
చల నయనా విలాస గతిచారిమ మెవ్వరి మోహపెట్టదే.

తే. శ్వాసమాడుట లేదొడల్ చల్లవడియెఁ
జూపుకూడ నిలిచిపోయె నాపెఁ గూర్చి
వార్తలిఁకఁ జెప్పనేటికి వలయునేనిఁ
జెప్పు మితరచరిత్రముల్ చెలిమికాఁడ.

క. నడకలు బాల్యముతోడన
జడిమవడెన్ మోవితోడ స్వాంతము రక్తిం
బడసె ననవిల్తుతోడన
పడఁతిపిఱుఁదు చూడఁజూడ బలపడిపోయెన్.

క. అనురాగమధురములుఁ జం
దనశీతలశీలములును దాక్షిణ్యరస
ప్రణిహితములుఁ జతురములగు
వనిత మనఃప్రకృతు లెదకు వాగురలారెరా.

చ. విమలరదాంశుకాంత మరవిందరమాపహారమ్మునన్ సుధా
సమధికమా మృగీనయన చారుముఖంబు సృజించి చంద్రబిం
బముఁ బునరుక్తమంచు విధి మర్మమెఱింగియు దానిఁ దాఁ దొలం
పమికి గతంబదేమియొకొ పండితులన్ ఘనుఁ డాతఁడేకదా.

తే. అప్పటి ముఖమాధుర్యం
బప్పటి కరుణాంతరంగ మంగన నీయం
దిప్పుడు కన్పింప వయో
గుప్పున గుణగతులు మార్చుకొంటివొ యేమో.

చ. శయనగృహంబుఁ జేరి కనుసన్నఁ జెలిన్ వెలికంపి వీవనం
గయికొని వీచునన్నుఁ గినుకం గనియుం గననట్టులె దొంగనిద్దుఱం
బయిఁదలి కన్నుమోడ్చి చెలువా కడు డస్సితి చాలునంచు న
త్యయమున నాత్మవక్షమునఁ దార్చుకొనెంగద మత్కరాబ్జమున్.

క. ఘనజఘనభారమునఁ ద్రో
వను నడచుచు దుఃఖపడు కువలయాక్షి గనుం
గొని యేమియుఁదోఁచక నే
నును గట్టా దుఃఖపడుదు నులియునెడందన్.

క. పరిణయమున రాముఁడు నిజ
కరమున గ్రహియింప స్వేదకంపితమాయెన్
ధరణిసుతకరము హిమకణ
భరమారుతవిహ్వలప్రభాతాబ్జమనన్.

క. కలకాలముఁ గనువిందై
కళకళ సిరులీను నీ మొగముతో నిశలం
బలపలనై సిరిదొలఁగెడి
జలజాతము నేమిభంగి సరిపోల్పనగున్.

క. ఒకసంద్రమయ్యె నిలు ప్రళ
యకాల శిఖియయ్యె రాక యసువులె బరువై
నకనకలు గురియు ప్రేఁతల
కకటా కృష్ణుండు మధుర కరిగెడు వేళన్.

క. సురతాంత శ్రమజలకణ
సరము పరాభూతరత్నజాలము సతి బం
గరురంగునిటలమునఁ గాఁ
పురమిడి యన్యోన్యశోభ ప్రోదియొనర్చున్.

క. అరుణమగుఁగాక పగడం
బరయం జివురెంత మృదులమైనను నగుఁగా
కరవిందనయన మధురిమ
గరిమన్ నీ మోవి వానిఁ గడకొత్తించున్.

క. వరునెడఁదఁ జొచ్చె జానకి
పరపూరుషదృష్టి వజ్రపాతభయమునం
బరకాంతాభుజగీభయ
హరణార్థం బామెహృదయ మతఁడును జొచ్చెన్.

క. అలక లహిశాబశీలము
లల నేత్రాంతములు పుంఖితాశుగలీలా
వలితములు స్త్రీయె తానొక
చలచ్చపల యెట్లు సౌఖ్యసాధన మగుటల్.

క. కలితసుకుమారమృదులాంగకముల బలిమిఁ
గుసుమలక్ష్మి హరించె నీ బిసరుహాక్షి
పాఱజూడక మామక ప్రాణములనె
తీయుచున్నాఁడు మరుఁడు పుష్పాయుధముల.

క. కనకాంగి యంగకము లిడి
మనుజుల ప్రాణములుగొన సమంజసమగు లో
చనవనజయుగళకోణ
వ్యనిపాతహతిం గొనంగఁ బాడియె తలఁపఁ.

తే. ధవళముక్తారుచులమించు తరుణి దంత
పంక్తి సావాసమునకు సంబరము చెందు
నాసతలఁ ద్రొక్కి నిల్చి దంతాలమీఁద
న్వారిడెదు ముత్యమా యెంత సాహసంబె.

క. మిసమిసలాడెడి నీ మెయి
పసిమికి మాటికిని మిట్టిపడకుము నీమై
పసకుఁ దులయగుచు ముద్దా
పసిండి మూలుగుచు లేదె ప్రతిగృహమందుఁ.

క. నాళీకోదరపరిమళ
వేలము మణిరద మధరితబింబాధరమో
బాలా నీ ముఖమునఁ దాం
బూలము గలదంచు నెఱుఁగఁ బోలును దేనఁ.

క. అధరసమాగమమున సతి
రదములధావళ్య మరుణరంజితమయ్యెఁ
బిదప సితస్మితరుచి సం
పదగొని యుప్పొంగె జాతపత్నంబగుచుఁ.

తే. ముక్కుతుదనొప్పెడి బులాకి ముత్తియంబు
రుచులఁ దళుకొత్తు నా వరారోహ మొగము
కానఁగానయ్యె బుధసమాగమమునాఁటి
పూర్ణిమాచంద్రమండలంబో యనంగ.

క. కరికుంభములకుఁ గుచములు
నిరంకుశులు కవులు పోల్ప నీవేమని యా
దరమున వినియెదవు చెలీ
తరుణులు విపరీతకథలె తలఁదాల్తురికా.

చ. కవుఁగిటఁ జేర్చు ప్రాణవిభుఁ గాదని రోషవశంబునం బరా
భవ మొనరించి నా నకట పండుకొనెన్ బెడమోముతోడఁ జి
క్కువడిన బుద్ధి నెంత మదిఁగుందెనొ యన్న భయాన గాటపుం
గవుఁగిటఁ గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి చిరకాలము ముద్దులఁ దేల్చె వల్లభున్.

క. వదనేందుమండలము ప
య్యెద చెఱఁగున మఱుఁగుపఱిచి కృష్ణుం గను ప్రే
ముదితలనీవి తనంతన
వదలెన్ స్మరజాతకంపవాతాహతులన్.

క. రమణీయ వాక్కలావి
త్తమ వేంకటసుబ్బయాభిధానునిచే నీ
క్రమమున శృంగారవిలా
స మనూదితమయ్యె రసికసంతర్పణమై.

భామినీవిలాసము

కరుణ విలాసము

తే. వగతుఁడై పోయె విధి కటా బంధురత్న
మేఁగెదివి కెవ్వరికిఁ దెల్పు దీయవస్థ
యింత చల్లనిమాట నీ కెవఁడు సెప్పి
నీ మనోవ్యాధి పోకార్ప నేర్చు మనస.

తే. జ్ఞప్తియే లేదు విషయవాసనలఁ గూర్చి
వెతలఁ గందిన విద్యయు విముఖ యయ్యె
మృగనయన కేవలముగ నా యెడఁదనుండి
బయటికిం జన దధిదేవతయును బోలె.

తే. పరుగుఁబరుగునఁ గైవల్యభద్రపదము
చేరుచు దయావతీ త్యజించితివె దయయుఁ
గనవయితి నన్ను యో యుషఃకాలనీల
కమలగర్వాపహమ్ములైన కన్నులెత్తి.

తే. నాకరం బూఁతగొని పెండ్లినాఁడు నీవు
సన్నికల్లెక్కితిగద కాల్జారు ననుచు
నిపుడు ననువీడి యెటు స్వర్గమేఁగుచుంటి
వని యెడఁద నూఱుపాయలై యరుగు నబల.

తే. దోషరహిత గుణాఢ్య విభూషణాంగి
శ్రవణశుభవర్ణ భావరసప్రపూర్ణ
మత్కవితపోలె మన్మనోమధురమూర్తి
నవలతాతన్వి వీడదు నా మనమ్ము.

తే. కమలములనున్న దిగులెల్ల సమసిపోయెఁ
జంద్రబింబముకాంతి మిన్నందిపోయె
కలకలలు రేఁగెఁ గోకిలగళములందుఁ
బ్రేయసీ నీవు ననువీడి పోయినపుడె.

తే. మెఱపు మెఱిపించి మాయమౌ మెఱపువోలెఁ
గొన్నినాళ్లింద్రభోగాల నన్నుఁ దేల్చి
రాజ్యరమ మంత్రమూర్ఖగు రాజునట్లు
పోయితే మందభాగ్య నా చేయిజాఱి.

తే. నే నదో నేరముం జేసినా నటంచు
నింతకినుకకు లోనయితే మృగాక్షి
యరిగితిగదా సుదూరముస్వాలయమున
కరయ్యొ నన్నుఁ బతివ్రతవయ్యు విడిచి.

తే. అమృతమధురముల్ నీ విలాసములె తొలుత
హత్తుకొని నా యెడంద కావ్యాత్మసేసె
గుణవతీ యవి లేకెట్లు కుదురు మాకు
మానసరసాయనమ్మగు మధురకవిత.

తే. నీ మధురహాసకాంతి రాణించు జగతి
రాక సుకవుల కక్కఱలేకపోయె
నీవు గతియించిపో నిప్పు డేణనయన
సకలలక్ష్మివిభూతి దానికిని బట్టె.

తే. స్నానమాడించి మధురమందస్మితామృ
తమున వికసితనేత్రోత్పలముల వీచు
నిత్యకల్యాణి నా గృహేందిర యొకప్డు
వెలికిఁ గామేశ్వరి మదాత్మవీడి చనదు.

తే. ఇలఁ జరించుచు నాథ ప్రాణేశ్వరా య
టంచు నెవ్వని స్వర్గ మెక్కించినావొ
యట్టినను నేలపాల్సేసి యమరలోక
మరిగి తిపు డెట్లు హరిణశాబాయతాక్షి.

ఆ. పసిఁడిమించుకాంతి పరమవిశుద్ధియు
నాత్మశిఖలదీప్తి నధిగమించు
ననుచు కాంత హృదయహారిణి యనక నిక
గాల్చివైచెఁ గోపకలుషుఁ డగ్ని.

తే. భామినీ నీవు కలనైన భర్తకంటె
నన్యుఁడగు వానిఁ గనుఁగొన నభిలషింప
వేమనుచు నక్కటా గుణహీనుఁడైన
పరపురుషుఁగూడఁ బఱచి తిప్పాటఁ జెపుమ.

తే. ప్రియుగుణము లేమఱక సంస్మరించుకొనుచు
శయనమున నత్తమిల్లిన సాధ్వి నేను
సూచి తిప్పు డయో యేమిచోద్య మెంత
పలుకరించిన నాతోడఁ బల్కదుగద.

తే. అమృతవర్షము గురియు వాక్యములరీతి
కృతిజనస్తుతమయిన నాకృతియుఁ గరుణ
రసభరమ్మయి భువనోత్తరమగు నిట్టి
కృతి నుతింపఁగ వేదు కెవ్వరికిఁగాదు.

క. గుణిచే బహుభాషా భా
గునిచే నభిజాతు చేత క్షోణీ హితవ
ర్తనుచేఁ గరుణవిలాసం
బనూదితంబయ్యె సుకవిహర్షోదయమై.

భామినీవిలాసము

శాంతవిలాసము

చ. తతవిషయాటవీవిలయతాండవలగ్నదవానలార్చులన్
హతమయినట్టి నా హృదయఁమాతఁ జకోరమటుల్ మిళద్రమా
హితమయి సర్వమాధురుల కిల్లగు వ్రేఁతల మేలువాని సు
స్మితముఖచంద్రబింబమునఁ జిక్కని వెన్నెలలానుఁ గావుతన్.

చ. జలధిసుతావిలోకజలజాతసమాశ్రయ నన్ను విస్ఫుర
జ్జ్వలన విజిత్వర జ్వర విధాత్వర భంగురు శీతలాత్మగం
జలుపఁగ దే ప్రభాత జలజాత మదాపనయాంబులై జగం
బులు వెలుఁగించుచుండు పరిపూర్ణ కృపామృతలోచనంబులన్.

చ. తలఁచినమాత్ర లోకముల తాపము జాలిమెయిన్ హరించుచున్
వెలయ శతాధికంబులగు విద్యుతులన్ మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్
బలిసి కళిందజాతటసుపర్వవనీరుహాలంబమానమా
జలధరమాల నాయెడఁద సంతతమున్ స్పృశియించుఁగావుతన్.

చ. లలితకళిందజాతటవిలాసవనుల్ వెలుఁగించుచున్ జనా
వళికి గతాగతశ్రమమువాపెడి చల్లనిసీడలిచ్చుచున్
గలితలతాశతంబగు వికస్వర చారు తమాల మాత్మక
గ్గలమగు మామకశ్రమము గ్రక్కునఁ దానడఁగించుఁగావుతన్.

క. గ్రీష్మర్తుభానుమండల
భీష్మజ్వాలాభితప్తవిధురుఁడనగు నా
యూష్మలత నింద్రనీలవ
పుష్మంతుఁడు ప్రావృషాబ్దముంబలె నడఁచున్.

క. అనుపమ మానందము నా
కనుదోయికిఁ గూర్పఁగల యొకానొక కాదం
బిని మామక సంతాపం
బును క్షణమాత్రమునఁ దుడిచిపుచ్చును గాతన్.

మ. విమలంబై సుధకంటె రుచ్యమగు నీ వేదాక్షరానుజ్ఞ స్వ
ప్నమునం దేని మదాంధబుద్ధి గణియింపం బోను లోకేశ లో
పము లీరీతి సహస్రమున్నను ననుం బాటింతు నీవానిఁగా
సుమతుల్ నిన్నునుఁబోలెనన్నెనయు దుష్టుల్ సృష్టియం దుందురే.

క. పగతుఁడు నెత్తిని నిప్పులు
ధగధగ మండించుఁ గాక దరవారి మొనం
దెగ వేయుఁగాక యేమే
నగుఁ గాకను నేను వలుక నపభాషణముల్.

మ. చనుపాతాళము దాఁటుసాగరములన్ స్వర్గంబునుం జేరు కాం
చనభూమీధర మెక్కు మెందు చనినన్ సంతృప్తి లే దాశకున్
మనమా వ్యాధియు నాధి రూపడఁచి క్షేమం బిచ్చువుం దొక్కటే
కన శ్రీకృష్ణరసాయనం బితర కైంకర్యమ్ము లాయాసముల్.

చ. అలయక దుర్గమోగ్రవిషయాటవిఁ గ్రుమ్మరి యంతుబొంతునుం
దెలియని సంసృతిం దిరిగి తిర్గి విరామ మెఱుంగఁబోని న
న్నలసినవాని మందమతి నాదుకొనున్ యమునానదీతటీ
నిలయనమైన క్రాసుఁగువనీజము తాపములన్ హరించుచున్.

క. తొలుతను ముద్దాడి పదం
బులు జంఘులు జాను లూరువులు నాభి యుర
మ్ములు నక్కు సేర్చి యిఁక నా
తలంపు విహరించు హరివదనకమలమునన్.

క. తరియించుకొఱకు జీవుఁడ
దొరకదు దారియని యేల దురపిల్లఁగ నీ
స్మరణమున గోపికాసుం
దరుండు నీ కంటి కెపుడుఁ దగులఁగ లేదే.

చ. కలశపయోధిపుత్త్రి బిగికౌఁగిటఁ జేర్చి కవుంగిలింపఁగా
నలరెడు ప్రేంకణంపులత యల్లునఁ బొల్చు తమాలభూజముం
బలెఁ గనువిందుసేయు భగవంతుఁడు విశ్వమయుండు మన్మనం
బలమి యనుప్రయాణసమయంబున నాకగుపించుఁ గావుతన్.

క. మలయానిలహాలహాలముల
వెలఁదుల చికురములఁ గాద్రవేయోగ్రఫణా
వళుల ద్విజశ్వపచులయం
దలవడుఁ బరమాత్మబుద్ధి యనవరతంబున్.

చ. అహితహితంబు విశ్వమని యారసి నేత్రనిమీలనమ్ము లో
నిహితమొనర్చి దుర్విషయనిర్వృతిసేసి మనోంధకారమున్
నిహతమొనర్చి భాద్రపదనీరదకాంతినితాంతమాధురీ
మహితసమాధి నా మనసు మగ్నముగావుట యెప్పుడో కదా.

ఉ. ద్రాక్షరసంబు క్షీరమును ద్రావితి శర్కరగొంటి వాసవ
ప్రాక్షుని వీడునం దమృత మారఁగఁ గ్రోలితి రంభమోవి దం
తక్షతముల్ రచించితి యథార్థము సెప్పుమ కృష్ణ యన్న రెం
డక్షరముల్ బలెన్ మధురమా కడగండ్లనుబడ్డ జీవమా.

క. తరుణతరంబగు క్రాసుఁగు
తరువో మరకతమణీకుధరమో యని ని
వ్వెఱపడిరి దవ్వునను రఘు
వరుఁ గన్గొని రామచంద్రుఁ బరమమునీంద్రుల్.

క. జగదండమెల్ల నశ్వర
మిఁగఁ గాయముఁగూర్చి పలుక నేటికి జను లీ
నగుఁబాటుమనికి కెన్నియొ
యగచాట్లకు నోర్తు రెంతయజ్ఞానంబో.

మ. భవరోగమ్ములకున్ మహౌషధము పాపగ్రావదంభోళి పం
చవిధక్లేశ మహామహీరుహహతజ్వాలాజటాలానలం
బవదాజ్ఞానతమోర్కబింబ మల కృష్ణా యన్న వర్ణద్వయం
బవుఁబో ముక్తిసతీవిహారసదనద్వారంబు భక్తాళికిన్.

క. ప్రతిదినము మృత్యువాతన్
హతులగు జనములను గన్నులారఁ గనుచు నా
మతి యిపుడును విషయేచ్ఛా
స్మృతి యకటా విడువ దేమిచిత్రంబాకదే.

మ. మనమా నీకు హితమ్ముఁజెప్పెదను విన్మా బృందలో నాలమం
దను గాపాడు ఘనాఘనాపఘను పొంతం బోకు మవ్వంపుఁ దీ
యని పీయూషము జాఱు చిర్నగవు నిన్నాసాసలం గొల్పి యొ
క్కని మేపాన హరించు నీ వలచు భోగమ్ముల్ మనోరాగముల్.

చ. హృదయమునందుఁ బాదుకొని యేది యనిర్వచనీయ సౌఖ్యపుం
గుదు రగుఁ గంఠలగ్నమయి కూల్చు మనోంధతమస్సు నేది తీ
యఁదనమునందు ద్రాక్షలకు నగ్గలమౌనెది యట్టి కృష్ణయన్
పదము రసజ్ఞ వీ వగుదువా రసనా భజియింపు మాటికిన్.

క. ఎరమైన ఖడ్గధారకు
శిరము కృతాంతుండు పట్టి ఛేదించిన రా
జ్యరమకు విలయమయిన నం
తరాత్మ విడకుండుఁగాత ధర్మపథమ్మున్.

కం. పృథివీతలసంచరణ
వ్యథకున్ గుఱిసేయనేల నంతఃకరణం
బధిరోహించెఁ బరుండగు
మధురానగరీవిహారి మచ్చిరమందున్.

చ. సకలవ్యాపక మైన తేజము జగజ్జాలమ్ము వెల్గించు నే
యకలంకుండు నిగూఢ మాదరు మహిమ్నన్ దెల్పి కవిష్ణు నెం
దో కనం జూచెద రాత్మనున్న పరతత్త్వన్ గుర్తుపట్టంగ నో
పక యీ యక్రమ మెట్టెఁడున్ శివశివా వర్ణింపలేఁడే కదా.

తే. వయసు ముగిసెను నెత్తిపై వ్రాలె మిత్తి
యిప్పుడా నిద్ర జీవుఁడా ముప్పుగనక
నీకుఁ గొఱతేమి హాయిగా నిద్రపొమ్ము
తల్లి గంగాభవాని నీ దరినెకలదు.

మ. తమమేనుల్ భవమర్నిదాఘతప నోత్తప్తంబులై మాఁడ శీ
భ్రమ యజ్ఞానపు సంకెలన్ బలమునన్ ఖండించు నైరాశ్యతా
సుమహాశీతల మాత్మచింతనసుధా స్రోతస్వినీవారి స్నా
నము గావింతురు పుణ్యజీవు లఘుహంతల్ నిర్గతశ్రాంతులై.

చ. సవనములాది సేయుఁగద సంసృతిముక్తికిఁ గర్మపాశముల్
తవిలి పతించుఁగాదె ఋషిదత్తమతోక్తులు నాత్మశాంతికిన్
భవజలరాశి దాఁటుటకుఁ బావనతీర్థము లాడుఁగాదె యీ
భవజలరాశిఁ గ్రుమ్మఱెడు పామరజాతి కిదెల్ల మాధ్యమే.

కం. గణికాజామిళముఖదు
శ్చణులను మన్నించి ప్రోవఁ జాలిన దేవా
గ్రణివి భవమను మరుస్థలి
నణఁగారిన యణువు ననుఁ గటా విడిచెదవే.

చ. మదగజరాజగండమదమత్తమధువ్రతమాధురీగుణా
స్పదకలఝాంక్రియాసుభగసంపద మాకు క్షణంబుగూడ వ
ల్దది మదిరారసంబటు తదర్థుల కన్నులుగప్పి గోపికా
వదనచకోరచంద్రు పదభక్తికి రిక్తులఁజేయుఁ గావునన్.

చ. అలఁతులయిండ్ల భూతి సుకృతాత్ములయిండ్ల దరిద్రదేవతా
కలకల మున్నతాత్ములకుఁ గాలము చేరువ దుష్పథానువ
ర్తులకును దీర్ఘమాయు విడు దుర్ణయముం గని క్రోధ పావకో
చ్ఛలిత శిఖల్ దహించినను శంకర దీనుఁడ నేమిసేయుదున్.

మ. తన వీణాగుణనిక్వణధ్వనియెడం దాత్పర్యమున్ సేయ కె
వ్వని వాక్యామృతవాహినీరసము నాస్వాదించు వాగ్దేవి త
త్ఫణితుల్ పండితరాజకర్ణసుభగస్వాదిష్ఠముల్ వించు నే
జనుఁ డూఁపండు శిరమ్ము వాఁడు పశువో సాక్షాత్పశుస్వామియో.

మ. కనకాద్రీంద్రముదొట్టి గంధగిరిదాఁకన్ వార్నిధుల్ సుట్టి రాఁ
జను భూమిం గల కావ్యకల్పనచణుల్ శంకింపకే తెల్పుఁ డీ
ఘనుఁ డెవ్వండు మదన్యుఁ డిక్షురసశిక్షాదక్షదీక్షావచః
ప్రణుతాచార్యమహాపద మ్మనుభవింపం జాలు వాఁడుం డెడిన్.

మ. రచనామార్మికుఁ డౌదువేని బరిణతద్రాక్షామరందద్రవ
ప్రచురాహంపరిహారి వాఙ్మయకలాపం బైన నీ కావ్యమున్
వచియింపం జనుదెమ్ము మాదృశసమీపంబందుఁ గాదేనిఁ ద్వ
ద్రచితం బాత్మకృతాఘమట్లు వెలికిన్ రానీకు మెప్డేన్ సఖా.

ఉ. స్త్రీ యధరామృతంబు సుధ తేనియ ద్రాక్షయు నెందు నేరి కా
స్వాదనముం బొనర్పనివి యైనను బండితరాజవాక్కులా
శ్రీ యలరింప దేనరుల జీవితులయ్యును వారికన్ మృత
ప్రాయులె మందబుద్ధులు ద్విపాత్పశువుల్ మనుజాధమాధముల్.

ఉ. ఏల విషాదమంద ఖలు లెవ్వరొ నా కవితాకుమారి యీ
శ్యాళు లనాదృతిం గలిపిరంచును గావ్యకలాబ్జినీమరం
దాలససంచరన్మధులిహాసనరంగమునం రసధ్వని
శ్రీ లెసఁగంగ నర్తనము సేయవె నీవు విచిత్రభంగులన్.

మ. పరవాచాంరచనాకృతిస్తుతికలావాచంయములే పండితుల్
ధరణీపాలురు శ్రీవిలాసమదిరాతంద్రాప్రమత్తుల్ రతి
త్వరపీడాలసనాకయోషిదధరస్వాదూపహాసంబు మ
త్సరసాలాపవిపాక మేసుకృతి యాస్యంబందు లాస్యంబిడున్.

క. భువిఁ బండితరాజమహా
కవితామాధుర్యమునకుఁ గావించు నతుల్
నవనీతైతవమాత్రిక
గవాంరసద్రాక్ష లమృతగర్వాపహముల్.

మ. తుదముట్టంగనె సర్వశాస్త్రములలోఁతుల్ నిర్వహించెన్ విధుల్
మృదులంబౌ నిజయౌవనం బునిచె ఢిల్లీనాథు కెంగేల నా
పిదపన్ శ్రీవిభుఁ గొల్చుచున్ మధురలో నిర్వాసి తైంద్ర్యక్రియా
పదుఁడై సర్వ మొనర్చెఁ బండితకులప్రఖ్యాతుఁ డుల్లోకమున్.

క. హరియింతురు జారజులగు
దురితాత్ములటన్న శంకతోఁ బేటికగా
విరచించినాడ మత్ప
ద్యరత్నములఁ బదిలపఱుపఁదగు నిందనుచున్.

క. పనితస్వతంత్రభూజీ
వనుచే సారస్వతైకపరతంత్రకలా
ధనుచే శాంతవిలాసం
బనూదితంబయ్యె బుధజనారాధ్యంబై.